

STICHTING BEROEPSPENSIOENFONDS LOODSEN

J A A R V E R S L A G 2 0 1 5

INHOUD

7	PERSONALIA
9	UITBESTEDING
10	VOORWOORD
11	INLEIDING
13	KERNCIJFERS
17	BESTUURSVERSLAG
18	ALGEMEEN
	Activiteiten 18
	Missie, visie en strategie 18
	Eigen beheer 19
	Organisatie 20
	Pensioenregelingen 22
	Categorieën belanghebbenden 22
23	BESTUUR
	Algemeen bestuur 23
	Samenstelling algemeen bestuur eind 2015 23
	Dagelijks bestuur 25
	Samenwerkingsverbanden 25
	Klachten- en geschillenprocedure 25
	Uitvoering pensioen- en betalingsadministratie 25
	Uitvoering financiële administratie 25
	Uitvoering flexioenregeling 26
	Adviseurs 26
	Integraal vermogensbeheerder 26
	Bewaarbank 26
	Frontoffice 26
	Accountant 27
	Certificerend actuaris 27
28	FINANCIEEL BELEID
	Nieuw Financieel Toetsingskader 28
	Risicohouding 28

INHOUD

Risicohouding kwalitatief	28
Kwantitatieve uitgangspunten	29
Beleggingsbeleid	29
Toetsing ALM resultaten aan kwantitatieve uitgangspunten	30
Risicohouding lange termijn: ondergrenzen pensioenresultaat	30
Risicohouding korte termijn	32
Beleggingen	33
Terugblik	33
Gevoerd beleid	34
Performance totale portefeuille	34
Performance zakelijke waarden	35
Performance vastrentende waarden	36
Vooruitzichten financiële markten	37
Strategische assetmix en benchmarkverdeling	38
Rebalance beleid	38
Benchmark portefeuille onderdelen	39
Algemene restricties	39
Maatschappelijk verantwoord beleggen	41
Pensioenen	42
Premies	42
Ontwikkeling dekkingsgraad	43
Actuele dekkingsgraad	43
Beleidsdekkingsgraad	44
Reële dekkingsgraad	44
Ontwikkeling voorziening	44
Herstelplan	45
Indexatiebeleid	46
Verwachting	46
Voorwaardelijkheidsverklaring	46
Indexering 1988 t/m 2015 in vergelijking met stijging consumenten prijsindex (CPI)	46

47	RISICOBELID
	Doelstellingen en uitgangspunten 47
	Risico categorieën 47
	Belangrijke risico's 49
	Gemanifesteerde risico's 51
	Risicomanagement proces 52
	Focus 2016 52

INHOUD

54	VOORUITZICHTEN Ontwikkeling geschatte dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad na balansdatum 54
55	BESTUURSZAKEN Geschiktheid 55 Evaluatie functioneren bestuur 56 Toezicht en verantwoording 56 Code pensioenfondsen 56 Klachten- en geschillenprocedure 59 Gedragscode 59 Compliance 59 Compliance officer 59 Extern toezicht 59 Crisisplan 60 Btw-ontwikkelingen 61
63	PENSIOENBELEID Kenmerken pensioenregelingen 63 Pensioenstatuut 1988 63 Pensioenstatuut 2015 63
67	ACTUARIËLE ANALYSE Analyse van het resultaat 67 Resultaat door wijziging rentetermijnstructuur 67 Resultaat op beleggingen 68 Resultaat op premies 68 Resultaat op flexioen 68 Resultaat op waardeoverdracht 68 Resultaat op kosten 68 Resultaat op sterfte 68 Mutaties en correcties 69 Aanpassing actuariële grondslagen 70
71	PENSION FUND GOVERNANCE Visitatiecommissie 71 Verantwoordingsorgaan 71 Oordeel verantwoordingsorgaan 72 Compliance 72 Communicatie 73

INHOUD

Nevenfuncties 74
Kostentransparantie 74

77

JAARREKENING

Balans per 31 december 2015 78
Staat van baten en lasten over 2015 79
Kasstroomoverzicht 2015 80
Analyse van het resultaat 81
Toelichting op de balans en staat van baten en lasten 81

113

OVERIGE GEGEVENS

Resultaat bestemming 113
Herstelplan 113
Actuariële verklaring certificerend actuaris 114
Controle verklaring van de onafhankelijke accountant 116

119

BIJLAGEN

- 1 Enige begrippen 119
- 2 Rapport visitatiecommissie Pension Fund Governance over Stichting BPL 124
- 3 Reactie bestuur op rapport visitatiecommissie PFG 2015 137
- 4 Oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid in 2015 141
- 5 Reactie van het bestuur op het oordeel van het verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid in 2015 142
- 6 Financiële vooruitzichten 2015 (visie Robeco Institutional Asset Management) 143
- 7 Verslag compliance officer 2015 147

150

CONTACT

PERSONALIA

BESTUURSLEDEN

P.J.J. van den Berg
Noordlaarderweg 11
9475 TE Midlaren
Tel 050 4090892
p.vandenberg@loodswezen.nl

L. Kazemier
Wierdeweg 16
9931 TD Delfzijl
Tel 0596 631163
l.kazemier@loodswezen.nl

M.A. van Kuik
Abdijweide 39
3223 MD Hellevoetsluis
Tel 0181 787446
m.vankuik@loodswezen.nl

M. Louwerens
Veckdijk 50
3237 LV Vierpolders
Tel. 0181 614156
m.louwerens@loodswezen.nl

H.J.T. Ruijten
Hertogenven 18
1963 RE Heemskerk
Tel 0251 246168
b.ruijten@loodswezen.nl

DAGELIJKS BESTUUR

VOORZITTER
R. de Jonge
Dorpstraat 293
1566 BB Assendelft
Tel 075 6154521
r.dejonge@loodswezen.nl

**SECRETARIS/
PENNINGMEESTER**
P.B. Schoe
Nolleweg 2
4381BH VLISSINGEN
Tel. 0118 431131
schoe@loodswezen.nl

FRONTOFFICE

MANAGER PENSIOENEN
Th.A. Wittkampf
Oostvlietstraat 40
2271 RK Voorburg
Tel 088 9002540
bpl@loodswezen.nl

MEDEWERKER PENSIOENEN
N. van Beek
Tel 088 9002541
bpl@loodswezen.nl

V.L.N.R.: L. KAZEMIER, L. THISSEN (ACTUARIS), R. DE JONGE (VOORZITTER),
H.J.T. RUIJTEN, P.J.J. VAN DEN BERG, M. LOUWERENS, P.B. SCHOE (SECRETARIS/
PENNINGMEESTER), M. VAN KUIK, TH.A. WITTKAMPF (MANAGER PENSIOENEN)

PERSONALIA

VISITATIECOMMISSIE

VOORZITTER
H.R.C. Gostelie

LEDEN
K.J. den Dolder
R. Bastian

VERANTWOORDINGS- ORGAAN

VOORZITTER
G.Y.M. van Rooij
8340 Damme
Estegemstraat 16
Moerkerke, België
guidovrooij@telenet.be

SECRETARIS
H.B.W. Broers
W.A. Plantsoen 188
2991 NJ Barendrecht
h.broers@loodswezen.nl

LEDEN
J.Y. van der Laan
Elisabeth Boddaertstraat 18
1902 NZ Castricum
j.vanderlaan@loodswezen.nl

R.A. Salomons
Overwinningsplein 5-27
9728 GP Groningen
rasalomons@home.nl

J.N. Muntjewerff
Jan van Kuikweg 46B
1965 BB Heemskerk
hans.muntjewerff@ziggo.nl

J.M. Groenendijk
Abeelstraat 53
3329 AB Dordrecht
groenendijk@jacoblaw.nl

COMPLIANCE OFFICER

A .de Jong
Nederlands Compliance Instituut
Capelle aan den IJssel

UITBESTEDING

PARTIJEN WAARAAN BPL WERKZAAMHEDEN HEEFT UITBESTEED

ACCOUNTANT

H. van der Rijst
PricewaterhouseCoopers Accountants
Rotterdam

ADVISEREND ACTUARIS

L. Thissen
Sprenkels & Verschuren
Amsterdam

BELEGGINGSADVISEUR

M. Euverman
Sprenkels & Verschuren
Amsterdam

CERTIFICEREND ACTUARIS

P. Ruigrok
Ruigrok Actuariële Consultancy B.V.
Wieringerwaard

INTEGRAAL VERMOGENSBEHEERDER

Robeco Institutional Asset Management B.V. (RIAM)
Rotterdam

BEWAARBANK

Northern Trust
Amsterdam

HERVERZEKERAAR

Zwitserleven
Amstelveen

FINANCIËLE ADMINISTRATIE

Nederlands Loodswezen B.V.
Hoek van Holland

PENSIOENBEHEER

PGGGM
Zeist

UITVOERDER FLEXIOENREGELING

Robeco Pension Providers
Rotterdam

V O O R W O O R D

Voor u ligt het jaarverslag 2015 van het Beroepspensioenfonds loodsen. Allereerst een groot woord van dank aan al degenen die zich in 2015 hebben ingezet voor het fonds zowel professioneel als vrijwillig.

Per 1 januari 2016 heb ik de voorzittershamer overgenomen van Jan Willem Duyzer, die na bijna 14 jaar in het bestuur, waarvan 7 jaar als voorzitter, zelf van zijn pensioen is gaan genieten. Zijn bestuurszetel is ingenomen door Marco Louwerens, actief loods in de regio Rijnmond.

Voorts nog een woord van dank aan Jan Heldoorn, oud-compliance officer, en de oud-voorzitter van het verantwoordingsorgaan, Ekke Visser, de oud-leden van dit orgaan, Jan Jonker en Mark van Twuijver, die hun taken in 2015 hebben overgedragen aan respectievelijk, het Nederlands compliance instituut (NCI), Jacob Groenendijk, Roelof Salomons en Hans Muntjewerff.

Medio 2007 ben ik gestart als aspirant lid van het bestuur en ik heb als bestuurslid de gehele financiële crisis met alle consequenties mogen meemaken. Eind 2007 bedroeg het vermogen circa € 434 miljoen en de verplichtingen circa € 352 miljoen. De dekkingsgraad bedroeg toen 123,2 procent. Eind 2015 bedroeg het vermogen circa € 914 miljoen en de verplichtingen circa € 877 miljoen. De dekkingsgraad bedroeg toen 104,3 procent. Het vermogen is met een factor 2,1 toegenomen, de verplichtingen zijn met een factor 2,5 gestegen. Dit verklaart de daling van de dekkingsgraad.

De toekomst kent voor het fonds, zoals u zult kunnen lezen, nog vele uitdagingen. Met ons credo “van, voor en door loodsen”, onze achtergrond als loods, het enthousiasme en de betrokkenheid van eenieder die met het fonds bezig is, ben ik optimistisch gestemd dat we samen de juiste en bovenal evenwichtige beslissingen nu en in de toekomst kunnen nemen.

Veel leesplezier toegewenst.

HOEK VAN HOLLAND, 14 JUNI 2016
ROBERT DE JONGE, VOORZITTER

INLEIDING

FINANCIËLE POSITIE

De financiële positie van ons fonds is in 2015 verslechterd. De actuele dekkingsgraad is gedaald van 108,3 procent naar 104,3 procent. Per 31 december 2015 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 105,5 procent. Als gevolg van het nieuw Financieel Toetsingskader (FTK) is het oude herstelplan vervallen. Het pensioenfonds heeft per 1 juli 2015 een nieuw herstelplan ingediend bij DNB. Op grond van het nieuw FTK verkeert het pensioenfonds eind 2015 in een situatie van vermogenstekort. Op 1 april 2016 is een nieuw herstelplan ingediend naar de situatie per 31 december 2015. Lees verder op blz. 45.

PREMIEBELEID

In oktober 2014 is besloten om de feitelijke premie 2015 vast te stellen op het niveau van de gedempte kostendeekkende premie op basis van de reële rente van 2,4 procent onder het nieuw FTK. De premie voor Pensioenstatuut 2015 is daarbij vastgesteld op € 1.970 per maand. Lees verder op blz. 42.

FINANCIËLE MARKTEN IN 2015

Het netto rendement op beleggingen bedroeg over 2015 1,4 procent, terwijl de benchmark een rendement liet zien van 2,1 procent (bruto). De financiële markten werden in 2015 gedomineerd door het beleid van de centrale banken én de onrust op de grondstoffenmarkten. De Europese Centrale Bank (ECB) begon het jaar met het aankondigen van een stevige verruiming van het monetaire beleid. Vanaf maart ging de ECB een bedrag van € 60 miljard per maand aan staatsobligaties aankopen. Hiermee wordt geprobeerd om de inflatie, die al tijden rondom 0 procent noteert, te verhogen tot circa 2 procent, wat formeel een ECB doelstelling is. De inflatie is onder andere zo laag vanwege de aanhoudende daling in de olieprijs. Lees verder op blz. 33.

RESULTAAT OP STERFTE

Op langlevens is het afgelopen jaar een verlies gemaakt. In 2015 zijn acht gepensioneerden, één actieve deelnemer en twee nabestaanden overleden. Op kortlevens is een winst gemaakt. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er zes partners van gepensioneerde deelnemers zijn overleden in 2015. Per saldo was het resultaat op sterfte positief. Lees verder op blz. 68.

VERMOGENSBEHEER

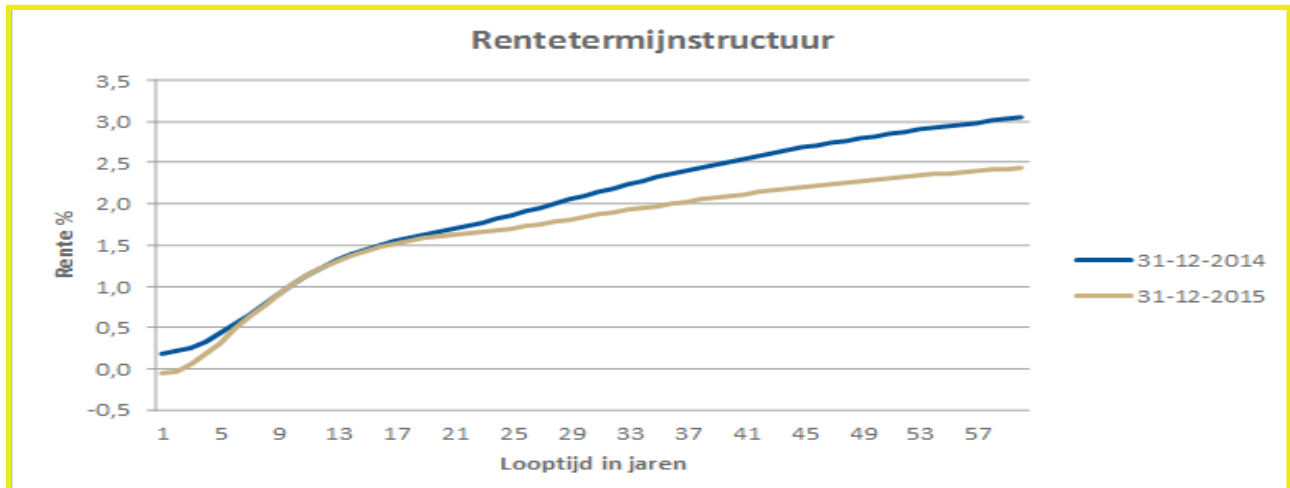
De strategische afdekking van de markrente is in stappen verlaagd van 50 procent naar uiteindelijk 30 procent. Later in het jaar is de strategische renteafdekking verhoogd naar 40 procent. Daarnaast is het afdekkingspercentage van het USD-risico per 1 november verhoogd van 75 procent naar 100 procent. De allocatie naar Amerikaanse bedrijfsobligaties is begin 2015 verkocht t.g.v. de 'Core Liability Hedging' portefeuille. De risicoruimte die hierdoor ontstond is vervolgens ingezet voor het toepassen van het dynamisch renterisicobeleid. Ook is in 2015 besloten om een allocatie naar Nederlandse woninghypotheken aan de portefeuille toe te voegen. Lees verder blz. 34.

RENTEONTWIKKELING

De Nederlandsche Bank leidt van de marktrente een rentetermijnstructuur (RTS) af. Onderstaande grafiek maakt de voorgeschreven RTS eind 2014 en eind 2015 zichtbaar. De RTS is in 2015 gedaald. De berekening van de pensioenverplichtingen van BPL vindt plaats tegen de RTS. De daling van de RTS heeft geleid tot een negatief effect op de dekkingsgraad van circa 5,4 procent. Lees verder op blz. 43.

INLEIDING

PENSION FUND GOVERNANCE

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft in 2015 een on-site-onderzoek gedaan bij BPL en daarover een rapport uitgebracht. Het rapport is besproken met het verantwoordingsorgaan. Het bestuur van BPL heeft alle bevindingen uit het rapport reeds geadresseerd en heeft/zal over de verdere uitwerking daarvan terugkoppelen naar de toezichthouder en het verantwoordingsorgaan. DNB heeft vragen gesteld over de toekomstbestendigheid van het BPL. Het bestuur gaat de bestaande toekomstverkenning aanvullen met een verder onderbouwde verkenning van mogelijke toekomst scenario's en de consequenties daarvan bespreken met de achterban. Lees verder op blz. 60.

ONTWIKKELINGEN

In 2015 is het nieuw FTK van toepassing geworden. Het beleid t.a.v. financiering, reservering, toeslagverlening en pensioenkorting zijn hierdoor gewijzigd. Ook het beleggingsbeleid is opnieuw tegen het licht gehouden. Dit heeft geleid tot een aanpassing van het rentebeleid. Lees verder op blz.28. Tevens zijn de pensioenregelingen aangepast aan het nieuwe fiscale kader voor beroepspensioenfondsen. Lees verder blz. 63.

KERNCIJFERS

CONSUMENTEN PRIJS INDEX (CPI)

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1,8	1,1	1,3	3,1	0,4	1,6	2,7	2,3	2,45	0,88

IN PROCENTEN

TOESLAGEN

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
0,8	1,1	4,3	0	0	0	0	0	0	0,26

IN PROCENTEN

PER 01-01-2006 EEN VOORWAARDELIJKE TOESLAG VAN 3 VERVALLEN PER 31-12-2006; PER 01-01-2007 EEN VOORWAARDELIJKE TOESLAG VAN 3 PER 01-01-2008 ONVOORWAARDELIJK GEMAAKT.

NETTO RENDEMENT

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
9,5	0,8	0,11	8,04	17,1	11,87	14,04	0,02	23,15	1,4

IN PROCENTEN

PREMIE: VERHOOGING / DALING

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1,8	1	1,3	5,9	3,3	20,0	5,3	14,7	-16,8	-36,6

IN PROCENTEN

SOLVABILITEIT

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
VEREISTE DEKKINGSGRAAD	119,8	116,5	113,4	113,8	116,4	112,3	115,6	116,1	116,2	121,1
ACTUELE DEKKINGSGRAAD	118	123,2	92,8	97,5	100,6	97,5	101,6	104,6	108,3	104,3
BELEIDSDEKKINGSGRAAD									108,4	105,5

IN PROCENTEN

KERNCIJFERS

PREMIE PER JAAR BPL 1988

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
BASISREGELING	13.320	13.464	13.632	14.448	14.928	17.904	19.128	21.936	18.240	22.080
PREMIEREGELING	3.360	3.384	3.432	3.624	3.744	4.488	4.800	5.496	4.584	5.520
FLP-GERECHTIGDEN	6.660	6.732	6.816	7.224	7.464	8.952	9.564	10.968	9.120	11.040

IN EURO'S

PREMIE PER JAAR BPL 2004 / 2015

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
27.180	27.480	27.840	29.484	30.456	37.092	39.060	44.796	37.272	23.640

IN EURO'S

PREMIE PER JAAR REGLEMENT ASPIRANT-REGISTERLOODSEN

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
3.732	3.768	3.816	4.044	4.176	5.016	5.363	6.156	5.124	5.172

IN EURO'S

PREMIE PER JAAR (BEDRAGEN X 1.000 EURO)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
AKTIEVEN	11.758	12.217	12.886	13.658	14.167	16.916	17.783	20.233	17.109	10.857
FLP-GERECHTIGDEN	1.758	1.616	1.525	1.489	1.314	1.140	790	397	80	12
ASPIRANT-REGISTERLOODSEN	135	128	137	109	65	84	120	200	71	50
TOTAAL FEITELIJKE PREMIE	13.651	13.961	14.548	15.247	15.546	18.140	18.693	20.830	17.260	10.919
ACTUARIËLE KOSTENDEKKENDE PREMIE		14.264	13.366	17.682	16.615	19.348	22.189	22.729	21.286	12.335
GEDEMPTE KOSTENDEKKENDE PREMIE		13.860	14.589	14.334	14.875	16.939	16.741	17.066	16.981	8.773
MINIMALE PREMIE BIJ ONDERDEKKING					15.398	17.535	20.372	20.589	N.V.T.	N.V.T.

ZIE VOOR TOELICHTING OP VERSCHILLEN TUSSEN DE FEITELIJKE ONTVANGEN PREMIE, DE ACTUARIËLE KOSTENDEKKENDE PREMIE EN DE GEDEMPTE KOSTENDEKKENDE PREMIE OP BLZ. 42.

KERNCIJFERS

BPL 1988, PENSIOENGRONDSLAG

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
79.392	80.265	81.308	81.308	81.308	85.536	87.845	89.865	92.067	87.358

IN EURO'S

BPL 2004, PENSIOENGRONDSLAG

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
110.848	112.067	113.524	113.524	113.524	119.427	122.652	125.473	128.547	87.358

IN EURO'S

FUNCTIONEEL LEEFTIJDSPENSIOEN (FLP)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
55-60, INGEGAAN VOOR 1-5-2004	66.528	67.800	69.288	71.988	73.716	74.376	75.420	76.560	77.256	78.036
60-65, INGEGAAN VOOR 1-5-2004	59.208	60.336	61.668	64.068	65.604	66.192	67.128	68.136	68.760	69.456
55-60, INGEGAANTUSSEN 1-5-2004 EN 1-7-2008	59.868	61.068	62.472	64.764	66.252	65.820	66.504	66.552	69.120	68.196
60-65, INGEGAANTUSSEN 1-5-2004 EN 1-7-2008	52.548	53.604	54.876	56.844	58.140	57.636	58.212	58.128	60.624	59.616

IN EURO'S

PENSIOEN/PENSIOENGRONDSLAG ASPIRANT-REGISTERLOODSEN

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
LEERVERGOEDING/ PENSIOENGRONDSLAG VOOR AFTREK FRANCHISE	33.774	34.146	34.590	35.662	35.805	36.378	37.360	38.219	39.155	39.512
FRANCHISE	12.160	12.452	12.614	12.614	12.614	12.614	12.614	12.614	12.614	12.614
PARTNERPENSIOEN	10.591	10.630	10.768	11.294	11.364	11.644	12.126	12.546	13.005	13.180
ARBEIDSONGESCHIKT- HEIDSPENSIOEN	33.774	34.146	34.590	35.662	35.805	36.378	37.360	38.219	39.155	39.512

IN EURO'S

KERNCIJFERS

AANTALLEN

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
DEELNEMERS BPL 2004/2015	432	446	451	464	466	450	450	452	456	458
DEELNEMERS BPL 1988	253	230	216	191	165	104	62	14	6	4
TOTAAL AANTAL DEELNEMERS	685	676	667	655	631	554	512	466	462	460
GEWEZEN DEELNEMERS	2	4	4	4	4	5	5	5	5	8
ASPIRANT-REGISTERLOODSEN	40	38	34	23	7	17	33	20	11	0
OUDERDOMSPENSIOEN	306	345	379	413	455	535	598	661	675	684
ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSPENSIOEN	6	6	5	6	4	4	3	2	2	2
PARTNERPENSIOEN	52	55	71	78	82	85	85	102	110	110
WEZENPENSIOEN	13	11	9	11	11	12	10	10	10	9
TOTAAL	1104	1135	1169	1190	1194	1212	1246	1266	1275	1275

RIJPINGSGRAAD (VERHOUDING DEELNEMERS OP-GERECHTIGDEN)

2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
45	51	56	63	72	97	116	143	148	149

IN PROCENTEN

BESTUURSVERSLAG

ALGEMEEN

ACTIVITEITEN

Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen (BPL), statutair gevestigd in Rotterdam is opgericht op 1 september 1988. De Stichting is ingeschreven bij het stichtingenregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41130603. De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 10 februari 2016. Het pensioenfonds is een beroepspensioenfonds. Op basis van een uitkeringsregeling, te weten pensioenstatuut 2015 en pensioenstatuut 1988 (geldend vanaf 1 januari 2015), verwerven de deelnemers een financiële aanspraak ten behoeve van de gevolgen van (vervroegde) pensionering en overlijden. Deze regelingen bieden ook een dekking in geval van arbeidsongeschiktheid. Het pensioenfonds voert ook een premie(flexioen)regeling uit, welke regeling onderdeel is van pensioenstatuut 1988. Het fonds draagt zorg voor uitbetaling van het functioneel leeftijdspensioen. FLP-uitkeringen worden in mindering gebracht op de voorziening FLP.

MISSIE

Het Pensioenfonds heeft als missie om alle huidige en toekomstige deelnemers, actieven, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, te voorzien van de pensioenuitkeringen zoals in de Pensioenstatuten vastgelegd tegen zo laag mogelijke kosten. Daarbij worden de aanspraken van de actieve en gewezen deelnemers en de uitkeringen van de gepensioneerden waar mogelijk jaarlijks geïndexeerd op basis van de algemene prijsontwikkeling. In aanloop tot het doen van uitkeringen is het beheren van vermogen ook een van de taakstellingen van het Pensioenfonds.

VISIE

Het fonds streeft naar goede pensioenvoorzieningen, die passen bij de beroepsgroep. Het Pensioenfonds hecht veel waarde aan transparante communicatie over de opgebouwde pensioenaanspraken en -rechten, de toekomstige pensioenopbouw en eventuele indexatie en kortingen van deze aanspraken en rechten.

STRATEGIE

Het Bestuur van het Pensioenfonds heeft de navolgende beleidsuitgangspunten geformuleerd om de uit de missie voortvloeiende doelstelling te kunnen verwezenlijken:

- Het Bestuur ziet erop toe dat de uitvoering van de pensioenregeling op een correcte en (kosten) efficiënte wijze geschiedt.
- Het Bestuur waarborgt dat ongeacht de keuze met betrekking tot (her)verzekeren en/of uitbesteden, de uitvoering van de pensioenregeling op elk moment in de tijd in overeenstemming is met de geldende wet- en regelgeving.
- Het Bestuur streeft naar een evenwichtig en zorgvuldig vormgegeven beleid, waarbij risico's worden afgewogen en adequaat worden gemanaged, processen goed en adequaat worden ingericht en op beheerste wijze worden uitgevoerd en vastgelegd, communicatie over het beleid transparant is en begrijpelijk is voor alle stakeholders.
- Het Bestuur legt, daar waar sprake is van een uitbestede relatie, haar eisen ten aanzien van de kwaliteit van de uitvoering en de mate van interne beheersing vast in alle uitbestedingsovereenkomsten en de bijbehorende service level agreements (SLA's).
- Het Bestuur waarborgt de beschikbaarheid van informatie met betrekking tot de kwaliteit van de uitvoering van de regeling en de daarmee gepaard gaande risico's, zodat het Bestuur in staat is om in de besluitvorming hiermee rekening te houden.

Het Bestuur maakt desgewenst gebruik van externe deskundigen om de benodigde informatie in kaart te brengen en de beschikbare informatie te beoordelen.

ALGEMEEN

Het beleid van het Bestuur is hiermee in overeenstemming. Dit beleid is vastgelegd in beleidsdocumenten, waarvan de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) de belangrijkste is. Hierin zijn het te voeren beleid, waaronder de financiële opzet en de grondslagen waarop het beleid berust, gemotiveerd beschreven. Het beleid is erop gericht met een bij het karakter van het BPL passend risico een optimaal resultaat te behalen, mede in aanmerking genomen de voorwaardelijk geïndexeerde verplichtingen van het BPL.

De ABTN is het laatst gewijzigd op 14 december 2015.

Het Bestuur constateert dat in 2015 de gestelde doelen, gelet op het behaalde rendement van netto 1,4 procent niet in voldoende mate zijn gehaald. Indien het rendement niet verbetert neemt de kans op een pensioenkorting toe.

EIGEN BEHEER

Alle verplichtingen die voortkomen uit de pensioenregelingen bij het BPL worden in eigen beheer gehouden. BPL loopt daarbij verschillende risico's. Deze risico's en de beheersing daarvan staan in hoofdlijnen beschreven in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) en zijn uitgewerkt in een handboek risicomanagement. Op het risicobeleid wordt nader ingegaan in het betreffende hoofdstuk, beginnend op blz. 47.

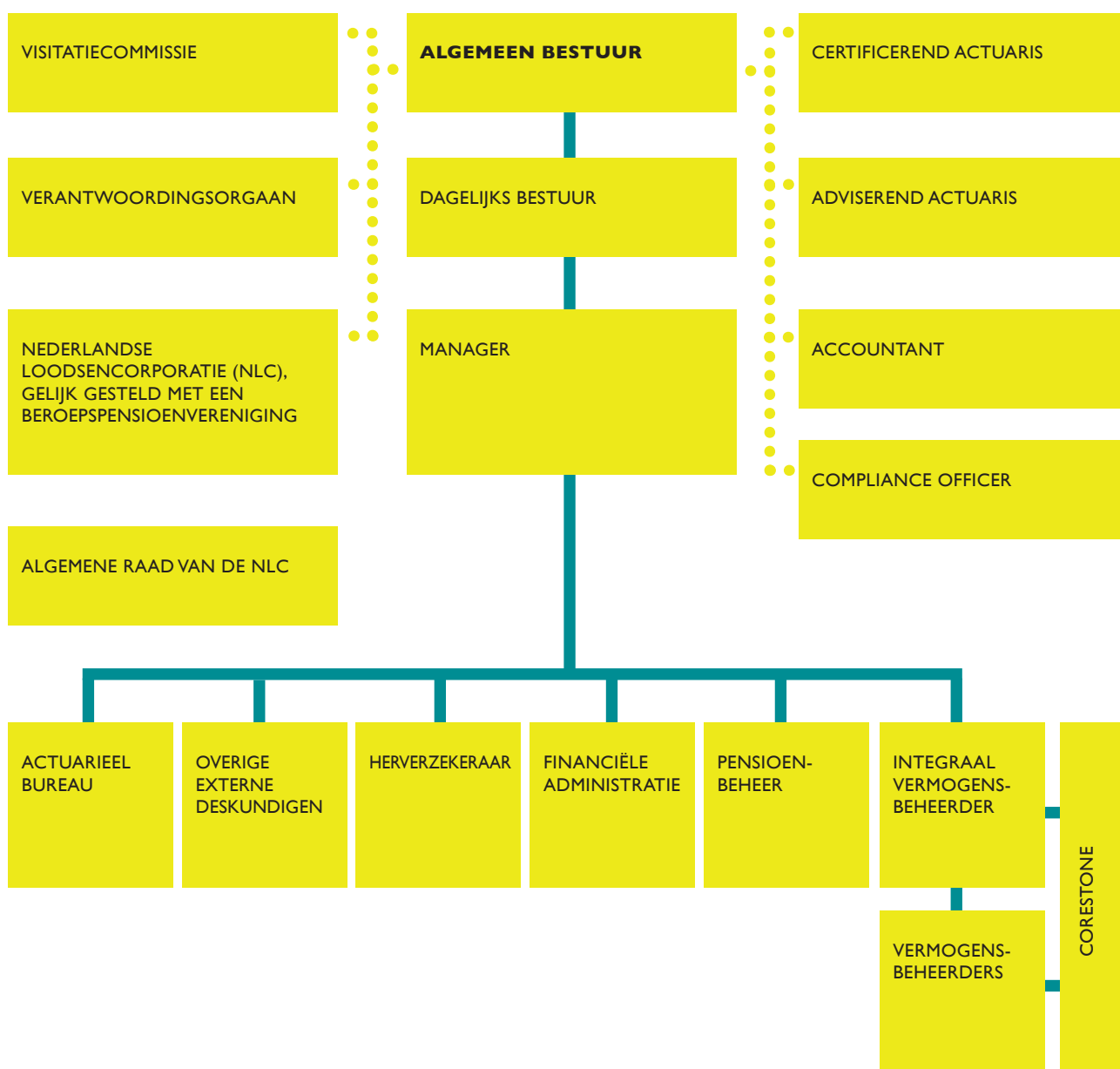
Het actuariële, pensioen- en vermogensbeheer zijn uitbesteed. Dit geldt ook voor de betalingen van de pensioenen en de financiële administratie. Het uitbestedingsbeleid is vastgelegd in een document.

ALGEMEEN

ORGANISATIE

Organigram van het bestuur:

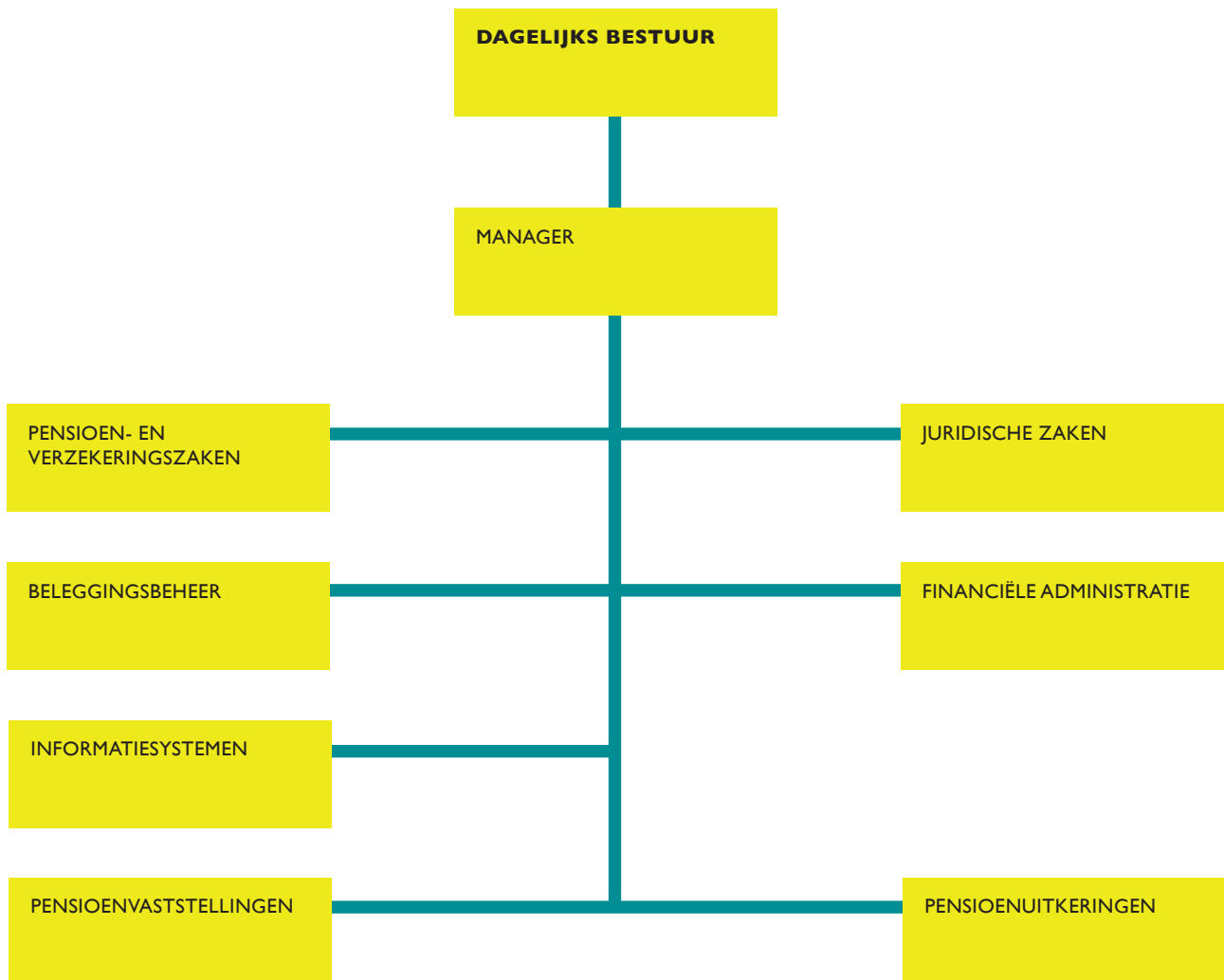

Zie voor een overzicht van de partijen waaraan zaken zijn uitbesteed op blz. 9.

ALGEMEEN

Organigram van het Dagelijks bestuur:

ALGEMEEN

PENSIOENREGELINGEN

BPL voerde in 2015 drie pensioenregelingen uit, te weten:

- het pensioenreglement voor aspirant-registerloodsen (deze regeling is in 2015 beëindigd)
- het pensioenstatuut 2015 van toepassing op registerloodsen;
- het pensioenstatuut 1988 (geldend van 1 januari 2015) voor degenen die met FLP zijn gegaan.

WIJZIGINGEN IN PENSIOENSTATUTEN 2015 EN PENSIOENSTATUUT 1988 (GELDEND VANAF 1 JANUARI 2015)

De regelingen zijn per 1 januari 2015 aangepast aan het nieuwe fiscale kader. Tevens zijn per 1-1-2015 de ruil- en vervroegingsfactoren gewijzigd en zijn de keuzeopties bij vervroegde pensionering aangepast.

In de loop van 2015 zijn de regelingen aangepast aan het nieuw FTK.

CATEGORIEËN BELANGHEBBENDEN

BPL kent de volgende belanghebbenden:

- (Gewezen) deelnemers
- Gepensioneerden
- (Ex-)partners van deelnemers/gepensioneerden
- Kinderen van deelnemers/gepensioneerden
- Arbeidsongeschikten.

BESTUUR

ALGEMEEN BESTUUR

Het algemeen bestuur bestaat uit zeven bestuursleden, waarvan twee ex-registerloods zijn. Deze bestuursleden worden benoemd, treden af of worden ontslagen volgens de in de Pensioenverordening registerloodsen en statuten van BPL vastgelegde regels. Er wordt gewerkt met een aparte profielschets voor voorzitter en een algemene profielschets voor bestuurslid.

Samenstelling Algemeen bestuur eind 2015:

NAAM	FUNCTIE	SINDS	TOT	NEVENFUNTIES	BETAALD	ONBETAALD
J.W. DUYZER *** (MAN, 6-8-1956)	VOORZITTER	MEI 2002	JANUARI 2016	BESTUURSLID SDB	X	
R. DE JONGE * (MAN, 30-5-1968) IJMOND	SECRETARIS/ PENNING- MEESTER	MEI 2008	JUNI 2016	REGISTERLOODS	X	
P.J.J. VAN DEN BERG (MAN, 26-6-1957) NOORD	BESTUURSLID	MEI 2000	JUNI 2016	REGISTERLOODS STICHTING ADMINI- STRATIEKANTOOR IT WILD	X	X
L. KAZEMIER *** (MAN, 2-5-1944)	BESTUURSLID	JULI 2012	JULI 2016	BESTUURSLID NED. VER. KAPITEINS TER KOOPVAARDIJ SENIOR-EXPERT PUM DEN HAAG		X X
P. B. SCHOE ** (MAN, 27-9-1970) SCHELDENONDEN	BESTUURSLID	JULI 2012	JULI 2016	REGISTERLOODS	X	
M.A. VAN KUIK (MAN, 29-4-1972) RIJNMOND	BESTUURSLID	JUNI 2010	JUNI 2018	REGISTERLOODS	X	
H.J.T. RUIJTEN *** (MAN, 11-5-1948)	BESTUURSLID	JUNI 2011	JUNI 2019	LID LEDENRAAD VAN DEVNOL		X

* BENOEMD TOT VOORZITTER PER 1 JANUARI 2016 ** BENOEMD TOT SECRETARIS/PENNINGMEESTER PER 1 JANUARI 2016
*** EX-REGISTERLOODSEN

Eind 2015 was A.N.B. Eggink (08-09-1972) aspirant bestuurslid. Hij loopt als zodanig mee in het bestuur vanaf juni 2015 en volgt met ingang van juli 2016 P.J.J. van den Berg op als bestuurslid. Eind 2015 was M. Louwerens (07-07-1973) aspirant-bestuurslid. Hij loopt als zodanig mee in het bestuur vanaf januari 2015 en is m.i.v. januari 2016 J.W. Duyzer opgevolgd als bestuurslid. Het bestuur streeft er naar om bij de bezetting van de zetels door actieve loodsen zoveel mogelijk rekening te houden met een verdeling over de regio's en bij de samenstelling van het bestuur als geheel er voor te zorgen dat verschillende leeftijdscategorieën

BESTUUR

vertegenwoordigd zijn. Alle regio's en leeftijdscategorieën zijn in het bestuur vertegenwoordigd. Het bestuur meent dat deze samenstelling, gelet op samenstelling van fonds, voldoende divers is.

Het bestuur vergadert circa 17x per jaar en de in deze vergaderingen genomen besluiten zijn vastgelegd in verslagen. Het bestuur wordt uitvoerig geïnformeerd en beleidsstukken, veelal opgesteld door de Manager Pensioenen en/of de adviserend actuaire, worden uitgebreid tijdens bestuursvergaderingen besproken.

VERGADERINGEN 2015 (X = AANWEZIG)

	DUYZER	DE JONGE	VAN DEN BERG	SCHOE	VAN KUIK	RUIJTEN	KAZEMIER	LOUWERENS*	EGGINK*
10-02-2015	X	X	X	X	X	X		X	
02-03-2015	X	X	X	X	X	X	X	X	
11-03-2015	X	X	X	X	X	X	X	X	
12-03-2015	X	X	X	X	X	X	X	X	
07-04-2015	X	X	X	X	X	X	X	X	
24-04-2015	X		X		X		X		
21-05-2015	X	X	X	X	X	X	X	X	
12-06-2015	X	X	X	X	X	X	X	X	X
05-08-2015	X	X	X		X	X	X	X	
26-08-2015	X	X	X	X	X		X	X	X
07-09-2015	X	X	X	X	X		X		X
21-09-2016	X	X	X	X	X	X	X	X	
14-10-2015	X	X	X	X	X	X	X	X	X
05-11-2015	X	X	X	X	X		X	X	X
11-11-2015	X	X	X	X	X	X	X		X
25-11-2015	X	X	X	X	X	X	X	X	X
14-12-2015	X	X	X	X	X	X	X	X	X

* ASPIRANT AB-LID

BESTUUR

DAGELIJKS BESTUUR (DB)

Het dagelijks bestuur bestaande uit de voorzitter en secretaris/penningmeester, komt samen met de Manager Pensioenen tenminste 18 keer per jaar bijeen. Het dagelijks bestuur ontleent zijn bevoegdheden aan de statuten, het bestuursreglement, de ABTN, de pensioenstatuten en de vastgelegde taakverdeling tussen DB en AB.

SAMENWERKINGSVERBANDEN

BPL is aangesloten bij de vereniging Pensioenfederatie. Deze vereniging stelt zich ten doel goede pensioenen te realiseren voor de bij hun aangesloten deelnemers. De vereniging behartigt de belangen van de leden met lobby, communicatie en verbetervoorstellen voor beleid en uitvoering. Alle pensioenfondsen in Nederland kunnen zich bij de Pensioenfederatie aansluiten. De financiële risico's van het lidmaatschap beperken zich tot de jaarlijks te betalen contributie. Zie www.pensioenfederatie.nl. BPL werkt daarnaast samen met negen andere beroepspensioenfondsen. Vanaf 1-1-2014 overleggen deze beroepspensioenfondsen in de kring van beroepspensioenfondsen. Dit overleg heeft tot doel te komen tot afstemming over algemene bij de Pensioenfederatie aan de orde zijnde onderwerpen en specifieke onderwerpen die het werkkterrein van de beroepspensioenfondsen raken. De kring wordt gefaciliteerd door PGGM. BPL is aangesloten bij de Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfondsen (SDB), waaraan zeven beroepspensioenfondsen deelnemen. Deze Stichting levert opleidingen, intern toezicht en deskundigheidstoetsen. De financiële risico's beperken zich tot de voor deze dienstverlening te betalen vergoeding. Zie www.sdb-it.nl

KLACHTEN- EN GESCHILLENPROCEDURE

Indien een geschil ontstaat tussen het pensioenfonds en een belanghebbende bij het pensioenfonds is de klachten- en geschillenprocedure van toepassing. Deze staat vermeld op de website. Volgens deze procedure wordt op klachten in eerste instantie gereageerd door PGGM. Indien de klager zich niet kan vinden in de uitleg van PGGM, dan dient de belanghebbende zich te wenden tot het bestuur van BPL. Indien het bestuur en de belanghebbende niet tot een oplossing van het geschil komen, kan de belanghebbende zich wenden tot de burgerrechter. Zie voor de in 2015 door het bestuur behandelde klachten blz. 59 van dit jaarverslag. Vanaf 19 september 2012 kunnen (gewezen) deelnemers, gepensioneerden en andere belanghebbenden voor een klacht of geschil over de uitvoering van het pensioenstatuut/pensioenreglement voor advies (niet bindend) terecht bij de Ombudsman Pensioenen. BPL zal zich aan het advies van de Ombudsman Pensioenen conformeren, tenzij er zwaarwegende motieven zijn dit advies niet op te volgen. Een klacht of geschil wordt niet eerder door de Ombudsman Pensioenen in behandeling genomen nadat de klachten- en geschillenprocedure bij BPL volledig is doorlopen, dus na het besluit van het bestuur ten aanzien van een klacht of geschil. Gegevens over de Ombudsman Pensioenen zijn te vinden op: www.ombudsmanpensioenen.nl

UITVOERING PENSIOEN- EN BETALINGSADMINISTRATIE

De pensioenadministratie en de pensioenbetalingen van het pensioenfonds zijn tot 1 juli 2015 uitgevoerd door Aon Hewitt Associates BV. Van Aon Hewitt Associates is een ISAE 3402 type II rapportages ontvangen. Deze rapportage is besproken in het bestuur. Op basis van deze rapportage kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd. Vanaf 1 juli 2015 is het Pensioenbeheer, inclusief de standaard communicatie, ondergebracht bij PGGM. Van PGGM wordt 1x per kwartaal een SLA rapportage ontvangen alsmede jaarlijks een ISAE 3402 type II rapportage. Deze rapportages zijn besproken in het bestuur. Op basis van deze rapportage kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd.

BESTUUR

UITVOERING FINANCIËLE ADMINISTRATIE

De financiële administratie van het pensioenfonds wordt uitgevoerd door Nederlands Loodswezen B.V.

UITVOERING FLEXIOENREGELING

De uitvoering van de flexioenregeling is uitbesteed aan Robeco Pension Providers. De resultaten van Robeco Pension Providers worden periodiek geëvalueerd. Van de vermogensbeheerder is een ISAE 3402 type II rapportage ontvangen. Van Robeco Pension Providers wordt 4x per jaar een SLA rapportage ontvangen. Deze rapportages zijn besproken in het bestuur. Op basis van deze rapportages kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd.

ADVISEURS

Het pensioenfonds wordt voor actuariaal en risicobeheersing op lange termijn ondersteund door de externe adviserende actuaris en een ALM-adviseur. Met ingang van 1 januari 2013 is de adviserend actuaris L. Thissen van Sprenkels & Verschuren. De adviserend actuaris stelt het actuariële jaarrapport op dat wordt besproken in het bestuur. Dit rapport en de acties die naar aanleiding hiervan worden genomen door het bestuur, worden door het bestuur besproken met het verantwoordingsorgaan. Het bestuur heeft per 1 juli 2012 M. Euverman van Sprenkels & Verschuren aangesteld als beleggingsadviseur ter versterking van onze countervailing power op het terrein van beleggingen en risicomanagement, in bijzonder voor het beoordelen van voorstellen of adviezen van de integraal vermogensbeheerder.

INTEGRAAL VERMOGENSBEHEERDER

De integraal vermogensbeheerder is Robeco Institutional Asset Management (RIAM). RIAM is verantwoordelijk voor de uitvoering van het contractueel vastgelegde mandaat. De beleggingsresultaten worden maandelijks geëvalueerd en tenminste een keer per kwartaal besproken in het bestuur. Van de integraal vermogensbeheerder is een ISAE 3402 type II rapportage ontvangen. Tevens wordt 1x per jaar van RIAM een SLA-rapportage ontvangen. Deze rapportages zijn besproken in het bestuur. Op basis van deze rapportages kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd.

BEWAARBANK

De bewaarbank is Northern Trust (NT). NT is verantwoordelijk voor de beleggingsadministratie en daarmee verband houdend werkzaamheden. Van NT wordt een ISAE 3402 type II rapportage ontvangen. Tevens wordt 4x per jaar een SLA rapportage ontvangen. Deze rapportages zijn besproken in het bestuur. Op basis van deze rapportages kan gezegd worden dat de relevante aspecten van interne controle adequaat zijn en naar redelijkheid waarborgen dat de gestelde procedures worden nageleefd.

FRONTOFFICE

Om alle taken goed te verrichten wordt het bestuur bijgestaan door het frontoffice, welke uit twee personen bestaat (manager pensioenen en een parttime medewerker pensioenen). Dit bureau coördineert de bestuurlijke en administratieve werkzaamheden, ziet toe op de naleving van de uitbesteede werkzaamheden en draagt zorg voor de voorlichting aan de deelnemers en gepensioneerden en andere belanghebbenden.

B E S T U U R

De taken en verantwoordelijkheden van de manager pensioenen en medewerkster pensioenen zijn vastgelegd in een functiebeschrijving.

ACCOUNTANT

De accountant is H. van der Rijst van PricewaterhouseCoopers Accountants. De accountant brengt over zijn werkzaamheden jaarlijks verslag uit aan het bestuur. Dit verslag en de acties die naar aanleiding hiervan worden genomen door het bestuur, worden door het bestuur besproken met het verantwoordingsorgaan.

CERTIFICEREND ACTUARIS

De certificerend actuaris is P. Ruigrok van Ruigrok Actuariële Consultancy B.V. De accountant brengt over zijn werkzaamheden verslag uit aan het bestuur. Dit verslag en de acties die naar aanleiding hiervan worden genomen door het bestuur, worden indien nodig besproken met het verantwoordingsorgaan.

De werkzaamheden van alle uitbestedingspartijen worden tenminste 1x per jaar door het bestuur geëvalueerd, waarbij een rapport wordt opgesteld over de kwaliteit van de dienstverlening.

FINANCIËEL BELEID

NIEUW FINANCIËEL TOETSINGSKADER (FTK)

Het bestuur heeft in 2015 met het verantwoordingsorgaan en de beroepspensioenvereniging overleg gepleegd over het nieuw FTK, de beleidskeuzes die daarbij gemaakt kunnen worden en de consequenties die dit heeft op de premie, toeslagverlening en korting van pensioenaanspraken en -rechten. De resultaten van deze discussie hebben het uitgangspunt gevormd voor de vaststelling van de risicohouding door het bestuur van het BPL. Het bestuur heeft de verkregen informatie gebruikt om het beleggingsbeleid van het BPL nader te onderzoeken. Dit heeft geleid tot een aanpassing van het beleggingsbeleid op het gebied van de renteafdekking. De beleidskeuzes zijn, na overleg met en positief advies van het verantwoordingsorgaan, nader uitgewerkt in de ABTN die bij DNB is ingediend. De beleidskeuzes zijn getoetst door middel van een haalbaarheidstoets.

Bovenstaand overleg heeft geleid tot een set uitgangspunten op grond waarvan de risicohouding van het BPL is vastgesteld.

RISICOHOUING

RISICOHOUING KWALITATIEF

Het bestuur van het BPL heeft een risicobewuste houding. Het BPL streeft ernaar nominale aanspraken waardevast na te komen. Inflatie holt de waarde van de nominale uitkeringen uit en gezien het lange termijn karakter van pensioenen is het belangrijk dat de koopkracht van het pensioen via indexatie behouden blijft. Beleggingsrisico kan acceptabel zijn in het streven naar koopkrachtbehoud, zelfs indien dit betekent dat de nominale aanspraken tijdelijk niet na kunnen worden gekomen. De mate van risicoacceptatie van het bestuur is o.a. gebaseerd op de volgende kwalitatieve overwegingen:

Het BPL streeft naar een waardevast pensioen

- Het BPL hanteert daarom een dekkingsgraadafhankelijke indexatiestaffel als leidraad voor toeslagverlening. De toeslagverlening die volgt uit deze staffel komt overeen met de wettelijk maximale toegestane toeslagverlening, gegeven de dekkingsgraad.
- Een afgewogen balans tussen te nemen risico's en het naar verwachting te realiseren beleggingsrendement is noodzakelijk om op langere termijn invulling te kunnen geven aan de pensioenambitie. Voor het nastreven van de pensioenambitie dient het bestuur bereid te zijn om beleggingsrisico te nemen en een beleggingsrendement na te streven dat hoger is dan de risicovrije marktrente.
- Bij slechte economische omstandigheden acht het bestuur het uitlegbaar dat indexatie wordt gekort. Kortingen op de pensioenaanspraken en –uitkeringen dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden en gespreid te worden over een zo lang mogelijke termijn.

De premie staat niet vast

- De uit het Pensioenstatuut voortvloeiende premieomvang is klein in relatie tot de pensioenverplichtingen, waardoor de sturingskracht van premie-aanpassingen beperkt is.
- Er bestaan geen bijstortverplichtingen bij lage dekkingsgraden.
- Bij een daling van verwacht rendement of stijging van de levensverwachting zijn partijen bereid extra premie te betalen om de huidige pensioenopbouw te financieren.

De risicobereidheid is gerelateerd aan de volgende uitgangspunten:

- Het BPL kent relatief meer gepensioneerden en een kortere duration dan het gemiddeld pensioenfonds in Nederland.

FINANCIËEL BELEID

- De deelnemers van het BPL zijn meer risicotolerant dan gemiddeld.
- Als de financiële positie van het BPL verbetert, wordt bij voorkeur minder risico genomen indien de ambitie van het BPL in evenveel of meer gevallen haalbaar is met minder risico.

De risicobereidheid van het bestuur kan worden beïnvloed door de actuele financiële positie van het BPL. Periodiek wordt beoordeeld of de ambitie van het BPL nog haalbaar is. Het vasthouden aan een onmogelijke ambitie is immers niet zinvol. Bij de keuze voor een bepaald beleid wordt niet alleen een verwachte ontwikkeling beoordeeld maar ook scenario's die gunstiger of minder gunstig zijn dan de verwachte ontwikkeling. De ambitie dient in de meeste scenario's te kunnen worden behaald. De risicobereidheid is geconcretiseerd door de vaststelling van kwantitatieve risicogrenzen (het Vereist Eigen Vermogen en de grenzen van de haalbaarheidstoets).

KWANTITATIEVE UITGANGSPUNTEN

Het bestuur heeft de volgende kwantitatieve uitgangspunten vastgesteld, uitgaande van een 15-jaars horizon:

Dekkingsgraad

- Onder extreem slechte marktomstandigheden wil het fonds bij voorkeur niet onder een nominale dekkingsgraad van 85 procent terechtkomen.
- Het pensioenfonds wil niet sturen op 'buitengewoon' hoge dekkingsgraden. Alle dekkingsgraden binnen 5 jaar boven 140 procent worden als gelijk beoordeeld.
- De kans op onderdekking uitgaande van een dekkingsgraad gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen mag bij voorkeur maximaal 10 procent zijn.

Pensioenresultaat

- Het pensioenresultaat uitgaande van een dekkingsgraad gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen dient bij voorkeur minimaal 85 procent te zijn.
- Het pensioenresultaat uitgaande van de huidige dekkingsgraad dient bij voorkeur minimaal 80 procent te zijn.
- Het pensioenfonds vindt een koopkrachtverlies van meer dan 20 procent na 15 jaar in beginsel onwenselijk.

Indexatieresultaat

- De indexatie, uitgaande van een dekkingsgraad gelijk aan het Vereist Eigen Vermogen, dient bij voorkeur minimaal 50 procent van de CPI-stijging te zijn.
- De indexatie uitgaande van de huidige dekkingsgraad dient bij voorkeur minimaal 25 procent van de CPI-stijging te zijn.

Korting

- Het pensioenfonds streeft naar een beleid waarbij rechtenkorting zo mogelijk wordt beperkt tot maximaal 1 procent.

BELEGGINGSBELEID

Het bestuur heeft het beleggingsbeleid van het BPL nader onderzocht, rekening houdend met de eerder genoemde set uitgangspunten.

- De toekomst is onzeker, maar het bestuur verwacht een (gematigd) stijgende rente en een (gematigd) positief rendement op zakelijke waarden.
- Het pensioenfonds wil het strategisch risicoprofiel (vertaald in het vereist eigen vermogen) indien mogelijk (enigszins) vergroten.
- Bij gelijke beoordeling van risico versus rendement van een strategie heeft de meest eenvoudige strategie de voorkeur.

FINANCIËEL BELEID

Het beleggingsbeleid is in 2015 onderzocht. Na discussie heeft het bestuur de voorkeur uitgesproken om het percentage zakelijke waarden (42,5 procent) gelijk te houden en nader in te zoomen op de mate van renteafdekking. Het bestuur heeft uiteindelijk gekozen voor een dynamische rentestafel, waarbij de mate van renteafdekking afhankelijk is van de rentestand en de dekkingsgraad:

Het bestuur heeft de volgende staffel vastgesteld met betrekking tot de renteafdekking.

STAFFEL DYNAMISCHE RENTEAFDEKKING (IN PROCENTEN)				
20 JAARSRENTE / ACTUELE UFR	ACTUELE DEKKINGSGRAAD			
	100	105	110	115
1.0	40	30	20	10
1.5	50	40	30	20
2.0	60	50	40	30
2.5	70	60	50	40
3.0	80	70	60	50
3.5	90	80	70	60
4.0	100	90	80	70

De staffel dient als signaleringsniveau voor het vaststellen van de normafdekking.

TOETSING ALM RESULTATEN AAN KWANTITATIEVE UITGANGSPUNTEN

Het bestuur realiseert zich dat de gekozen beleggingsstrategie in combinatie met de huidige dekkingsgraad niet in alle scenario's voldoet aan alle vooraf gestelde beoordelingscriteria. Zo is volgens de ALM-prognose de kans op een dekkingsgraad lager dan 85 procent in enig jaar maximaal 5 procent en is de kans op een pensioenresultaat lager dan 80 procent in jaar 15 circa 25 procent. Het bestuur is van mening dat dit acceptabel is. Geconcludeerd kan worden dat de kans op indexatie en de mate van indexatie in de komende jaren beperkt zal zijn.

Met betrekking tot de bovenstaande resultaten merkt het bestuur op dat de dekkingsgraad tussen 31 december 2014 en 31 december 2015 is afgenomen, waardoor de bovengenoemde kansen hoger zijn geworden.

RISICOHOUING LANGE TERMIJN: ONDERGRENZEN PENSIOENRESULTAAT

Op grond van artikel 109a van de Wet Verplichte Beroepspensioenregeling dient een pensioenfonds periodiek een haalbaarheidstoets (HBT) uit te voeren. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. In artikel 22 van het Besluit FTK wordt beschreven hoe de haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd. De artikelen 30, 30a, 30b en 30c van de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling bevatten nadere voorschriften. Daar wordt de berekeningswijze van het centrale begrip pensioenresultaat bepaald evenals de wijze waarop de uitvoering plaatsvindt en de te hanteren normen, die binnen de haalbaarheidstoets worden toegepast.

FINANCIËEL BELEID

Het BPL heeft een aanvangshaalbaarheidstoets uitgevoerd. Onderstaande tabel geeft de resultaten van de haalbaarheidstoets. Tussen haakjes zijn de vastgestelde ondergrenzen weergegeven, die onder de tabel worden toegelicht.

PENSIOENRESULTAAT HBT, INCLUSIEF INHAALINDEXATIE, INITIËLE ACHTERSTAND 10,5 (IN PROCENTEN)		
	VANUIT HUIDIGE DEKKINGSGRAAD	VANUIT VEREIST EIGEN VERMOGEN
MEDIAAN	99,6 (85)	106 (90)
5 ^E PROCENT-PERCENTIEL	69,3	77
RELATIEVE AFWIJKING	30,3 (35)	27 (35)

De ondergrenzen van het pensioenresultaat zijn gebaseerd op de uitkomsten van de aanvangshaalbaarheidstoets. Het mediane pensioenresultaat vanuit de huidige dekkingsgraad is afhankelijk van de startpositie van het BPL. Bijvoorbeeld, indien de actuele dekkingsgraad bij aanvang 85 procent (minimale dekkingsgraad conform kwantitatieve uitgangspunten) is, dan bedraagt het mediaan pensioenresultaat 87 procent. Voorts is het pensioenresultaat afhankelijk van de scenario'set die door DNB wordt voorgeschreven en jaarlijks wijzigt.

Het bestuur heeft besloten om de ondergrens niet te hoog vast te stellen omdat het bestuur wil voorkomen dat onnodig de discussie over de risicobereidheid opnieuw gevoerd moet worden, terwijl er niets significant is veranderd aan het beleid van het BPL. Anderzijds wil het bestuur de ondergrens niet te laag vaststellen omdat het gebruik wil maken van de signaalfunctie. Bij de vaststelling van deze ondergrenzen is de volgende argumentatie gehanteerd:

Ondergrens 2

Wanneer het fonds geen toeslagbeleid zou kennen zou het mediane pensioenresultaat 72 procent bedragen. Dit ziet het bestuur als het absolute minimum. De voorgestelde ondergrens is hoger omdat het bestuur toeslagverlening en de signaalfunctie van het pensioenresultaat belangrijk acht en gelijktijdig constateert dat het pensioenresultaat bij een dekkingsgraad van 85 procent (minimale dekkingsgraad conform kwantitatieve uitgangspunten) en de huidige voorgeschreven scenario'set nog net aan die ondergrens voldoet.

Ondergrens 3

Het verschil tussen het mediane pensioenresultaat (vanuit de huidige dekkingsgraad) en het 5^e procent-percentage bedraagt 30,3 procent. Dit verschil is afhankelijk van de strategische beleggingsmix: hoe meer risico hoe groter het verschil. Daarnaast kan het verschil jaarlijks wijzigen omdat de scenario'set jaarlijks wijzigt.

De bovengrens voor het verschil wordt daarom vastgesteld op 35 procent. Dit past in de argumentatie van het bestuur dat men de grenzen niet onnodig strak wil definiëren maar wel gebruik wil maken van de signaleringsfunctie bij gewijzigd beleid.

Ondergrens 1

De voorgestelde grenzen moeten voldoen aan de specifieke eis uit de Wet Verplichte Beroepspensioenregeling: "Bij de aanvangshaalbaarheidstoets mag het verschil in procentpunten tussen het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau vanuit de financiële positie dat precies aan de vereisten van het vereist eigen vermogen wordt voldaan (106 procent) en de daarbij door het fonds gekozen ondergrens niet kleiner is dan het verschil in procentpunten tussen het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau vanuit de feitelijke financiële positie (99,6 procent) en de daarbij door het fonds gekozen ondergrens (85 procent)."

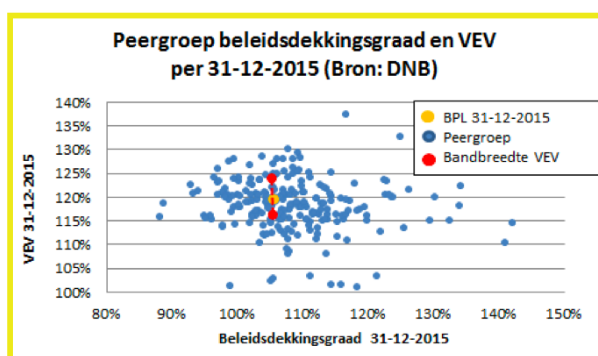

FINANCIËEL BELEID

Het mediaan pensioenresultaat vanuit het vereist eigen vermogen is stabielier omdat dit niet afhankelijk is van de startdekkingsgraad. Het kan ook hoger worden vastgesteld omdat er in de berekening vanuit wordt gegaan dat het fonds volledig is hersteld. Het bestuur van BPL wil uitgaan van afgeronde grenzen en heeft daarom initieel een ondergrens van 95 procent vastgesteld. Deze grens voldoet niet aan de bovenstaande eis van de Wet Verplichte Beroepspensioenregeling. Om deze reden wordt ondergrens I vastgesteld op 90 procent. Bij een overschrijding van de ondergrenzen vindt er een beleidsdiscussie plaats. Risicogrenzen maken het mogelijk om op een vooraf vastgelegde en objectieve manier te beoordelen of het risico hoger of lager is dan vooraf is toegestaan. Echter, bij overschrijding van risicogrenzen zal geen automatische aanpassing van beleid plaatsvinden, maar een kwalitatieve discussie, rekening houdend met de situatie en inzichten van dat moment. Bij de vaststelling van de ondergrenzen is rekening gehouden met de indexatieachterstand van 10,5 procent per 31 december 2014 en de voorgeschreven scenarioset zoals door DNB gepubliceerd is voor Q1-2015. Indien er op enig moment in de tijd sprake is van een lagere indexatieachterstand of een significante andere voorgeschreven scenarioset dienen de ondergrenzen herijkt te worden.

RISICOHOUING KORTE TERMIJN

Het beleggingsbeleid bepaalt in belangrijke mate het vereist eigen vermogen. In de ALM studie is het beleggingsbeleid onderzocht en is geconcludeerd dat het huidige beleggingsbeleid goed past bij het fonds. Er wordt wel een wijziging doorgevoerd in het renteafdeckingsbeleid. De rente-afdekking wordt niet langer statisch vormgegeven maar door middel van een dynamische staffel, waarbij de mate van rente-afdekking afhankelijk is van de rentestand. Het bovengenoemde strategisch beleid leidt tot een vereist eigen vermogen (VEV) van 20 procent-21 procent. De (tactische) bandbreedtes die binnen het beleggingsbeleid gehanteerd worden komen overeen met een VEV-range van 18 procent-23 procent. Het bestuur wil de bandbreedte niet te smal definiëren omdat het fonds wil voorkomen dat het onnodig de discussie over de risicobereidheid opnieuw voert terwijl er niets significant is veranderd aan het beleid of de financiële positie van het BPL. Anderzijds wil het fonds de bandbreedte niet te ruim definiëren omdat het vereist eigen vermogen een maat is voor het risicoprofiel en het fonds bewust heeft gekozen voor een bepaald risicoprofiel. Het bestuur van BPL heeft besloten de range vast te stellen op 18 procent-25 procent. Bij een overschrijding vindt er een beleidsdiscussie plaats. Risicogrenzen maken het mogelijk om op een vooraf vastgelegde en objectieve manier te beoordelen of het risico hoger of lager is dan vooraf is toegestaan. Echter, bij overschrijding van risicogrenzen zal geen automatische aanpassing van beleid plaatsvinden, maar een kwalitatieve discussie, rekening houdend met de situatie en inzichten van dat moment. In onderstaande peergroep vergelijking is de bandbreedte van het vereist eigen vermogen van het BPL vergeleken met het vereist eigen vermogen van andere fondsen per 1-1-2015 (voor eventuele verhoging van het risicoprofiel).

Geconcludeerd kan worden dat het BPL een hoger risicoprofiel heeft dan gemiddeld. Dit geldt des te sterker, omdat het BPL een vergrijsd fonds is. Over het algemeen heeft een vergrijsd fonds (met een gemiddeld risicoprofiel) een lager risicoprofiel dan het gemiddelde fonds vanwege de kortere duration van de pensioenverplichtingen.

FINANCIËEL BELEID

BELEGGINGEN

TERUGBLIK

ECONOMIE EN FINANCIËLE MARKTEN

De financiële markten werden in 2015 gedomineerd door het beleid van de centrale banken én de onrust op de grondstoffenmarkten.

De Europese Centrale Bank (ECB) begon het jaar met het aankondigen van een stevige verruiming van het monetair beleid. Vanaf maart ging de ECB een bedrag van € 60 miljard per maand aan staatsobligaties aankopen. Hiermee wordt geprobeerd om de inflatie, die al tijden rondom 0 procent noteert, te verhogen tot circa 2 procent, wat formeel een ECB doelstelling is. De inflatie is onder andere zo laag vanwege de aanhoudende daling in de olieprijs. De start van het opkoopprogramma had onmiddellijk effect: de rente daalde naar historisch lage niveaus, waarbij eind april een stand van 0,07 procent voor de toonaangevende Duitse tienjaars-rente werd bereikt. Tegelijkertijd daalde ook de euro ten opzichte van de Amerikaanse dollar van \$ 1,16 bij de start van 2015 naar \$ 1,05. Tegen de zomer speelde de Griekenland-crisis een belangrijke rol bij een snelle stijging van zowel de rente als de euro/dollarkoers. Gedurende de rest van het jaar bleven deze, met de nodige beweeglijkheid, rondom respectievelijk 0,60 en 1,10 liggen. Dit vertaalde zich in rendementen op diverse Europese staatsobligaties tussen 0 procent en 1 procent, terwijl bedrijfsobligaties een licht negatief rendement hadden. Daarnaast nam de ECB nog andere maatregelen zoals het oprekken van de begrotingsnormen en verlaging van de rente. De maatregelen droegen bij aan een gestage toename van het consumenten- en producentenvertrouwen. Aan het eind van het jaar stelde de ECB teleur door het steunpakket niet verder uit te breiden, wat de aanzet was voor forse koersdalingen. Europese aandelenbeurzen sloten het jaar evenwel toch nog positief af. De rendementen liepen wel uiteen: de Italiaanse beurs steeg 15,8 procent, terwijl Spanje 4,3 procent inleverde. De EuroStoxx 50 sloot het jaar af met een winst van 6,4 procent.

Minder goed ging het op de Amerikaanse aandelenbeurs. De S&P500 steeg in 2015 in dollars uitgedrukt met 1,4 procent. Met name in de tweede jaarhelft waren de ogen op de Amerikaanse centrale bank gericht, die uiteindelijk een eerste rentestap van +0,25 procent deed. De sterke dollar stond eerdere renteverhoging in de weg. Stijgende huizenprijzen, gematigde loonstijging en een hogere reële koopkracht door lagere brandstofprijzen waren een stimulans voor consumentenbestedingen. Ook in de VS bleef de inflatie laag. De energiesector in de VS had te lijden onder de sterk dalende olieprijs. Beleggers keken vooral naar de negatieve effecten voor energie-gerelateerde ondernemingen, die vooral terug te vinden zijn in het High Yield-segment. De risicopremies op deze obligaties liepen daarom in 2015 op. Amerikaanse High Yield obligaties behaalden dit jaar een negatief rendement (-4,5 procent).

De olieprijs drukte een duidelijk stempel op de wereldwijde economische ontwikkelingen. In 2015 daalde de prijs van een vat Brent-olie met 46 procent tot \$ 37, terwijl de Amerikaanse tegenhanger WTI ook één derde van de prijs moest inleveren. Belangrijkste oorzaak is het overvloedige aanbod van olie, waarbij het lijkt dat de olieproducerende landen vooral zoveel mogelijk olie op de markt willen brengen, om zo andere landen met hogere productiekosten uit de markt te prijzen. Olieproducenten in de VS bleken veerkrachtig door een onverwacht sterke reductie van de productiekosten waardoor productie van olie op peil bleef, maar wel tegen een stuk lagere opbrengsten. Zet daar een tegenvallende vraag door de groeivertraging in China en andere opkomende markten tegenover en een vrije val van de olieprijs is een feit. Een bodem in prijs is vooralsnog niet gevonden.

FINANCIËEL BELEID

Door de malaise op de grondstoffenmarkten hadden opkomende landen het in 2015 moeilijk. China heeft moeite het gewenste groeitempo van 7 procent te halen. Met een onverwachte devaluatie van de Chinese munt zette het land in augustus de financiële markten lager. In de rest van het jaar volgden nog meer maatregelen, die de zorgen over de economische ontwikkeling in het land verder voedden. Ook andere opkomende landen hebben te lijden onder de grondstoffenmalaise en hebben ook nog hun eigen interne (politieke) problemen. Opkomende landen als groep presteerden duidelijk minder goed dan ontwikkelde markten. In euro's gemeten daalde de MSCI Emerging Markets in 2015 met 5,2 procent. De sterk presterende Russische beurs (+26,1 procent) kon de daling van zwaargewichten China (-7,8 procent) en Brazilië (-13,3 procent) niet compenseren.

GEVOERD BELEID

In 2015 zijn er enkele wijzigingen in het beleggingsbeleid doorgevoerd. De belangrijkste wijzigingen zijn::

- De allocatie naar Amerikaanse bedrijfsobligaties is per 1 maart 2015 afgebouwd ten gunste van de 'Core Liability Hedging' portefeuille;
- De risicoruimte die ontstond door de wijziging, genoemd onder het eerste bolletje, is ingezet voor toepassen van het dynamisch renterisicobeleid. Het strategische renteafdeckingspercentage is in stappen verlaagd van 50 procent naar uiteindelijk 30 procent. Later in het jaar is de strategische renteafdekking verhoogd naar 40 procent;
- Het afdeckingspercentage van het USD-risico is per 1 november 2015 verhoogd van 75 procent naar 100 procent;
- Nadat in 2014 was besloten tot een nieuw commitment naar Private Equity, heeft de eerste 'capital call' van het geselecteerde fonds in 2015 plaatsgevonden;
- In 2015 is besloten om een allocatie naar Nederlandse woninghypotheken aan de portefeuille toe te voegen. Deze beslissing is vlak na einde van het verslagjaar geëffectueerd. Het fonds beschouwt een belegging in Nederlandse woninghypotheken als aantrekkelijk, gegeven de relatief hoge kredietvergoeding ten opzichte van het gelopen risico.

PERFORMANCE TOTALE PORTEFEUILLE

Over heel 2015 bleef het rendement van de portefeuille (1,4 procent) circa 0,8 procent achter bij dat van de benchmark (2,1 procent). De matching portefeuille, gericht op het afdekken van het renterisico ten opzichte van de verplichtingen, rendeerdde circa 1,6 procent als gevolg van (per saldo) dalende rentes. Het gedeelte van de portefeuille dat gericht is op het genereren van extra rendement behaalde een resultaat van 6,5 procent. Het relatieve resultaat werd vooral gedrukt doordat de Private Equity portefeuille de gekozen benchmark (MSCI Small/Midcap +2 procent) niet kon bijhouden. De outperformance gecorrigeerd voor Private Equity, valuta-hedging en timing was circa 0,1 procent.

Binnen de liquide assetclasses kwam de grootste negatieve bijdrage van de allocatie naar Aandelen Opkomende landen. De managers van deze categorie hadden dit jaar moeite om de benchmark bij te houden. Eén van de twee managers (Lazard) heeft een uitgesproken stijl van beleggen gericht op 'waarde'-aandelen. Dit soort aandelen bleven in het beurs sentiment achter bij zogenaamde 'groei'-aandelen. De underperformance van Lazard had een negatief effect op het relatieve portefeuillerendement van 8 bps. Ook de meer kwantitatief gedreven manager AQR realiseerde een underperformance, met een negatieve bijdrage van 6 bps op het totaal portefeuilleresultaat.

In de High Yield portefeuille behaalde Robeco (Europees High Yield) een outperformance terwijl Logan Circle (US High Yield) een underperformance behaalde. Deze manager was wat risicovoller gepositioneerd op het moment dat de markt juist meer risico-avers was. De managers van de bedrijfsobligaties droegen positief bij aan het relatief resultaat, waarbij twee van de drie managers een outperformance wisten te realiseren.

FINANCIËEL BELEID

De grootste bijdrage aan de relatieve performance kwam op naam van de belegging in Robeco US Premium Equities. Dit fonds realiseerde een outperformance van bijna 6 procent ten opzichte van de fondsbenchmark, wat een bijdrage aan het totale relatieve rendement van meer dan 0,4 procent opleverde.

Het actief management binnen liquide beleggingen droeg in 2015 circa 0,25 procent bij aan het relatief resultaat, met name gedreven door de outperformance van het laatstgenoemde fonds.

PERFORMANCE ZAKELIJKE WAARDEN

AANDELEN ONTWIKKELDE MARKTEN

De zakelijke waarden bestaan voor een belangrijk deel uit beursgenoteerde aandelen van ontwikkelde markten (Wereldwijd Aandelen), met als benchmark de marktwaarde-gewogen MSCI Wereld Index. Ook is sprake van twee aparte allocaties naar marktwaarde-gewogen aandelen Noord-Amerika en Wereld ex Noord-Amerika. Deze allocatie wordt passief belegd conform de betreffende MSCI Index voor die regio's. Daarnaast wordt belegd in aandelen met een laag-risico, of 'conservative', aandelen. Deze strategie beoogt het absolute rendement per eenheid absoluut risico te maximaliseren met beleggingen in solide ondernemingen met een lagere gevoeligheid voor beurschommelingen, een conservatief kasbeleid, een aantrekkelijke koers-winstverhouding en een goed momentum. Dit gedeelte heeft als benchmark de MSCI World Minvol Index. Verder is een gedeelte van de portefeuille ingevuld met Amerikaanse waarde-aandelen, waarbij als benchmark de Russell3000 Value index wordt gehanteerd.

AANDELEN OPKOMENDE MARKTEN

Een gedeelte van de aandelenportefeuille wordt belegd in Opkomende Markten. Historisch gezien hebben deze een wat hoger risicoprofiel gehad dan de ontwikkelde markten. Als benchmark wordt de MSCI Emerging Markets Index gehanteerd.

De rendementen van de verschillende fondsen en de benchmarks zijn weergegeven in onderstaande tabellen.

AANDELEN FONDSEN (IN PROCENTEN)						
	WERELDWIJDE AANDELEN	CONSERVATIVE EQUITY	US PREMIUM EQUITY	AANDELEN NOORD-AMERIKA (PASSIEF)	AANDELEN EAFE * (PASSIEF)	OPKOMENDE MARKTEN
FONDS	9,0	16,2	11,9	11,0	10,4	-8,6
BENCHMARK	10,4	16,8	6,8	10,4	10,5	-5,1
EXCESS RETURN	-1,4	-0,6	5,1	0,6	-0,1	-3,5
IN DEZE ASSETCATEGORIE WERD EIND 2015 BELEGD (PROCENTEN VAN TOTAAL BELEGD VERMOGEN):						
	7,6	12,8	7,2	3,7	6,6	3,4
* AANDELEN IN ONTWIKKELDE MARKTEN EX AANDELEN NOORD-AMERIKA.						

PRIVATE EQUITY

De waarde van de vijf beleggingen in private equity steeg van € 35,5 miljoen per eind 2014 naar € 39,6 miljoen per eind 2015. Er werden € 2,5 miljoen aan uitkeringen (distributions) ontvangen en er werd € 4,2 miljoen gestort (capital calls).

FINANCIËEL BELEID

De beleggingen in Private Equity vinden plaats via vijf fondsen. Gezamenlijk behaalden deze fondsen in 2015 een rendement van 6,5 procent. De resultaten van de Private Equity worden gebenchmarkt tegen de MSCI Europe SMID (Small MidCap) index met een opslag van 2 procent. Het rendement van deze index over 2015 was 21,4 procent.

De rendementen gemeten over 2015 van de vijf fondsen

PRIVATE EQUITY FONDSEN	RENDEMENT (IN PROCENTEN)
ROBECO INST. EUROPEAN PRIVATE EQUITY FUND I	11,1
ROBECO INST. EUROPEAN PRIVATE EQUITY FUND II	5,6
ROBECO CLEAN TECH PRIVATE EQUITY II	-11,8
ROBECO RESPONSIBLE PRIVATE EQUITY	12,4
ROBECO EUROPEAN MIDCAP PE IV	N/A *
IN DEZE ASSETCATEGORIE WERD EIND 2015 BELEGD (VAN TOTAAL BELEGD VERMOGEN): 5,9	
* BELEGGING PAS AANGEGAAN EIND 2015, PERIODE TE KORT OM EEN RENDEMENT OVER TE BEREKENEN.	

Saldo nog openstaande commitments per 31 december 2015

PE-FONDSEN	AANGEGAAN	BEDRAG	OPGEROEPEN	RESTANT COMMITMENT	
ROBECO INST. EUROPEAN PRIVATE EQUITY FUND I	29-4-2003	16.000.000	10.738.645	5.261.355	EUR
ROBECO INST. EUROPEAN PRIVATE EQUITY FUND II	25-2-2005	16.000.000	16.000.000	0	EUR
ROBECO CLEAN TECH PRIVATE EQUITY II	22-12-2006	12.000.000	12.000.000	0	USD
ROBECO RESPONSIBLE PRIVATE EQUITY II	26-5-2009	20.000.000	16.410.508	3.589.492	EUR
ROBECO EUROPEAN MIDCAP PE IV	4-6-2015	20.000.000 *	1.129.625	18.870.375	EUR
* INDIEN HET FONDS EEN OMVANG BEREIKT VAN > € 100 MILJOEN WORDT EEN ADDITIONEEL COMMITMENT AANGEGAAN VAN € 10 MILJOEN.					

PERFORMANCE VASTRENTENDE WAARDEN

De vastrentende beleggingen zijn verdeeld in een 'matching' portefeuille en 'overige vastrentende waarden'.

MATCHING PORTEFEUILLE

De matching portefeuille bestaat uit staatsobligaties uitgegeven door Nederland, Duitsland en Frankrijk, swaps en liquiditeit. Deze beleggingen zijn niet gekozen voor het behalen van extra rendement maar in eerste aanleg bedoeld ter afdekking van het renterisico dat het fonds loopt als gevolg van de marktwaardering van haar verplichtingen.

CORE LIABILITY HEDGE PORTEFEUILLE	IN EURO'S	IN PROCENTEN VAN TOTAAL BELEGD VERMOGEN
STAATSOBLIGATIES, INTEREST RATE SWAPS EN LIQUIDITEITEN	240.961.630	26,0

FINANCIËEL BELEID

OVERIGE VASTRENTENDE WAARDEN PORTEFEUILLE

De overige vastrentende waarden betreft onder andere obligaties die zijn uitgegeven door bedrijven die volgens kredietbeoordelaars een goede kredietkwaliteit hebben ('Investment Grade'). Daarnaast belegt het BPL in obligaties van uitgevers met een lagere kredietkwaliteit. Dit betreft zowel bedrijven ('High Yield') als opkomende landen ('Emerging Debt'). Met het oog op spreiding over debiteuren wordt een gedeelte in USD-genoteerde obligaties belegd. De Emerging Debt obligaties zijn uitgegeven in lokale valuta. De rendementen van de verschillende fondsen zijn weergegeven in onderstaande tabellen. De benchmarks zijn representatieve (marktwaarde-gewogen) indices.

INVESTMENT GRADE CREDIT FONDSEN (IN PROCENTEN)

RENDEMENT	BLUEBAY EURO INVESTMENT GRADE	ROBECO EURO CREDIT
FONDS	-1,5	0,3
BENCHMARK	-0,6	-0,6
EXCESS RETURN	-0,9	0,9

IN DEZE ASSETCATEGORIE WERD EIND 2015 BELEGD (PROCENTEN VAN TOTAAL BELEGD VERMOGEN)

	9,7	8,8

HIGH YIELD FONDSEN (IN PROCENTEN)

RENDEMENT	LOGAN CIRCLE US HIGH YIELD	ROBECO EUROPEAN HIGH YIELD	EMERGING DEBT FONDEN	STONE HARBOR
FONDS	4,2	2,7	-5,5	
BENCHMARK	6,5	1,7	-5,2	
EXCESS RETURN	-2,3	1,0	0,3	

IN DEZE ASSETCATEGORIE WERD EIND 2015 BELEGD (IN PROCENTEN VAN TOTAAL BELEGD VERMOGEN)

	2,7	2,4	3,9

VOORUITZICHTEN FINANCIËLE MARKTEN

Voor de visie van de Robeco Asset Management (Integraal vermogensbeheerder) wordt verwezen naar bijlage 6.

FINANCIËEL BELEID

STRATEGISCHE ASSETMIX EN BENCHMARKVERDELING

Strategische normportefeuille luidt eind 2015 als volgt:

STRATEGISCHE ASSETMIX EN BENCHMARKVERDELING			
	DEELPORTEFEUILLE	BENCHMARKVERDELING (UITGANGSNORM)	BANDBREEDTE PORTEFEUILLE T.O.V. UITGANGSNORM
LIABILITY HEDGING PORTEFEUILLE	VASTRENTENDE WAARDEN	57,5%	+ EN -/- 5,0%-PNT
	CORE LIABILITY HEDGING PORTEFEUILLE	27,5	+ EN -/- 7,5%-PNT
	SWAPS, SWAPTIONS & LIQUIDITEITEN	5,0%	LIQUIDITEITEN NIET MINDER DAN -/-3,0%-PNT T.O.V. NAV
	EURO STAATSOBLIGATIES	22,5%	
	OVERIGE VASTRENTENDE WAARDEN	30,0	
	BEDRIJFSOBLIGATIES	20,0%	+ EN -/- 5,0%-PNT
RENDEMENTSPORTEFEUILLE	EMERGING MARKET DEBT	5,0%	+ EN -/- 2,5%-PNT
	HIGH YIELD OBLIGATIES	5,0%	+ EN -/- 2,5%-PNT
	ZAKELIJKE WAARDEN	37,5%	+ EN -/- 5,0%-PNT
	AANDELEN WERELDWIJD MARKET CAP	7,5%	+ EN -/- 5,0%-PNT
	AANDELEN WERELDWIJD LOW VOLATILITY	10,0%	+ EN -/- 5,0%-PNT
	AANDELEN US VALUE	5,0%	+ EN -/- 2,5%-PNT
	AANDELEN NOORD-AMERIKA MARKET CAP	3,0%	+ EN -/- 2,5%-PNT
	AANDELEN WERELD EX NOORD-AMERIKA MARKET CAP	7,0%	+ EN -/- 2,5%-PNT
	AANDELEN EMERGING MARKETS	5,0%	+ EN -/- 5,0%-PNT
	ALTERNATIEVE BELEGGINGEN	5,0%	+ EN -/- 2,5%-PNT
	PRIVATE EQUITY	5,0%	+ EN -/- 2,5%-PNT
	TOTAAL	100%	

REBALANCE BELEID

De benchmark van enerzijds vastrentende waarden en anderzijds zakelijke waarden ontwikkelt zich in tijd op open basis (beweegt mee met de markt). Zodra de zich op open basis ontwikkelde procentuele verdeling

FINANCIËEL BELEID

(benchmark) van zakelijke waarden of vastrentende waarden per maandultimo meer dan 5 procentpunt afwijkt van de normgewichten, wordt de benchmarkweging teruggebracht naar de helft van het verschil tussen het huidige benchmarkgewicht en de normgewichten.

BENCHMARK PORTEFEUILLE ONDERDELEN

Voor de verschillende onderdelen van de portefeuille gelden eind 2015 de navolgende benchmarks:

	DEELPORTEFEUILLE	BENCHMARK
LIABILITY HEDGING PORTEFEUILLE	VASTRENTENDE WAARDEN	
	VASTRENTENDE WAARDEN CORE LIABILITY HEDGING PORTEFEUILLE	PORTEFEUILLE = BENCHMARK; REFERENCE BENCHMARK IS DE VERPLICHTINGENSTRUCTUUR
	SWAPS, SWAPTIONS, LIQUIDITEITEN	PORTEFEUILLE = BENCHMARK
	EURO STAATSOBLIGATIES	PORTEFEUILLE = BENCHMARK
	OVERIGE VASTRENTENDE WAARDEN	
	BEDRIJFSOBLIGATIES	66,7% BARCLAYS EURO AGGREGATE CORPORATE INDEX 33,3% BARCLAYS US CREDIT INDEX
RENDEMENTSPORTEFEUILLE	EMERGING MARKET OBLIGATIES (LC)	JP MORGAN GBI-EM GLOBAL DIVERSIFIED INDEX
	HIGH YIELD OBLIGATIES	50% BARCLAYS PAN-EUROPEAN HY INDEX, ISSUER CAP 3%, EX FINANCIALS, HEDGED TO EURO 50% BARCLAYS US HY INDEX, ISSUER CAP 2%
	ZAKELIJKE WAARDEN	
	AANDELEN ONTWIKKELDE MARKTEN MARKET CAP	MSCI WORLD NET TOTAL RETURN INDEX
	AANDELEN ONTWIKKELDE MARKTEN LAAG-RISICO	MSCI MINIMUM VOLATILITY NET TOTAL RETURN INDEX (EUR OPTIMIZED)
	AANDELEN US VALUE	RUSSELL 3000 VALUE INDEX
	AANDELEN NOORD-AMERIKA MARKET CAP	MSCI NORTH AMERICA NET TOTAL RETURN INDEX
	AANDELEN ONTW. MARKTEN EN NA MARKET CAP	MSCI EAFE NET TOTAL RETURN INDEX
	AANDELEN OPKOMENDE MARKTEN	MSCI EMERGING MARKETS NET TOTAL RETURN INDEX
	ALTERNATIEVE BELEGGINGEN	
	PRIVATE EQUITY	MSCI EUROPE SMALL / MIDCAP TOTAL RETURN INDEX (GROSS) + 2%

ALGEMENE RESTRICTIES

De beleggingen kunnen plaatsvinden in fondsen van de Integraal vermogensbeheerder, alsmede in fondsen van derde vermogensbeheerders en door de integraal vermogensbeheerder of derde vermogensbeheerder

FINANCIËEL BELEID

discretionair beheerde directe beleggingen (“gesepareerd depot”). Het bestuur laat zich hierbij adviseren door de integraal vermogensbeheerder. Het selectie- en monitoringsbeleid van de integraal vermogensbeheerder is beschreven in de ABTN. Het gebruik van derivaten, zoals swaps, swaptions, futures en valuta-termijncontracten, ten behoeve van de afdekking van het renterisico en de invulling van de afdekking van de valuta’s wordt toegestaan. De exposure van deze derivaten wordt opgeteld bij de waarde per beleggingscategorie. De voor de verschillende beleggingscategorieën geldende bandbreedtes dienen daarbij te allen tijde in acht te worden genomen. Het gebruik van derivaten binnen gesepareerde depots wordt per onderliggend gesepareerd mandaat vastgelegd.

RENTEAFDEKKING

Het BPL maakt gebruik van een dynamische renteafdekking, waarbij het beoogde renteafdekkingsniveau afhankelijk is van de 20-jaars rente en de actuele stand van de UFR dekkingsgraad. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van de onderstaande staffel.

Staffel dynamische renteafdekking

STAFFEL DYNAMISCHE RENTEAFDEKKING (IN PROCENTEN)				
20 JAARSRENTE / ACTUELE UFR	ACTUELE DEKKINGSGRAAD			
	100	105	110	115
1.0	40	30	20	10
1.5	50	40	30	20
2.0	60	50	40	30
2.5	70	60	50	40
3.0	80	70	60	50
3.5	90	80	70	60
4.0	100	90	80	70

De staffel dient als signaleringsniveau voor het vaststellen van de normafdekking. De normafdekking is in 2015 in stappen verlaagd van 50 procent naar uiteindelijk 30 procent. Later in het jaar is de normafdekking verhoogd naar 40 procent. Bij de normafdekking geldt een bandbreedte van -5 procent en +5 procent. Voor de renteafdekking wordt gebruik gemaakt van investment-grade bedrijfsobligaties, Euro Staatsobligaties (AAA en AA) en swaps.

VALUTARISICO

In de portefeuille worden de valuta-exposure in US Dollar (USD), Australische Dollar (AUD), Hong Kong Dollar (HKD), Japanse Yen (JPY), Britse Pond (GBP) en de Zwitserse Frank (CHF) voor 100 procent afgedekt naar de euro op basis van de benchmarkexposure. Het resterende valutarisico in overige valuta’s wordt niet afgedekt naar de euro. De afdekking van de genoemde valuta’s geschiedt met behulp van valutatermijncontracten met een looptijd van 1 maand. De valutahedge geldt niet voor beleggingen in Private Equity.

FINANCIËEL BELEID

LEVERAGE

Als basisuitgangspunt geldt dat opbouw van leverage in de portefeuille door middel van directe beleggingen in derivaten in beginsel niet wordt toegestaan. Uitzondering hierop vormen de beleggingen in instrumenten die als doel hebben het balansrisico uit hoofde van de langlopende verplichtingen te reduceren, zoals renteswaps, swaptions, alsmede inflatie swaps/swaptions.

Beleggingen in fondsen die gebruik maken van leverage zijn toegestaan onder de volgende voorwaarden:

- Er kunnen hieruit voor het fonds geen verplichtingen ontstaan die de waarde van de deelneming in de betreffende fondsen te boven gaan (i.e. maximaal verlies = participatiewaarde);
- het gebruik van leverage heeft tot doel om op efficiënte wijze invulling te geven aan de beleggingsstrategie van de fondsmanager en past bovendien binnen het geldende risicobudget voor actief beheer.

SECURITIES LENDING

Het bestuur heeft de voorkeur voor fondsen die geen gebruik maken van securities lending. Indien toch is/ wordt gekozen voor een fonds dat gebruik maakt van securities lending, dan is dat uitsluitend toegestaan onder een aantal strikte voorwaarden, die ten doel hebben het risico te beperken.

TRACKING ERROR

Gestreefd wordt naar een ex-ante tracking error op pensioenfondsniveau van maximaal 3,5 procent, waarbij de beleggingen in swaptions en private equity buiten beschouwing worden gelaten, omdat het meten van tracking error hierbij niet kan c.q. niet zinvol is. Op beleggingsfondsniveau geldt de ex-ante tracking error die in de prospectus of voorwaarden van het betreffende fonds staat vermeld c.q. met de externe vermogensbeheerder is overeengekomen.

MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD BELEGGEN

Het BPL onderkent de Principles for Responsible Investment. Bij de selectie van vermogensbeheerders kiest het fonds bij voorkeur managers die de UN-PRI hebben ondertekend. Daarmee geeft het BPL uitdrukking aan het belang dat wordt gehecht aan Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Per eind december hadden c.q. hebben vrijwel alle geselecteerde vermogensbeheerders, inclusief de integraal vermogensbeheerder, de PRI ondertekend. Uitzondering hierop is Logan Circle (manager US High Yield). Het bestuur heeft maatregelen getroffen om te voorkomen dat wordt geïnvesteerd in ondernemingen die cluster munitie, of cruciale onderdelen daarvan, produceren, verkopen of distribueren. Hiertoe is een lijst vastgesteld van bedrijven die om die reden door het pensioenfonds worden uitgesloten. Deze lijst is tot stand gekomen op basis van een advies van de Integraal vermogensbeheerder, Robeco Institutional Asset Management. Minimaal één keer per jaar, maar indien nodig vaker, zal de integraal vermogensbeheerder adviseren over de bedrijven die op deze 'uitsluitingslijst' zouden moeten worden opgenomen. De 'uitsluitingslijst' wordt toegepast op alle beleggingen van het BPL, met dien verstande dat bij beleggingen in fondsen een gecombineerd exposure naar alle uitgesloten bedrijven gezamenlijk wordt toegestaan van maximaal 5 procent per beleggingsfonds.

FINANCIËEL BELEID

PENSIOENEN

PREMIES

PREMIES (X 1.000 EURO)	2015	2014
ONTVANGEN PREMIE	10.919	17.260
GEDEMPTE KOSTENDEKKENDE PREMIE	8.773	16.981
ZUIVERE KOSTENDEKKENDE PREMIE	12.335	21.286

De zuivere als de gedempte kostendeekkende premie uitsplitst:

KOSTENDEKKENDE PREMIE (X 1.000 EURO)	ZUIVER	GEDEMPPT
ACTUARIEEL BENODIGD VOOR INKOOP, INCL. EXCASSOKOSTEN	9.021	6.029
RISICOPREMIE OVERLIJDEN	462	354
RISICOPREMIE ARBEIDSONGESCHIKTHEID	649	649
OPSLAG VOOR VEREIST EIGEN VERMOGEN	1.510	1.048
OPSLAG VOOR UITVOERINGSKOSTEN	693	693
TOTAAL	12.335	8.773

Volgens de geldende Pensioenstatuten wordt de feitelijke premie jaarlijks op 1 januari verhoogd met de ontwikkeling van de Consumenten Prijsindex (CPI). De met deze index verhoogde premie wordt vervolgens getoetst aan de gedempte kostendeekkende premie. De premie per 1 januari wordt vastgesteld op het hoogste niveau van genoemde twee premies. De feitelijke premie is over 2015 hoger dan de gedempte kostendeekkende premie (berekend met een rentevoet van 3,6 procent) maar lager dan de zuivere kostendeekkende premie (berekend op basis van de rentetermijnstructuur per 31 december 2014). De daling van de ontvangen premie wordt veroorzaakt door de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2015. De pensioenopbouw is per deze datum verlaagd door de wijzigingen in de fiscaliteit.

FINANCIËEL BELEID

ONTWIKKELING DEKKINGSGRAAD

ACTUELE DEKKINGSGRAAD

In 2015 is de actuele dekkingsgraad gedaald van 108,3 procent naar 104,3 procent. In onderstaande tabel wordt de ontwikkeling van de dekkingsgraad uitgesplitst naar de verschillende componenten.

Ontwikkeling actuele dekkingsgraad

I-I-2015 (IN PROCENTEN)	108,3
PREMIËS	-0,1
UITKERINGEN	0,3
TOESLAGEN	0,0
RENDEMENT	1,6
WIJZIGING RENTE	-5,4
OVERIG	-0,4
31-12-2015	104,3

- In 2015 is de feitelijke premie gebaseerd op de gedempte kostendeekkende premie. De betaalde premie in combinatie met de pensioenopbouw heeft een negatief effect gehad op de dekkingsgraad van 0,1 procent.
- Aangezien de dekkingsgraad van het pensioenfonds gedurende het jaar hoger was dan 100 procent, heeft het verrichten van uitkeringen een positief effect gehad op de dekkingsgraad.
- In 2015 is door het bestuur besloten om geen toeslag te verlenen.
- Door het in 2015 behaalde rendement (exclusief renteafdekking) is de dekkingsgraad per saldo toegenomen met 1,6 procent. Dit percentage is als volgt afgeleid:
In 2015 is een netto rendement van 1,4 procent behaald. De afdekking van de rente heeft een negatieve invloed gehad op het rendement. Wanneer geen rekening gehouden wordt met het resultaat door renteafdekking wordt het rendement geschat op circa 1,5 procent.
Dit percentage ligt hoger dan de benodigde interesttoevoeging aan de voorziening (circa 0,181 procent) en rendement FLP. Dit heeft per saldo een positief effect op de dekkingsgraad gehad van 1,6 procent.
- Het BPL kent een dynamische staffel met betrekking tot de renteafdekking. De renteafdekking is afhankelijk van de 20-jaars rente en de actuele dekkingsgraad van het BPL. Aan het begin van 2015 was het renterisico voor 50 procent afgedekt. Per 17 februari is de renteafdekking verlaagd naar 40 procent en per 22 mei naar 30 procent. Per 20 oktober is de renteafdekking verhoogd naar 40 procent. De renteafdekking is gebaseerd op de zuivere rentetermijnstructuur, terwijl de voorziening pensioenverplichtingen wordt vastgesteld op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, waarbij rekening gehouden wordt met de Ultimate Forward Rate (UFR). De wijziging van de rente (inclusief vervallen van de 3-maandsmiddeling en de wijziging van de UFR methodiek) heeft naar schatting een negatief effect gehad op de dekkingsgraad van 5,4 procent.
- De “overige oorzaken” is een saldopost van het resultaat op mutaties, het resultaat op kanssystemen (sterfte en arbeidsongeschiktheid), wijziging kostenvoorziening en correcties.

FINANCIËEL BELEID

BELEIDSDEKKINGSGRAAD

De beleidsdekkingsgraad is in boekjaar 2015 gedaald van 108,4 naar 105,5 procent. De beleidsdekkingsgraad is vastgesteld als het gemiddelde van de actuele dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden.

DEKKINGSGRAAD (IN PROCENTEN)	2015
JANUARI	104,3
FEBRUARI	107,1
MAART	104,5
APRIL	105,8
MEI	108,0
JUNI	109,7
JULI	107,3
AUGUSTUS	104,6
SEPTEMBER	101,9
OKTOBER	104,3
NOVEMBER	104,0
DECEMBER	104,3
SOM DEKKINGSGRADEN AFGELOPEN 12 MAANDEN	1266,1
BELEIDSDEKKINGSGRAAD: $1266,1/12=$	105,5

Bij de vaststelling van de beleidsdekkingsgraad is rekening gehouden met het totale vermogen en de totale technische voorzieningen.

REËLE DEKKINGSGRAAD

Met ingang van boekjaar 2015 dienen pensioenfondsen naast de actuele dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad tevens de reële dekkingsgraad te rapporteren aan DNB. De reële dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de huidige beleidsdekkingsgraad en de vereiste beleidsdekkingsgraad benodigd voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de veronderstelde prijsinflatie. De veronderstelde prijsinflatie wordt elk kwartaal door DNB gepubliceerd. De waarde van de toekomstige toeslagverlening wordt vastgesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven rentevoet van 6,75 procent.

De reële dekkingsgraad van het pensioenfonds bedraagt per ultimo 2015 86,2 procent.

ONTWIKKELING VOORZIENING (X 1.000 EURO)

De technische voorziening voor risico van het BPL is in 2015 toegenomen met 24.918. De toename wordt vooral veroorzaakt door de wijziging van de rentetermijnstructuur. De toename van de voorziening voor risico van het BPL kan als volgt worden uitgesplitst:

FINANCIËEL BELEID

	2015	2014
TECHNISCHE VOORZIENINGEN VOOR RISICO FONDS BEGIN BOEKJAAR	852.101	726.966
BENODIGDE INTERESTTOEVOEGING (2015: 0,181% EN 2014: 0,379%)	1.525	2.757
ACTUARIEEL BENODIGD VOOR PENSIOENOPBOUW (COMING SERVICE)	9.025	16.631
INKOMENDE WAARDEOVERDRACHTEN	10	248
INKOOP UIT FLEXIOEN	477	575
INKOOP UIT FLP	0	601
VERLEENDE TOESLAGEN	0	2.210
UITGAANDE WAARDEOVERDRACHTEN EN AFKOPEN	0	0
UITKERINGEN	-32.309	-30.565
VRIJVAL EXCASSOKOSTEN UIT VOORZIENING	-242	-153
VERVALLEN 3-MAANDSMIDDELING	-8.759	0
WIJZIGING UFR METHODIEK	16.253	0
WIJZIGING RENTETERMIJNSTRUCTUUR	33.887	131.852
OVERLIJDEN	96	693
ARBEIDSONGESCHIKTHEID	0	0
MUTATIES EN CORRECTIES:		
- KORTEN UITKERING I.V.M. NIEUW AANGEGAAN HUWELIJK		-297
- CORRECTIE BEGINSTAND	-1.523	0
- WIJZIGING BEREIKBARE AANSPRAKEN ARBEIDSONGESCHIKTEN A.G.V. WIJZIGING REGELING	-355	0
- VERVROEGDE PENSIONERING	-533	-275
- OVERIGE OORZAKEN	228	-503
WIJZIGING ACTUARIËLE (STERFTE)GRONDSLAGEN	0	-749
WIJZIGING VASTSTELLING LEEFTIJD	657	0
WIJZIGING OPSLAG VOOR EXCASSOKOSTEN	6.481	2.110
TECHNISCHE VOORZIENINGEN VOOR RISICO FONDS EINDE BOEKJAAR	877.019	852.101

De technische voorzieningen voor risico fonds zijn in 2015 met 24.918 toegenomen.

HERSTELPLAN

In verband met de invoering van het nieuw FTK is per 1 januari 2015 het lopende herstelplan vervallen.

FINANCIËEL BELEID

Aangezien het BPL op 31 december 2014 een vermogenstekort had is op 1 juli 2015 een nieuw herstelplan ingediend. Uit het herstelplan blijkt dat het BPL binnen 7 jaar (gemeten vanaf 1 januari 2015) een beleidsdekkingsgraad heeft die minimaal gelijk is aan vereist eigen vermogen. Dit is ruim binnen de geldende herstelperiodes van 12 jaar. Daarom was er in 2015 geen korting van pensioenaanspraken en -rechten nodig. De toeslagverlening zal echter naar verwachting de komende jaren zeer beperkt zijn. Het bestuur verwacht de eerst komende jaren geen toeslag te kunnen verlenen. In 2016 is een nieuw herstelplan ingediend. Uit dit nieuwe herstelplan blijkt dat het BPL binnen 6 jaar (gemeten vanaf 1 januari 2016) een beleidsdekkingsgraad heeft die minimaal gelijk is aan het vereist eigen vermogen.

INDEXATIEBELEID

VERWACHTING

Het bestuur baseert vanaf 2012 de verwachting over indexatie op het herstelplan.

De voor 2016 geldende tekst, welke zal worden gebruikt in alle uitingen over indexatie, luidt als volgt:

Uw pensioenfonds heeft een vermogenstekort en heeft daarom een herstelplan opgesteld dat is ingediend bij De Nederlandsche Bank. Op grond van dit herstelplan zal naar verwachting de toeslagverlening de komende jaren zeer beperkt zijn. Het bestuur verwacht de eerst komende jaren geen toeslag te kunnen verlenen.

VOORWAARDELIJKHEIDSVERKLARING

Uw pensioenfonds probeert ieder jaar uw pensioen/opgebouwde pensioen te verhogen met de prijsontwikkeling. Uw pensioen/opgebouwde pensioen is dit jaar met 0 procent verhoogd. Uw pensioenfonds heeft uw pensioen/ opgebouwde pensioen de afgelopen drie jaar als volgt verhoogd:

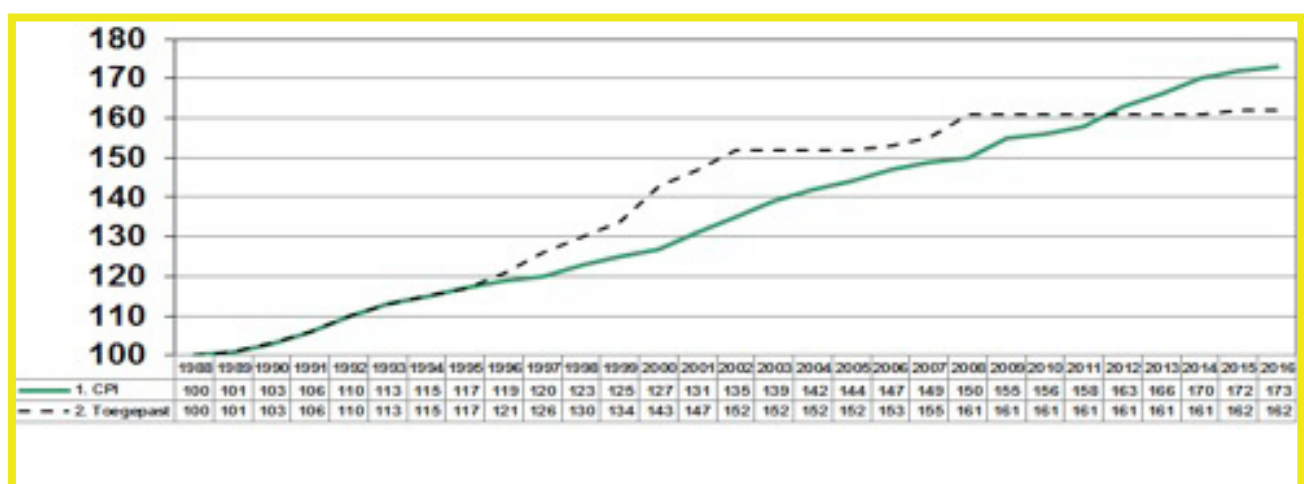
Over het jaar 2015 met 0,26 procent. De prijzen gingen toen met 0,88 procent omhoog.

Over het jaar 2014 met 0 procent. De prijzen gingen toen met 2,45 procent omhoog.

Over het jaar 2013 met 0 procent. De prijzen gingen toen met 2,3 procent omhoog.

Uw pensioenfonds betaalt de toekomstige verhogingen van uw pensioen/opgebouwde pensioen uit beleggingsrendement. U hebt in geval van een verhoging en de verwachting voor de komende jaren niet meteen ook recht op verhogingen in de toekomst.

Indexering 1988 t/m 2016 in vergelijking met stijging consumenten prijsindex (CPI)

RISICOBELID

DOELSTELLINGEN EN UITGANGSPUNTEN

Het risicomanagement van het BPL is gericht op het beheersen van risico's die het realiseren van de strategische doelstelling kunnen belemmeren. De strategische doelstelling van het BPL is het verstrekken van pensioenen en andere uitkeringen ter zake van ouderdom, beroepsongeschiktheid en overlijden aan deelnemers en gewezen deelnemers en/of hun echtgenoten, partners en kinderen, overeenkomstig de bepalingen van de Pensioenstatuten of pensioenreglement en de statuten.

RISICOHouding

Het bestuur van het BPL heeft een risicobewuste houding. Het BPL heeft haar pensioenambitie gedefinieerd als er naar te streven nominale aanspraken waarde vast na te komen. De risicohouding van het BPL is beschreven op blz. 28 en bestaat uit een aantal kwalitatieve overwegingen en kwantitatieve grenzen en bandbreedtes.

RISICOCATEGORIEËN

Het BPL categoriseert de risico's op basis van de risicocategorieën van FIRM

RISICO-CATEGORIE	RISICO-ITEM	KOPPELING AAN DOELSTELLINGEN
MATCHING-/RENTERISICO'S	ALGEMEEN RENTE VALUTA LIQUIDITEIT INFLATIE	BEHEERSEN: ENIG RISICO IS BENODIGD OM AMBITIE WAARDEVAST PENSIOEN TE KUNNEN WAARMAKEN.
MARKTRISICO'S	ALGEMEEN MARKTLIQUIDITEIT PRIJSVOLATILITEIT CONCENTRATIE EN CORRELATIE	BEHEERSEN: ENIG RISICO IS BENODIGD OM AMBITIE WAARDEVAST PENSIOEN TE KUNNEN WAARMAKEN.
KREDIETRISICO'S	CONCENTRATIE EN CORRELATIE DEFAULT PROBABILITY LOSS GIVEN DEFAULT EXPOSURE AT DEFAULT	BEHEERSEN: ENIG RISICO IS BENODIGD OM AMBITIE WAARDEVAST PENSIOEN TE KUNNEN WAARMAKEN.
VERZEKERINGSTECHNISCHE RISICO'S	STERFTE ARBEIDSONGESCHIKTHEID	ACCEPTEREN EN BEHEERSEN I.V.M. SOLIDARITEIT BINNEN BEROEPS-GROEP
OMGEVINGSRISICO'S	AFHANKELIJKHEID REPUTATIE ONDERNEMINGSKLIMAAT	ZOVEEL MOGELIJK BEHEERSEN EN INDIEN MOGELIJK VERMIJDEN, DIT RISICO DRAAGT NIET BIJ AAN DE DOELSTELLINGEN VAN HET BPL.
OPERATIONELE RISICO'S	ALGEMEEN INFORMATIE KOSTEN PERSONEEL	ZOVEEL MOGELIJK BEHEERSEN EN INDIEN MOGELIJK VERMIJDEN, DIT RISICO DRAAGT NIET BIJ AAN DE DOELSTELLINGEN VAN HET BPL.
UITBESTEDINGSRISICO'S	CONTINUÏTEIT BEDRIJFSVOERING/ KWALITEIT DIENSTVERLENING KWALITEIT DIENSTVERLENING	ZOVEEL MOGELIJK BEHEERSEN EN INDIEN MOGELIJK VERMIJDEN, DIT RISICO DRAAGT NIET BIJ AAN DE DOELSTELLINGEN VAN HET BPL.
IT-RISICO'S	STRATEGIE EN BELEID BEVEILIGING BEHEERSBAARHEID CONTINUÏTEIT	ZOVEEL MOGELIJK BEHEERSEN EN INDIEN MOGELIJK VERMIJDEN, DIT RISICO DRAAGT NIET BIJ AAN DE DOELSTELLINGEN VAN HET BPL.
INTEGRITEITSRISICO'S	ONOORBAAR HANDELEN VOORWETENSCHAP BENADELING DERDEN WITWASSEN TERRORISMEFINANCIERING FRAUDE BELANGENVERSTRENGELING	ZOVEEL MOGELIJK BEHEERSEN EN INDIEN MOGELIJK VERMIJDEN, DIT RISICO DRAAGT NIET BIJ AAN DE DOELSTELLINGEN VAN HET BPL.
JURIDISCHE RISICO'S	WET EN REGELGEVING NALEVING AANSPRAKELIJKHEID AFDWINGBAARHEID CONTRACTEN	ZOVEEL MOGELIJK BEHEERSEN EN INDIEN MOGELIJK VERMIJDEN, DIT RISICO DRAAGT NIET BIJ AAN DE DOELSTELLINGEN VAN HET BPL.

RISICOBELEID

De classificaties van de risico's weergegeven voor beheersing (bruto) en na beheersing (netto)

NETTO RISICO (KANS X IMPACT X EFFECTIVITEIT BEHEERSMAATREGELEN)	BRUTO RISICO (KANS X IMPACT)		
	LAAG	MIDDEN	HOOG
	LAAG	HOOG	HOOG
	MARKTLIQUIDITEIT PRIJSVOLATILITEIT GEEN/ONVOLLEDIGE PREMIEBETALING BELEGGINGEN NIET IN LIJN MET MAATSCHAPPELIJKE NORMEN REPUTATIESCHADE DOOR ONTWIKKELINGEN BEROEPSGROEP KRITISCHE HOUDING T.O.V. EXTERNE LEVERANCIERS BELANGENVERSTRENGELING ONJUISTHEDEN IN COMMUNICATIE AFDWINGBAARHEID CONTRACTEN	RENTERISICO VALUTARISICO LIQUIDITEITSRISICO MARKTRISICO: AFWIJKING WERKELIJKE BELEGGINGSMIX T.O.V. STRATEGISCHE MIX ONVOLDOENDE ZICHT OP GEVOLGEN EXTREME MARKTOMSTANDIGHEDEN CONCENTRATIE- EN CORRELATIE-RISICO KREDIETRISICO VERZEKERINGSTECHNISCH RISICO RISICO OP CALAMITEITEN RISICO OP ONDER DRUK ZETTEN BESTUURSLEDEN OVERSCHRIJDING BEGROTING UITBESTEDINGSRISICO IT-RISICO VOLDOEN AAN WET- EN REGELGEVING RISICO DAT EIGENDOMMEN ONVOLDOENDE ZIJN BESCHERMD	RENTERISICO: ONVOLDOENDE AFSTEMMING BELEGGINGEN OP VERPLICHTINGEN
	MIDDEN	NIET TIJDIG ONTVANGEN/VERWERKEN VAN NIEUWE INFORMATIE ONVOLLEDIGE/ONJUISTE STURINGSINFORMATIE VERTREK OF UITVALLEN KEY PERSONS	BEÏNVLOEDING (FINANCIËLE) POSITIE DOOR EXTERNE BESLUITVORMING (BV. POLITIEK)
	HOOG		INFLATIERISICO

Uit bovenstaande tabel blijkt de effectiviteit van de reeds aanwezige beheersmaatregelen op de onderscheidde risico's. Voor de groen weergegeven risico's geldt dat de thans aanwezige beheersmaatregelen, gelet op de kans van het zich voordoen van het risico en de bijbehorende impact effectief zijn. Voor de oranje en rode risico's geldt dat de thans aanwezige beheersmaatregelen nog niet afdoende zijn en dat de aanvullend gedefinieerde beheersmaatregelen moeten worden doorgevoerd. Deze aanvullend gedefinieerde beheersmaatregelen zijn beschreven in het Risicomanagement Handboek.

RISICOBELEID

BELANGRIJKE RISICO'S

Het Algemeen Bestuur heeft de in onderstaande tabel weergegeven risico's als belangrijkste risico's voor het BPL geïdentificeerd. Tevens is in de tabel aangegeven welk netto risico resulteert door de reeds aanwezige beheersmaatregelen.

RISICO-CATEGORIE	RISICO-ITEM	BRUTO RISICO	NETTO RISICO
MATCHING-/RENTERRISICO	HET RISICO DAT HET BELEGGINGSBELEID IN ONVOLDOENDE MATE IS AFGESTEMD OP DE VERPLICHTINGEN VAN HET BPL	HOOG	LAAG
INFLATIERISICO	HET RISICO DAT DE AFDEKKING VAN INFLATIERISICO'S NIET IN OVEREENSTEMMING MET HET VASTGESTELDE BELEID PLAATSVINDT.	HOOG	HOOG
OMGEVINGSRISICO'S	HET RISICO DAT DE (FINANCIËLE) POSITIE VAN BPL NEGATIEF BEÏNVLOED WORDT DOOR EXTERNE (BIJV. POLITIEKE EN/OF EUROPESE) BESLUITVORMING.	EXTREEM	MIDDEN
OPERATIONELE RISICO'S	HET RISICO DAT VOOR HET BPL KEY PERSONS VERTREKKEN OF UITVALLEN.	MIDDEN	MIDDEN
OPERATIONELE RISICO'S	NIET TIJDIG ONTVANGEN OF VERWERKEN VAN NIEUWE INFORMATIE. ONVOLLEDIGE OF ONJUISTE STURINGSINFORMATIE	MIDDEN	MIDDEN

Het BPL hanteert de volgende beheersingsmaatregelen voor de top 5 risico's:

MATCHING-/RENTERRISICO

- Het Algemeen Bestuur hanteert een getrappt risicosysteem waarbij zowel de absolute- als de relatieve risico's worden bepaald, die uiteindelijk resulteren in de richtlijnen (risicolimieten) voor de integraal vermogensbeheerder.
- De integraal vermogensbeheerder beschikt over een degelijk risicomangement- en complianceproces en rapporteert periodiek hierover d.m.v. een ISAE 3402 type II verklaring.
- Periodiek uitgevoerde ALM-studie of scenario-analyse.
- Periodiek uitgevoerde (geactualiseerde) haalbaarheidstoets (inclusief herstelplan).
- Risicodashboard van beleggingsadviseur per kwartaal.
- Week-, maand- en kwartaalrapportages van de vermogensbeheerder met betrekking tot de waarde en samenstelling van het beheerde vermogen.
- Periodieke overleggen tussen het Algemeen Bestuur en de vermogensbeheerder.
- Periodieke evaluatie en aanpassing van het (strategische) beleggingsbeleid.
- SLA-rapportage.
- Jaarlijkse performance evaluatie van de integraal vermogensbeheerder.
- Jaarlijkse performance evaluatie managersselectie.
- Richtlijnen voor de vermogensbeheerder inzake de bewegingsruimte t.o.v. benchmark(s) en jaarlijkse bepaling van de strategische benchmark met bijbehorende bandbreedtes voor alle risico's van de gehele portefeuille.
- Beleggingsbeleid is in overeenstemming met de wettelijke prudent person wetgeving.
- (Periodieke) toetsing van de risicobereidheid onder de verzekeren van het BPL door een externe partij.
- Crisisplan.

RISICOBELEID

Het effect van een wijziging van de rente of een tegenvallend rendement op zakelijke waarden op de dekkingsgraad van het BPL

GEVOELIGHEIDSANALYSE ACTUELE DEKKINGSGRAAD (EENMALIGE SCHOKKEN)						
IN PROCENTEN		VERANDERING RENTE (UFR)				
		-1	-0,5	0,0	0,5	1,0
RENDEMENT RETURNPORTEFEUILLE	-20,0	87,2	90,2	93,4	96,8	100,5
	-10,0	91,9	95,3	98,8	102,7	106,8
	-5,0	94,3	97,8	101,6	105,6	109,9
	0,0	96,7	100,3	104,3	108,6	113,1
	5,0	99,0	102,9	107,1	111,5	116,2
	10,0	101,4	105,4	109,8	114,5	119,4
	20,0	106,1	110,5	115,3	120,3	125,7

INFLATIERISICO

- Beleid is vastgelegd in een door het Algemeen Bestuur goedgekeurd beleggingsplan.
- Periodieke evaluatie en aanpassing van het (strategische) beleggingsbeleid.
- De toeslagambitie wordt vastgesteld door het Algemeen Bestuur, na overleg met de beroepspensioenvereniging en het Verantwoordingsorgaan. De toeslagambitie wordt door middel van een haalbaarheids-toets vastgesteld;
- Periodiek uitgevoerde ALM-studie of scenario-analyse en jaarlijkse haalbaarheidstoets (inclusief herstelplan).

In 2016 te implementeren additionele beheersmaatregelen:

- In beleggingsplan het inflatierisico uitgebreider formuleren.

OMGEVINGSRISICO: EXTERNE INVLOEDEN

- ALM studie/scenario-analyse.
- Er is een crisisplan opgesteld.
- Invloed via de Pensioenfederatie.

OPERATIONEEL RISICO: VERTREK OF UITVALLEN VAN KEY PERSONS

- Het Algemeen bestuur stelt eisen aan de eigen organisatie en aan de andere organisaties waarmee het BPL zaken doet.
- Het Algemeen bestuur beoordeelt periodiek de overeenkomsten met uitbestedingspartijen en stelt kwaliteitseisen aan de uitbestedingspartijen, waarbij de Richtlijnen van DNB in acht worden genomen.
- Het Algemeen bestuur doet jaarlijks een zelfevaluatie, heeft een geschiktheids- en opleidingsplan en een rooster van aftreden. Daarnaast wordt gewerkt met aspirant bestuursleden.
- Er bestaat een noodplan voor een onverwachts vertrek van de manager Frontoffice.

RISICOBELEID

In 2016 te implementeren additionele beheersmaatregelen:

- Inregelen back-up voor de manager Frontoffice.
- Andere inrichting Frontoffice. Zoveel mogelijk operationele activiteiten elders onderbrengen zodat de manager zich kan richten op bestuurlijke advisering.
- Actualiseren van het Noodplan (vertrek manager Frontoffice).

OPERATIONEEL RISICO: ONVOLLEDIGE OF ONJUISTE INFORMATIE, NIET TIJDIG VERWERKEN VAN INFORMATIE

- Het Algemeen bestuur stelt eisen aan de eigen organisatie en aan de andere organisaties waarmee het BPL zaken doet.
- Het Algemeen bestuur beoordeelt periodiek de overeenkomsten met uitbestedingspartijen en stelt kwaliteitseisen aan de uitbestedingspartijen, waarbij de Richtlijnen van DNB in acht worden genomen.
- Het Algemeen bestuur doet jaarlijks een zelfevaluatie, heeft een geschiktheids- en opleidingsplan en een rooster van aftreden. Daarnaast wordt gewerkt met aspirant bestuursleden.
- Participatie in De Kring (beroepspensioenfondsen).
- Aangesloten bij de Pensioenfederatie.
- Deelname aan seminars.
- Vergevoerde plannen voor portefeuilleverdeling (verdeling aandachtsgebieden) binnen het Algemeen bestuur.
- Communicatiebeleid van het BPL.
- Periodieke performance-evaluatie van uitbestedingspartijen en de (manager) Frontoffice.

In 2016 te implementeren additionele beheersmaatregelen:

- Het instellen van een Balansmanagementcommissie die onder andere rapportages gaat monitoren.

GEMANIFESTEERDE RISICO'S

OMGEVINGSRISICO

- In 2015 is de opslag voor uitvoeringskosten in de voorziening verhoogd vanwege nieuwe eisen met betrekking tot reservering voor uitvoeringskosten. Dit heeft geleid tot een daling van de dekkinggraad met 0,7 procent-punt.
- In 2015 is de dekkinggraad met 1 procent-punt gedaald door de wijziging van de methode van vaststellen van de rentetermijnstructuur.

OPERATIONEEL RISICO

- Eind 2015 is de termijn van de voorzitter van het BPL geëindigd en is een nieuwe voorzitter aangesteld.

WET- EN REGELGEVING

- Het Gerechtshof Den-Haag heeft het BPL volledig in het gelijk gesteld ten aanzien van vermeende ongelijke behandeling binnen de pensioenregeling.
- De wijziging van de fiscale wet- en regelgeving heeft per 1 januari 2015 geleid tot een wijziging van de pensioenregeling.

INFLATIERISICO

- De dekkinggraad van het BPL was eind 2015 onvoldoende om toeslag te kunnen verlenen. Dit heeft geleid tot een verlaging van de koopkracht van de pensioenen met 0,6 procent.

RISICOBELID

RENTERISICO

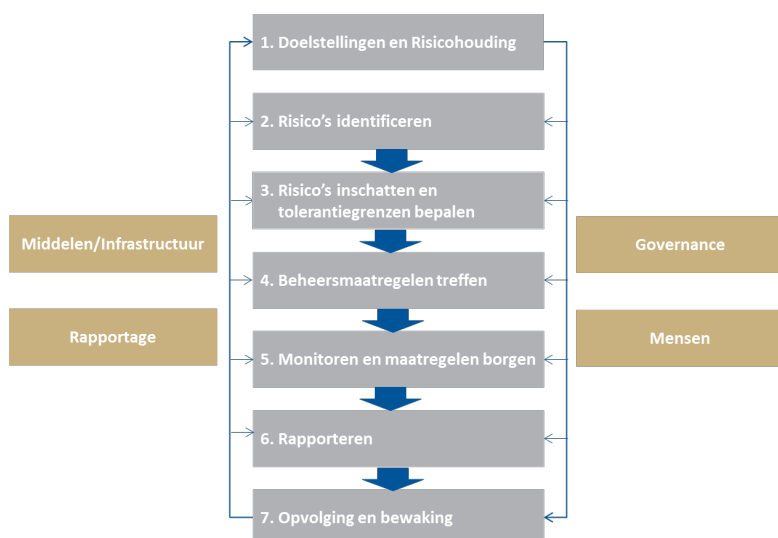
- Door een daling van de rente is de dekingsgraad van het BPL gedaald met 4,4 procentpunt.

STRATEGISCH RISICO

- DNB heeft onderzoek gedaan naar de toekomstbestendigheid van het bedrijfsmodel van het BPL. Op dit moment werkt het bestuur naar aanleiding van de bevindingen van het BPL beleid uit op dit gebied.

RISICOMANAGEMENT PROCES

Het risicomanagementproces van het BPL ziet er als volgt uit

Binnen het BPL wordt het risicomanagementproces op dit moment op de volgende wijze uitgevoerd.

- Jaarlijks bespreekt het Algemeen Bestuur de doelstelling en risicohouding van het BPL. Hierbij wordt naast de missie en strategie stilgestaan bij de pensioen- en beleggingsbeginselen. Er wordt bepaald of de doelstelling en risicohouding nog actueel zijn dan wel moeten worden aangepast.
- Vervolgens worden vooralsnog met name de financiële risico's geïdentificeerd en ingeschat met bijbehorende tolerantiegrenzen en de beheersmaatregelen gedefinieerd.
- Het monitoren en rapporteren over de uitvoering van het risicomanagement en de beheersing van vooralsnog alleen de financiële risico's gebeurt op kwartaalbasis.
- De compliance officer rapporteert jaarlijks over de naleving van de gedragscode, de nevenfuncties van de bestuursleden van het BPL en de uitbestedingsprocessen.

FOCUS 2016

Het Algemeen Bestuur heeft besloten om het risicomanagementproces en de monitoring ervan ten aanzien van de niet-financiële risico's nadrukkelijker te willen inbedden in de jaarlijkse activiteiten van het BPL. Uitgangspunt is dat er iedere twee jaar een nulmeting met betrekking tot alle onderkende risico's plaatsvindt.

R I S I C O B E L E I D

De laatste nulmeting dateerde uit het jaar 2013. Begin 2016 heeft het Bestuur de nulmeting 2016 met betrekking tot risico's en beheersing uitgewerkt. De nulmeting komt er op neer dat voor ieder risico-item in eerste instantie een inschatting is gemaakt van de kans dat het risico zich voor doet en de impact die het betreffende risico dan heeft op het BPL. Vervolgens is een score toegekend aan de combinatie van de waarschijnlijkheid dat het risico zich voordoet en de bijbehorende impact alsmede aan de mate van de huidige beheersing. De uitkomsten van de nulmeting alsmede de vastlegging van de huidige beheersmaatregelen zijn opgenomen in het Risicomanagementhandboek. De vervolgstap is om het risicomanagement een prominente plaats te geven in de bestuurscyclus.

Hiertoe zijn of zullen de volgende zaken worden opgepakt:

- De risicogebieden zijn verdeeld over de deskundigheidsgebieden binnen het Algemeen Bestuur.
- Het dashboard financiële risico's zal worden uitgebreid met niet-financiële risico's.
- Er zal een planning worden opgesteld, waarin bestuursvergaderingen worden aangewezen waarin vooraf vastgestelde risico's nader worden uitgediept en besproken.

In 2016 zal extra aandacht zijn voor de volgende risico's:

- Integriteitsrisico: De gedragscode zal worden aangevuld met een beleid ten aanzien van onoorbaar handelen, benadeling derden, witwassen, terrorismefinanciering en fraude.
- IT-risico: er is een audit uitgevoerd op de systemen.
- Juridisch risico: er is een compliance toets uitgevoerd van de fondsdocumenten aan Wet- en Regelgeving.
- Verzekeringstechnische risico's: in september 2016 zullen door het Actuarieel Genootschap nieuwe overlevingstafels worden gepubliceerd. Naar aanleiding hiervan zullen de overlevingsgrondslagen van het BPL worden getoetst.
- Omgevingsrisico: er zal een enquête worden gehouden onder de deelnemers inzake de wensen met betrekking tot de pensioentoezegging in de toekomst.
- Operationeel risico: er zal onderzocht worden welke mogelijkheden er zijn om de kwetsbaarheid van de functie van de manager Frontoffice te beperken.

VOORUITZICHTEN

ONTWIKKELING GESCHATTE DEKKINGSGRAAD EN BELEIDSDEKKINGSGRAAD NA BALANSDATUM

GESCHATTE DEKKINGSGRAAD (IN PROCENTEN)		
EIND	ACTUEEL	BELEIDSDEKKINGSGRAAD
JANUARI	98,6	105,0
FEBRUARI	96,3	104,1
MAART	99,3	103,7
APRIL	100,9	103,3
MEI	100,5	102,7

BESTUURSZAKEN

GESCHIKTHEID

GESCHIKTHEIDSPAN

Het fonds hanteert een geschiktheidsplan. Dit geschiktheidsplan is gebaseerd op de aanbevelingen van de Pensioenfederatie inzake geschikt pensioenfondsbestuur en geeft inzicht in de geschiktheid van het bestuur.

DEELNAME AB-LEDEN AAN CURSUSSEN, STUDIEDAGEN EN SEMINARS 2015

	NAAM ORGANISATIE (ONDERWERP)	D U Y Z E R	D E J O N G E	V D B E R G	K A Z E M I E R	V A N K U I K	R U I J T E N	S C H O E	L O U W E R E N S	E G G I N K	W I T T K A M P F
CURSUSSEN:											
19/20-03	SDB; BASISOPLEIDING	.			.		.		.		
17-04	SDB; VERDIEPINGS DAG JAARREKENING + VERMOGENSBEHEER				.		.				
17/18-09	SDB; BASISOPLEIDING									.	
SEMINARS											
07-01	ROBECO; BEHEERS HET NIEUWE PENSIOENLANDSCHAP	.		.	.						
15-01	ROBECO; ROBECO LIVE	.	.	.	.	.		.	.		
21-01	DNB; SEMINAR NIEUW FTK										.
26-01	DNB; SEMINAR NIEUW FTK		.					.			
03-02	PENSIOENFEDERATIE; THEMAMIDDAG ACTUALITEITEN		.								
18-03	NIJENRODE; ALUMNIDAG BESTUURS COURSE	.									
23-03	FINANCIËEL INVESTIGATOR;			.							
23-03	PGGM; VASTRENTENDE WAARDEN	.									
02-04	IPFOS; BESTUURDERS CONFERENTIE					.			.		
09-04	PENSIOENFEDERATIE; NIEUW FTK	.			.						
22-04	MONITORINGCOMMISSIE CODE PENSIOENFONDSEN					.					
16-06	AFM; SEMINAR	.				.					.
17-06	E&Y; IMPACT INVESTING	.									
18-06	IPE; PENSION PRO CONGRES				.						
23-06	PENSIOENFEDERATIE; PENSIOENACTUALITEITEN							.			
10-09	DNB; PENSIOEN IN BALANS	.								.	
22-09	NIJENRODE; ALUMNIDAG PENSIOENEN	.									
23-09	UBP; VERMOGENSBEHEER			.							
24-09	PGGM; "LEIDEN KLIJNSMA'S HOOFDLIJNEN TOT HOOFDBREKERS?"	.				.			.		
01-10	ROBECO; PRIVATE EQUITY SEMINAR	.		.	.			.			
6-10	MERCER; TOEKOMST PENSIOENSTELSEL		.			.					
16-10	DNB; SYSTEMATISCH INTEGRITEITSRISICOANALYSE	.									
26-10	DNB TRAINING VAN MENS EN KENNIS		.								
30-10	DNB; SYSTEMATISCH INTEGRITEITSRISICOANALYSE		.								.
03-11	DNB TRAINING VAN MENS EN KENNIS	.							.		
09-11	ROBECO; VERMOGENSBEHEER		.								.
09-11	FINANCIËEL INVESTIGATOR; BALANS EN BEHEER	.									
10-11	SPRENKELS & VERSCHUREN; VERMOGENSBEHEER		.								
11-11	BPL; STUDIEDAG / ICT BEVEILIGING / MATCHING PORTEFEUILLE	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
19-11	DNB; TOETSING		.								
20-11	PWC; BTW		.								.
01-12	SPRENKELS & VERSCHUREN; VERMOGENSBEHEER		.								
10-12	IVP; CONGRES BESTUREN EN BELEGGEN IN 2016							.			
15-12	MASTERCLASS "MENS EN KENNIS"		.								

BESTUURSZAKEN

EVALUATIE FUNCTIONEREN BESTUUR

Elk jaar evalueert het bestuur de individuele leden.

Begin 2015 heeft een zelfevaluatie van het bestuur plaatsvonden. De zelfevaluatie vond plaats op basis van de handreiking evalueren van het functioneren van het bestuur van de Pensioenfederatie, onder begeleiding van een externe deskundige. De volgende punten kwamen daarbij aan de orde:

- Verslag en stukken
- Geschiktheid, individueel en collectief
- Bestuurscultuur
- Beleidsmatige ondersteuning
- Besluitvorming
- Stakeholders

TOEZICHT EN VERANTWOORDING

Het dagelijks bestuur legt tijdens elke bestuursvergadering verantwoording af aan het algemene bestuur. Het algemeen bestuur legt jaarlijks verantwoording af door middel van het jaarverslag dat op de website, www.bploodsen.nl wordt geplaatst en op verzoek aan (gewezen) deelnemers en gepensioneerden wordt toegezonden. Op het bestuur wordt toezicht uitgeoefend door het intern toezichtsorgaan (per 1 juli 2014 aangeduid als visitatiecommissie) en het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. De inrichting van deze organen, alsmede hun taken, rechten en bevoegdheden zijn vastgelegd in de statuten van het pensioenfonds. Een onderzoek van de visitatie commissie vindt jaarlijks plaats. Zie voor het rapport van de visitatie commissie over 2015 bijlage 2 en de reactie van het bestuur daarop bijlage 3. Zie voor het oordeel van het verantwoordingsorgaan over 2015 bijlage 4 en voor de reactie van het bestuur daarop bijlage 5.

CODE PENSIOENFONDSEN

Het bestuur heeft de Code Pensioenfonds geanalyseerd en getoetst aan het huidige beleid van het BPL. Ten aanzien van de code geldt het principe van “comply or explain”. De Code kent 83 normen. Op een aantal punten voldeed het fonds in 2014 niet of nog niet voldoende aan deze normen. Hieronder wordt de stand van zaken m.b.t. tot deze punten weergegeven:

Norm 2

Het bestuur maakt heldere afspraken over zijn beleidsruimte. De afspraken over de beleidsruimte maakt het bestuur met de beroepspensioenvereniging die de pensioenregeling bij het pensioenfonds onderbrengt.

Uitleg in jaarverslag 2014

De beleidsruimte is onderdeel van de uitvoeringsovereenkomst tussen het fonds en de NLc, bij BPL vastgelegd in het pensioenstatuut. Bij de wijziging van pensioenstatuut in verband met het nieuw FTK wordt deze waar nodig nog meer expliciet gemaakt.

Stand van zaken

Het bestuur van het BPL heeft in 2015 met het verantwoordingsorgaan en de beroepspensioenvereniging gediscussieerd over het nieuw Financieel Toetsingskader, de beleidskeuzes die daarbij gemaakt kunnen worden en de consequenties die dit heeft op de premie, toeslagverlening en korting van pensioenaanspraken en -rechten. De resultaten van deze discussie hebben het uitgangspunt gevormd voor de vaststelling van de risicohouding door het bestuur van het BPL. Het bestuur heeft de verkregen input gebruikt om het beleggingsbeleid van het fonds nader te onderzoeken. Dit heeft geleid tot een nadere uitwerking van het rente-afdekkingsbeleid. De beleidskeuzes zijn, na overleg met en positief advies van het verantwoordingsorgaan, nader uitgewerkt in de ABTN die vervolgens bij De Nederlandsche Bank is ingediend.

BESTUURSZAKEN

Norm 4

Het bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.

Uitleg in jaarverslag 2014

Het bestuur heeft inmiddels een formele noodprocedure vastgesteld.

Stand van zaken

De noodprocedure is in overleg met het Verantwoordingsorgaan aangescherpt.

Norm 36

Het bestuur bevordert dat de dienstverleners een klokkenluidersregeling hebben. Met een klokkenluidersregeling kunnen degenen die financieel afhankelijk zijn van de dienstverlener, zonder gevaar voor hun positie rapporteren over onregelmatigheden binnen de onderneming. Dit kan gaan om onregelmatigheden van algemene, van operationele en van financiële aard.

Uitleg in jaarverslag 2014

Het bestuur gaat hieraan voldoen door opnemings in het aanbestedingsbeleid en door hierop de aandacht te vestigen bij aanbestedingen.

Stand van zaken

Moet nog worden verwerkt in het aanbestedingsbeleid bij eerstvolgende wijziging en wordt aandachtspunt bij eerstvolgende evaluatie van de aanbestedingspartijen.

Norm 47

Het bestuur en het VO leggen bij een vacature de eisen voor de vacante functie vast.

Uitleg in jaarverslag 2014

Voor het bestuur is dit gerealiseerd d.m.v. profielschetsen, maar deze zijn er nog niet voor het lidmaatschap van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur kaart dit punt aan bij het verantwoordingsorgaan.

Stand van zaken

Er waren in 2015 geen vacatures. Dit punt wordt nog door het bestuur aangekaart bij het verantwoordingsorgaan.

Norm 59

Ieder bestuurslid heeft stemrecht.

Uitleg in jaarverslag 2014

Dit blijkt impliciet uit de statuten en zal bij een eerstvolgende wijziging expliciet worden vastgelegd.

Stand van zaken

In een wijziging van de statuten is vastgelegd dat elke bestuurslid stemrecht heeft.

Norm 60

De zittingsduur van een bestuurslid is maximaal 4 jaar. Een bestuurslid kan maximaal 2 keer worden herbenoemd.

Uitleg in jaarverslag 2014

In afwijking op de Code is in de Pensioenverordening bepaald dat een bestuurslid maximaal drie keer kan worden herbenoemd. Gelet op eisen die aan een bestuurder van een pensioenfonds worden gesteld en de relatief kleine groep van beroepsgenoten waaruit nieuwe bestuursleden in het geval van BPL moeten worden geworven acht het bestuur drie herbenoemingen verdedigbaar.

Stand van zaken

Het beleid van het bestuur is op dit punt niet gewijzigd.

Norm 67

In het bestuur en het VO zitten ten minste één man en één vrouw.

BESTUURSZAKEN

Uitleg in jaarverslag 2014

De groep waaruit bestuursleden worden geworven (ex-)loodsen, eind 2015 1139, bestaat voor meer dan 99 procent uit mannen. Dit verklaart waarom niet aan deze norm is voldaan.

Stand van zaken

Geen verandering.

Norm 68

In het bestuur, het VO of het BO zitten ten minste één lid boven en één lid onder de veertig jaar. Er zijn in deze organen geen bestuursleden van onder de 40 jaar.

Uitleg

Het bestuur bestaat uit loodsen (5) en ex-registerloodsen (2). Het VO bestaat uit loodsen (2) en ex-registerloodsen (4). Als gevolg van de vereiste vooropleiding en vaarervaring ligt de gemiddeld leeftijd van een startende loods rond de 35 jaar. Dat maakt het erg lastig om een lid van onder 40 jaar te werven.

Norm 81

Bij tussentijds ontslag van een bestuurslid zonder arbeidsovereenkomst of van een lid van het intern toezicht verstrekt het bestuur geen ontslagvergoeding. Bij ontslag van een (andere) medebeleidsbepaler moet een eventuele ontslagvergoeding passend zijn gelet op de functie en de ontslagreden.

Uitleg

In de praktijk voldoet het bestuur aan deze norm, maar dit is niet formeel vastgelegd. Het bestuur zal de formele vastlegging op de agenda zetten voor 2016.

Norm 82

Het bestuur is op de hoogte van de wet- en regelgeving en de gevolgen daarvan voor het pensioenfonds. Ook kent het bestuur de wijze waarop invulling wordt gegeven aan de wet- en regelgeving in fondsdocumenten, besluitvormingsprocessen, procedures en de uitvoering.

Uitleg in jaarverslag 2014

Het bestuur heeft geconstateerd dat de fondsdocumenten moeten worden geactualiseerd. Dit is een actiepuntenpunt voor 2015.

Stand van zaken

Alle relevante fondsdocumenten zijn in 2015 in het bestuur besproken onder begeleiding van het Nederlands Compliance Instituut en waar nodig geactualiseerd.

Norm 83

Het bestuur bewaakt dat het pensioenfonds de wet- en regelgeving en interne regels naleeft (steeds compliant is).

Uitleg in jaarverslag 2014

Het in control statement (compliance rapportage) is verouderd. Deze wordt in 2016 geactualiseerd en vervolgens jaarlijks aangepast aan de actualiteit.

Stand van zaken

Bij het schrijven van het jaarverslag was dit project nog lopende.

BESTUURSZAKEN

KLACHTEN- EN GESCHILLENPROCEDURE

Door een deelnemer (later ondersteund door 48 anderen deelnemers) werd bij het bestuur een kwestie van vermeende ongelijke behandeling aanhangig gemaakt. Het bestuur bestrijdt dat sprake is van ongelijke behandeling en heeft dit schriftelijk en door middel van twee voor deze groep deelnemers gehouden voorlichtingsbijeenkomsten duidelijk gemaakt. In juli 2010 hebben eisers hun zaak voorgelegd aan de Commissie Gelijke Behandeling. De commissie deed eind januari 2011 uitspraak en stelde daarbij het BPL volledig in het gelijk. In 2012 startten de betreffende deelnemers (inmiddels 54) een gerechtelijke procedure. Inhoudelijk gaat het daarbij om dezelfde zaak als bij de Commissie Gelijke Behandeling. In een zeer uitvoerig vonnis van 30 oktober 2013 heeft de rechtbank te Rotterdam alle vorderingen van eisers afgewezen. Eisers hebben begin 2014 hoger beroep ingesteld bij het gerechtshof te Den Haag. Het gerechtshof te Den Haag heeft in zijn uitspraak van 12 mei 2015 het BPL wederom volledig in het gelijk gesteld. Eisers hebben afgezien van cassatie bij de Hoge Raad, waardoor het vonnis van het gerechtshof onherroepelijk is geworden.

Het BPL en de NLc zijn in 2013 betrokken in een rechtszaak met een FLP-gerechtigde over de vermindering van de FLP-uitkering met de arbeidsongeschiktheidsuitkering die de FLP-gerechtigde ontvangt. De rechtbank heeft in 2014 in eerste aanleg ten aanzien van de betrokken FLP-gerechtigde geoordeeld dat de Financiële verordening Loodswezen op dat punt onverbindend is. Het BPL en de NLc hebben in 2015 hoger beroep ingesteld tegen die uitspraak. Op 31 december 2015 was het hoger beroep nog gaande. Het BPL blijft de huidige Financiële verordening Loodswezen toepassen totdat over deze kwestie een onherroepelijke gerechtelijke uitspraak is gedaan. De kosten van deze procedure en de mogelijke overige financiële gevolgen van het niet-verminderen van FLP-uitkeringen met WAZ-uitkeringen komen ten laste van de FLP-voorziening.

GEDRAGSCODE

Het bestuur hanteert een gedragscode. Deze is in 2015 geactualiseerd. De leden van het bestuur en het verantwoordingsorgaan alsmede de manager pensioenen tekenen jaarlijks een verklaring tot naleving.

COMPLIANCE

In 2015 heeft het bestuur het Compliance charter en het Compliance program geactualiseerd. Het Compliance Charter bevat de uitgeschreven principes, taken en verantwoordelijkheden inzake compliance voor de Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen (BPL). Het document belicht het belang dat het BPL hecht aan de inrichting en inbedding van compliance en sluit aan bij de kernwaarden van het BPL. Onder het Compliance Charter, hangt het Compliance Program, dat de werkwijze van BPL en de bijbehorende structuur bevat. In 2015 zijn alle compliance documenten geactualiseerd.

COMPLIANCE OFFICER

Het bestuur heeft in 2015 het Nederlands Compliance Instituut (NCI) aangesteld als compliance officer. De taken van de compliance officer zijn vastgelegd in het Compliance Program. De compliance officer doet jaarlijks verslag van zijn werkzaamheden aan het bestuur. Zie bijlage 7.

EXTERN TOEZICHT

Het afgelopen jaar zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het BPL gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

BESTUURSZAKEN

De Nederlandsche Bank heeft in 2015 een on-site-onderzoek gedaan bij het BPL en daarover een rapport uitgebracht. Het bestuur van het BPL heeft alle bevindingen uit het rapport reeds geadresseerd. Daarbij gaat het om de volgende punten:

- De formulering van het vermogensbeheer in de ABTN en het beleggingsplan is op twee punten verduidelijkt;
- De kostenopslag op de voorziening is verhoogd ten gunste van de kostenopslag op de premie;
- De integrale risicomanagementcyclus is nader omschreven en vastgelegd in een handboek;
- De kwetsbaarheid van de functie manager pensioenen wordt opgepakt door meer werkzaamheden te gaan uitbesteden;
- Het bestuur heeft besloten om een balansmanagementcommissie te vormen, met als aandachtsgebied vermogensbeheer en balansmanagement. Daarnaast heeft het bestuur besloten om de overige deskundigheidsgebieden te verdelen onder de bestuursleden die geen lid zijn van de balansmanagementcommissie. Het doel van deze gewijzigde governance structuur is het beperken van de operationele onderwerpen in de AB-vergaderingen en het verder specialiseren van bestuursleden op de aangewezen aandachtsgebieden, ten einde de totale kennis en kunde van het bestuur op een nog hoger niveau te brengen;
- Het bestuur gaat de bestaande toekomstverkenning aanvullen met een verdere verkenning van mogelijke toekomst scenario's en de consequenties daarvan bespreken met de achterban.

Over de uitwerking van genoemde punten is/wordt door het bestuur teruggekoppeld naar de toezichthouder en het verantwoordingsorgaan.

CRISISPLAN

Het bestuur heeft financieel crisisplan opgesteld en heeft dit plan in 2015 aangepast aan het nieuw FTK. Dit plan bevat een beschrijving van maatregelen die het fonds op korte termijn zou kunnen inzetten indien de dekkingsgraad zich bevindt op of zich snel beweegt richting kritische waarden, waardoor het realiseren van de doelstelling van het BPL in gevaar komt. De in dit financiële crisisplan beschreven maatregelen geven een mogelijke inzet van sturingsmiddelen tijdens een financiële crisis weer. In het geval van een financiële crisis zal het bestuur weloverwogen beslissen of en in welke mate uitvoering zal worden gegeven aan de maatregelen, zoals beschreven in dit plan. Het is immers vooraf onmogelijk om alle facetten van een financiële crisissituatie volledig in te schatten. Afhankelijk van de dekkingsgraad van het pensioenfonds zal het bestuur achtereenvolgens de volgende maatregelen inzetten:

BELEIDSDEKKINGSGRAAD	ACTIES
FASE 1:	
110,0% - 122,5% ¹	HET BEPERKT TOEKENNEN VAN TOESLAGEN AFHANKELIJK VAN OMSTANDIGHEDEN: MOGELIJK AANPASSEN STRATEGISCHE BELEGGINGSMIX
FASE 2:	
104,3% ² - 110,0%	GEEN TOESLAGVERLENING AFHANKELIJK VAN OMSTANDIGHEDEN MOGELIJK AANPASSEN STRATEGISCHE BELEGGINGSMIX
FASE 3:	
92,0% ³ - 104,3% ²	CONFORM FASE 2 INDIEN DEZE SITUATIE ZICH VIJF JAAR ACHTEREEN VOORDOET VINDT KORTING VAN PENSIOEN- AANSPRAKEN EN RECHTEN PLAATS
FASE 4:	
85,0% ⁴ - 92,0% ³	CONFORM FASE 3 KORTING VAN PENSIOENAANSPRAKEN EN -RECHTEN
¹ BELEIDSDEKKINGSGRAAD WAARBIJ VOLLEDIGE TOESLAG KAN WORDEN VERLEEND 31-12-2015 ² MINIMAAL VEREIST EIGEN VERMOGEN 31-12-2015 ³ KRITISCHE DEKKINGSGRAAD 31-12-2015 ⁴ ABSOLUTE ONDERGREN 31-12-2015	

BESTUURSAZAKEN

Het bestuur acht het aanpassen van het beleggingsbeleid alleen opportuun indien de economische omstandigheden naar de mening van het bestuur zodanig zijn gewijzigd dat aanpassing van het strategisch beleggingsbeleid noodzakelijk is. Het bestuur ziet een dekkingsgraad van 85 procent als absolute ondergrens en richt het beleggingsbeleid zodanig in dat de kans dat de dekkingsgraad lager dan 85 procent wordt zeer beperkt is.

BTW-ONTWIKKELINGEN

De pensioensector heeft het afgelopen jaar wederom te maken gehad met een aantal belangrijke btw-ontwikkelingen. Doordat voorbelasting voor een pensioenfonds slechts gedeeltelijk aftrekbaar is, vormt de btw een aanzienlijke kostenpost. Als gevolg van wijzigingen in wet- en regelgeving is de voorbelasting bij pensioenfondsen het afgelopen jaar (maar ook in de toekomst) verder gestegen. Daarmee is ook het belang om de btw-positie van een pensioenfonds nader te analyseren toegenomen. Zo is per 1 januari 2015 de btw-vrijstelling (de 'koepelvrijstelling') voor werkzaamheden met betrekking tot pensioenadministratie vervallen. De koepelvrijstelling stelt 'btw-vrijgestelde ondernemers' - onder strikte voorwaarden - in staat om diensten binnen een samenwerkingsverband (of 'koepel') uit te besteden zonder dat die uitbesteding leidt tot een btw-kostenpost. Daarnaast zijn in 2015 begunstigende afspraken ingetrokken op basis waarvan bepaalde dienstverlening tussen aangesloten werkgevers en hun pensioenfondsen buiten de heffing van btw kon blijven. Voor pensioenfondsen betekenen deze wijzigingen een kostenstijging van circa 21 procent. Voor pensioenfondsen is het zodoende gewenst/vereist om bepaalde acties te ondernemen. Het BPL heeft in een eerder stadium al verschillende acties ondernomen om de mogelijkheden om btw-besparingen te realiseren, veilig te stellen.

ATP PENSIONSERVICE A/S UITSPRAAK

Een voorbeeld van een actie die het BPL heeft ondernemen, ziet op de kwalificatie van een pensioenfonds als gemeenschappelijk beleggingsfonds op basis van de ATP-uitspraak van het Europese Hof van Justitie ('HvJ'). Volgens de Staatssecretaris kunnen alleen fondsen met een individuele DC-regeling als gemeenschappelijk beleggingsfonds kwalificeren. In de politiek worden echter regelmatig vraagtekens gesteld bij dit beleid van de Staatssecretaris. Eind 2015 is in dit kader door de Eerste Kamer verzocht een onderzoek op te zetten naar de toepassing van de btw-vrijstelling voor het beheer van een gemeenschappelijk beleggingsfonds bij pensioenfondsen. Daarnaast heeft de Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad begin 2016 een conclusie gepubliceerd waarin zij concludeert dat een pensioenfonds met een DB-regeling eveneens als gemeenschappelijk beleggingsfonds kan kwalificeren. Definitieve uitspraak in deze zaak wordt eind 2016 verwacht. Deze rechtszaak wordt door het BPL met belangstelling gevolgd, aangezien het BPL een verzoek heeft ingediend bij de belastingdienst om te bevestigen dat het BPL, dat een DB-regeling uitvoert, kwalificeert als gemeenschappelijk beleggingsfonds. De belastingdienst heeft in eerste instantie afwijzend op het verzoek van het BPL gereageerd, maar nog geen schriftelijke beslissing genomen op het verzoek. Mogelijk dat de definitieve uitspraak van de Hoge Raad in eerder genoemde zaak alsnog kan leiden tot een positieve beslissing van de belastingdienst.

PPG HOLDINGS BV CS.

Daarnaast zijn op basis van de rechtspraak van het HvJ in het PPG-arrest bovendien aanknopingspunten om (mogelijk) btw op (operationele) kosten bij het BPL te besparen. Dit geldt mogelijk zowel voor het verleden als voor de toekomst. Op basis van het PPG-arrest heeft het BPL de Belastingdienst verzocht om te bevestigen dat zij de voorbelasting op haar operationele kosten in aftrek kan brengen. Voor de periode 2009 tot en met 2015 gaat het om een potentieel bedrag aan teruggaaf van EUR 433.801. Per 2016 kan tevens potentieel een jaarlijkse btw-besparing worden gerealiseerd van ongeveer EUR 90.000 per jaar. Ook dit verzoek is in eerste instantie afgewezen door de Belastingdienst. De verwachting is dat gerechtelijke vervolgproucedures nodig zullen zijn om uitsluitel te krijgen over het bovengenoemde verzoek. Gezien de hoeveelheid pensioenfondsen die bezwaar hebben gemaakt, op basis van eerder genoemde uitspraken van het HvJ tegen de door hen ingediende btw-aangiften, kunnen mogelijk verschillende zogenaamde "class-action" rechtszaken

BESTUURSZAKEN

worden gestart waar meerdere pensioenfondsen zich bij kunnen aansluiten. Op deze manier kunnen de kosten van de gerechtelijke vervolgpcedures over meerdere pensioenfondsen worden verdeeld. Wanneer het BPL in dit geval een schriftelijke afwijzing van de Belastingdienst zal ontvangen als reactie op het verzoek, zal door het in overleg met de externe adviseur worden onderzocht of het zinvol tot een vervolgpcedure te besluiten of daarbij aan te sluiten. Tot die tijd zal het BPL in overleg blijven met de Belastingdienst over bovengenoemde verzoeken.

PENSIOENBELEID

KENMERKEN PENSIOENREGELINGEN

Het reglement voor aspirant registerloodsen is in 2015 vervallen. Het BPL kent eind 2015 twee verplichte pensioenregelingen:

- Pensioenstatuut 1988 (geldend van 1 januari 2015) in combinatie met een bijspaarmogelijkheid;
- Pensioenstatuut 2015.

De pensioenregelingen zijn per 1-1-2015 aangepast aan het nieuwe fiscale kader voor beroepspensioenfondsen.

PENSIOENSTATUUT 1988

Per 1-1-2015 is pensioenstatuut 1988 gewijzigd in pensioenstatuut 1988 (geldend vanaf 1 januari 2015). In dit pensioenstatuut wordt ouderdoms- en partnerpensioen opgebouwd op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. Deze pensioenovereenkomst heeft het karakter van een uitkeringsregeling. Het ouderdomspensioen is gelijk aan 1,875 procent per deelnemersjaar van de vastgestelde pensioengrondslag uitgaande van een pensioenrekendatum van 67 jaar. Bij meer dan 30 deelnemersjaren op pensioendatum wordt de opbouw naar evenredigheid verlaagd. De pensioengrondslag is het fiscaal maximale pensioengevend inkomen minus de minimaal toegestane franchise. De pensioendatum is 65 jaar. Indien het op de pensioendatum te bereiken aantal deelnemersjaren meer is dan 30 jaren, wordt het opbouwpercentage naar rato verlaagd. De leeftijdsjaren van de deelnemer tussen 55 en 65 jaar tellen slechts voor 50 procent mee. In deze regeling is naast 70 procent partnerpensioen en een tijdelijke partnerpensioen ook een wezenpensioen en een arbeidsongeschiktheidspensioen opgenomen. De regeling heeft geen actieve deelnemers meer, waardoor er geen recht op arbeidsongeschiktheidspensioen meer kan ontstaan. De pensioenregeling wordt gefinancierd door een voor iedere deelnemer gelijke jaarpremie. Deze premie, die jaarlijks door het bestuur wordt vastgesteld, wordt in principe jaarlijks verhoogd op basis van de CBS-index “CPI alle huishoudens (niet afgeleid)” over de periode van september tot september (hierna: CPI), tenzij de berekende kostendekkende premie tot een hogere verhoging aanleiding geeft. In dat geval wordt de premie vastgesteld op dat kostendekkende niveau, tenzij de NLc anders besluit. In deze laatste situatie wordt de pensioenopbouw gekort. De bij de vaststelling van de premie geldende regels zijn vastgelegd in de Pensioenstatuten. De bijspaarmogelijkheid in pensioenstatuut 1988 bestaat uit een gedeeltelijk verplichte premie(flexioen)regeling. Voor de uitvoering van de verplichte premie(flexioen)regeling is in 1993 door het BPL een contract gesloten met Robeco, laatstelijk gewijzigd in 2015.

De jaarlijkse premie van de verplichte premie(flexioen)regeling, waarvoor destijds aan diverse deelnemers ontheffing is verleend, was gelijk aan ongeveer 25 procent van de premie in de basisregeling. Met de invoering van BPL2004 op 1 april 2004 is deze bijspaarmogelijkheid voor deelnemers aan deze regeling vervallen. Elke deelnemer aan BPL2004 had in 2004 de éénmalige mogelijkheid zijn/haar Robeco-saldo in te brengen in de BPL2004-regeling. Degenen, die daar geen gebruik van hebben gemaakt, alsmede de BPL1988-deelnemers, kunnen voor belegging van het bij Robeco aanwezige saldo kiezen uit een aantal beleggingsmogelijkheden. De deelnemers ontvangen verdere informatie omtrent deze bijspaarregeling rechtstreeks van de Robeco-groep. Het saldo op deze rekening kan worden aangewend voor aanvullingen op pensioen(en) uit de basisregeling of op het FLP-pensioen. De Robeco groep adviseert de (gewezen) deelnemer aan de premie(flexioen)regeling over een verantwoorde afbouw van het risico van zijn beleggingen naar mate de pensioendatum nadert (door middel van adviesmixen). Voorst biedt het reglement de (gewezen) deelnemer de mogelijkheid om de verantwoorde-lijkheid van zijn beleggingen geheel of gedeeltelijk over te nemen. De Robeco groep volgt voor elke (gewezen) deelnemer de samenstelling van de beleggingsportefeuille en beziet één keer per jaar of deze zich binnen de grenzen van genoemde adviesmixen bevindt en adviseert betrokkene daarover.

PENSIOENSTATUUT 2015

Per 1 januari 2015 is pensioenstatuut 2004 gewijzigd in het pensioenstatuut 2015. In dit pensioenstatuut wordt ouderdoms- en partnerpensioen opgebouwd op basis van een voorwaardelijk geïndexeerde middel-

PENSIOENBELEID

loonregeling. Deze pensioenovereenkomst heeft het karakter van een uitkeringsregeling. Het ouderdomspensioen is gelijk aan 1,875 procent per deelnemersjaar van de vastgestelde pensioengrondslag uitgaande van een pensioenrekendatum van 67 jaar. De pensioengrondslag is het fiscaal maximale pensioengevend inkomen minus de minimaal toegestane franchise. De deelneming vangt aan op de eerste dag van de maand waarin betrokkene als registerloods is ingeschreven in het Loodsenregister en eindigt met ingang van de (vervroegde) pensioendatum. De pensioendatum is de eerste dag van de maand waarin de inschrijving van de loods in het Loodsenregister uiterlijk wordt doorgehaald, thans 60 jaar. In deze regeling is naast 70 procent partnerpensioen en een tijdelijke partnerpensioen ook een wezenpensioen en een arbeidsongeschiktheidspensioen opgenomen. De pensioenregeling wordt gefinancierd door een voor iedere deelnemer gelijke jaarpremie. Deze premie, die jaarlijks door het bestuur wordt vastgesteld, wordt in principe jaarlijks verhoogd op basis van de CBS-index “CPI alle huishoudens (niet afgeleid)” over de periode van september tot september, tenzij de berekende kostendeekkende premie tot een hogere verhoging aanleiding geeft. In dat geval wordt de premie vastgesteld op dat kostendeekkende niveau, tenzij de NLc anders besluit. In deze laatste situatie wordt de pensioenopbouw gekort. De bij de vaststelling van de premie geldende regels zijn vastgelegd in het pensioenstatuut.

Vergelijking aanspraken uit nieuwe en oude pensioenstatuten

PENSIOENSTATUUT 2015		
SOORT PENSIOEN	PENSIOENSTATUUT 2015 (NIEUW)	PENSIOENSTATUUT 2004 (OUD)
TIJDELIJK OUDERDOMSPENSIOEN 60-65	OPBOUW: N.V.T.	OPBOUW: 0,7%
LEVENSLANG OUDERDOMSPENSIOEN	OPBOUW: 1,875% PER JAAR PENSIOENGRONDSLAG: € 87.358 PER JAAR (GEMAXIMEERD PENSIOENGEVEND INKOMEN VAN € 100.000 MINUS FRANCHISE VAN €12.642) PENSIOENREKENDATUM: 1E DAG VAN DE MAAND, VOLGENDE OP DE MAAND WAARIN U DE LEEFTIJD VAN 67 JAAR BEREIKT. PENSIOENDATUM: DE EERSTE DAG VAN DE MAAND WAARIN DE INSCHRIJVING IN HET LOODSENREGISTER UITERLIJK WORDT DOORGEHAALD OP GROND VAN DE DEELNEMINGS- EN INSCHRIJVINGSVERORDENING REGISTERLOODSEN 2014 (THANS 60 JAAR)	OPBOUW: 2 % PER JAAR PENSIOENGRONDSLAG: € 128.547 PER JAAR PENSIOENREKENDATUM: 1E DAG VAN DE MAAND, VOLGENDE OP DE MAAND WAARIN U DE LEEFTIJD VAN 55 JAAR BEREIKT. PENSIOENDATUM: 1E DAG VAN DE MAAND, VOLGENDE OP DE MAAND WAARIN U DE LEEFTIJD VAN 60 JAAR BEREIKT.
LEVENSLANG PARTNERPENSIOEN	70% VAN HET TE BEREIKEN JAARLIJKSE OUDERDOMSPENSIOEN OP PENSIOENREKENDATUM	70% VAN HET TE BEREIKEN JAARLIJKSE OUDERDOMSPENSIOEN OP PENSIOENDATUM. HET GENOEMDE PERCENTAGE VAN 70 IS 45 ZODRA DE PARTNER DE LEEFTIJD VAN 65 HEEFT BEREIKT
TIJDELIJKE PARTNERPENSIOEN	€13.500 PER JAAR	N.V.T.
WEZENPENSIOEN	14% VAN HET TE BEREIKEN JAARLIJKSE OUDERDOMSPENSIOEN OP PENSIOENDATUM.	9% VAN HET TE BEREIKEN JAARLIJKSE OUDERDOMSPENSIOEN OP PENSIOENDATUM
ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSPENSIOEN	DEKKING TOT PENSIOENDATUM (60 JAAR)	DEKKING TOT PENSIOENREKENDATUM (55 JAAR)

PENSIOENBELEID

PENSIOENSTATUUT 1988 (GELDEND VANAF 1 JANUARI 2015)

SOORT PENSIOEN	PENSIOENSTATUUT 1988 (NIEUW)	PENSIOENSTATUUT 1988 (OUD)
OUDERDOMSPENSIOEN	OPBOUW: 1,875% PER JAAR BIJ MEER DAN 30 DEELNEMERSJAREN OP PENSIOENDATUM WORDT DE OPBOUW NAAR EVENREDIGHEID VERLAAGD PENSIOENGRONDSLAG: € 87.358 PER JAAR (GEMAXIMEERD PENSIOEN-GEVEND INKOMEN VAN € 100.000 MINUS FRANCHISE VAN €12.642) PENSIOENREKENDATUM: 1E DAG VAN DE MAAND, VOLGENDE OP DE MAAND WAARIN U DE LEEFTIJD VAN 67 JAAR BEREIKT. PENSIOENDATUM: 1E DAG VAN DE MAAND, VOLGENDE OP DE MAAND WAARIN U DE LEEFTIJD VAN 65 JAAR BEREIKT (ONGEWIJZIGD)	OPBOUW: 1,5 % PER JAAR BIJ MEER DAN 30 DEELNEMERSJAREN OP PENSIOENDATUM WORDT DE OPBOUW NAAR EVENREDIGHEID VERLAAGD PENSIOENGRONDSLAG: € 92.067 PER JAAR NIET VAN TOEPASSING. PENSIOENDATUM: 1E DAG VAN DE MAAND, VOLGENDE OP DE MAAND WAARIN U DE LEEFTIJD VAN 65 JAAR BEREIKT.
	GEDURENDE DE FLP-PERIODE 55-65 GELDT EEN OPBOUW VAN 50%.	
LEVENSLANG PARTNERPENSIOEN	70% VAN HET TE BEREIKEN JAARLIJKSE OUDERDOMSPENSIOEN OP PENSIOENREKENDATUM	70% VAN HET TE BEREIKEN JAARLIJKSE OUDERDOMSPENSIOEN OP PENSIOEN-DATUM
TIJDELIJKE PARTNERPENSIOEN	€13.500 PER JAAR	12,5% VAN HET LEVENSLANGE PARTNERPENSIOEN PLUS EEN TOESLAG VAN €10.437 PER JAAR
WEZENPENSIOEN	14% VAN HET TE BEREIKEN JAARLIJKSE OUDERDOMSPENSIOEN OP PENSIOENREKENDATUM.	14% VAN HET TE BEREIKEN JAARLIJKSE OUDERDOMSPENSIOEN OP PENSIOENDATUM

In 2015 zijn de volgende wijzigingen doorgevoerd:

- Per 1-1-2015 zijn de ruilfactoren voor omzetting van partnerpensioen in ouderdomspensioen en andersom gewijzigd. Tevens zijn de ruilfactoren bij pensioenvervroeging aangepast en waar nodig toegevoegd.
- Eind 2015 zijn de Pensioenstatuten aangepast aan het nieuw FTK en zijn er enkele tekstuele verbeteringen doorgevoerd.
- In pensioenstatuut 2015 is verder het volgende gewijzigd:

Oude situatie:

Op de gekozen pensioendatum wordt de totale actuariële waarde van de pensioenpot (opgebouwd ouderdomspensioen en partnerpensioen) bepaald. Vervolgens wordt deze totale waarde omgezet in een tijdelijk ouderdomspensioen tot 67 jaar ad € 18.345 en een tijdelijk partnerpensioen van € 13.500. Dit tijdelijk partnerpensioen komt tot uitkering bij overlijden van de gepensioneerde en wordt uitgekeerd tot de 65 jarige leeftijd van de partner. De resterende pensioenpot wordt aangewend voor een ouderdomspensioen en een partnerpensioen van 70% van het ouderdomspensioen. Dit wordt de “Standaardkeuze” genoemd.

Wanneer de deelnemer de keuze maakt voor “Hoog/Laag”, dan wil dat zeggen dat tot 67 jaar een hoger OP tot uitkering komt en vervolgens een lager OP en wel in de verhouding 100/75. De keuze voor “Hoog/Laag” is niet van toepassing op het tijdelijk ouderdomspensioen (€ 18.345) en heeft ook geen gevolgen voor de hoogte van het (tijdelijke) partnerpensioen.

PENSIOENBELEID

Aanpassingen:

Toegevoegd is dat de partner met de keuze voor omzetting Standaard of Hoog/Laag schriftelijke moet instemmen aangezien hierbij een uitruil van partnerpensioen in (tijdelijk) ouderdomspensioen plaatsvindt.

Tevens is een nieuwe keuzeoptie toegevoegd:

De deelnemer kan in afwijking van de omzetting onder “Oude situatie” er ook voor opteren om bij pensionering bij de vaststelling van de totale actuariële waarde van de pensioenpot het opgebouwde partnerpensioen buiten bedoelde omzetting te houden. Dat leidt dan tot een hoger partnerpensioen en een lager ouderdomspensioen dan onder “Oude situatie”.

ACTUARIËLE ANALYSE

ANALYSE VAN HET RESULTAAT (X 1.000 EURO)

In het boekjaar 2015 is een negatief resultaat behaald van 33.233. Het resultaat uitgesplitst:

RESULTAAT OP	2015	2014
WIJZIGING RENTETERMIJNSTRUCTUUR	-42.496	-32.502
BELEGGINGSOPBRENGST VERSUS BENODIGDE INTEREST	12.955	72.337
PREMIËS	90	-1.069
FLP	-29	-20
FLEXIOEN	-34	-35
WAARDEOVERDRACHT	2	202
KOSTEN	247	339
UITKERINGEN	23	-39
TOESLAGVERLENING	0	-2.210
STERFTE	366	-542
ARBEIDSONGESCHIKTHEID	649	718
HERVERZEKERING	-51	-27
AANPASSING ACTUARIËLE GRONDSLAGEN	-7.138	-1.361
MUTATIES EN CORRECTIES	2.183	1.075
TOTAAL RESULTAAT	-33.233	36.866

RESULTAAT DOOR WIJZIGING RENTETERMIJNSTRUCTUUR (X 1.000 EURO)

Het BPL kent een dynamische staffel met betrekking tot de renteafdekking. De renteafdekking is afhankelijk van de 20-jaars rente en de dekkingsgraad van het BPL. Aan het begin van 2015 was het renterisico voor 50 procent afgedekt. Per 17 februari is de renteafdekking verlaagd naar 40 procent en per 22 mei naar 30 procent. Per 20 oktober is de renteafdekking verhoogd naar 40 procent. De renteafdekking is gebaseerd op de zuivere rentetermijnstructuur, terwijl de voorziening pensioenverplichtingen wordt vastgesteld op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur, waarbij rekening gehouden wordt met de Ultimate Forward Rate (UFR). Gedurende het boekjaar is de rentetermijnstructuur gewijzigd door het vervallen van de 3-maandsmiddeling per 1 januari 2015 en wijziging van de UFR methodiek per 15 juli 2015. Vanaf 15 juli 2015 wordt de Ultimate Forward Rate vastgesteld als het 120-maand gemiddelde van de 20-jaars forward rate. Hierdoor is de rente in 2015 gedaald en heeft de wijziging van de rente geleid tot een negatief resultaat van naar schatting 42.496. Dit resultaat kan als volgt worden uitgesplitst :

RESULTAAT OP RENTETERMIJNSTRUCTUUR	
VERVALLEN 3-MAANDS MIDDELING	8.759
WIJZIGING UFR-METHODIEK	-16.253
WIJZIGING MARKTRENT	-33.887
MUTATIE BELEGGINGSPORTEFEUILLE	-1.115

ACTUARIEËLE ANALYSE

RESULTAAT OP BELEGGINGEN (X 1.000 EURO)

Het beleggingsresultaat bestaat uit de beleggingsopbrengsten enerzijds en de benodigde interest op de technische voorziening anderzijds. Over het boekjaar 2015 is een beleggingsrendement behaald van 1,4 procent. Wanneer het beleggingsrendement door wijziging van de rente hieruit wordt onttrokken, bedroeg het rendement circa 1,5 procent. Voor de toevoeging van rente aan de technische voorziening was in 2015 0,181 procent benodigd. Per saldo zijn de beleggingsopbrengsten minus de benodigde interest gelijk aan 12.955.

RESULTAAT OP PREMIES (X 1.000 EURO)

RESULTAAT OP PREMIES	2015	2014
RESULTAAT OP PENSIOENOPBOUW EN RISICODEKKING	-1.420	-4.026
SOLVABILITEITSOPSLAG	1.510	2.957
TOTAAL	90	-1.069

RESULTAAT OP FLEXIOEN (X 1.000 EURO)

De gehanteerde omzettingsfactoren zijn gebaseerd op een rente van 3,0 procent voor de tijdelijke pensioenen en 2,0 procent voor het levenslang pensioen. In 2015 hebben acht deelnemers op de (vervroegde) pensioendatum het flexioenkapitaal omgezet in tijdelijke pensioenen. Het resultaat is negatief, omdat de feitelijke rente in 2015 lager was dan 3,0 procent.

RESULTAAT OP WAARDEOVERDRACHT

In 2015 hebben voor twee deelnemers inkomende waardeoverdrachten plaatsgevonden.

RESULTAAT OP KOSTEN

Op basis van de Wet verplichte beroepspensioenregeling dient in de premie een opslag voor uitvoeringskosten opgenomen te worden, die gebaseerd is op de jaarlijks te betalen uitvoeringskosten verminderd met de vrijgevallen excassokosten. Het resultaat op kosten was in 2015 positief.

RESULTAAT OP STERFTE

Het afgelopen jaar is een positief resultaat op sterfte behaald. In het onderstaande overzicht wordt het resultaat op sterfte gesplitst in een resultaat op langlevens en een resultaat op kortlevens.

Het resultaat op langlevens geeft weer in hoeverre de feitelijke daling van de voorziening langlevens (ouderdomspensioen, ingegaan partnerpensioen en ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen) als gevolg van overlijden overeenkomt met de verwachting op basis van de gekozen overlevingsgrondslagen.

Het resultaat op kortlevens (uitgesteld partnerpensioen) wordt bepaald door de feitelijke toename van de voorziening als gevolg van toekenning partnerpensioen te vergelijken met de verwachte toename van de voorziening plus de betaalde risicopremies voor partnerpensioen.

ACTUARIEËLE ANALYSE

RESULTAAT OP STERFTE (X 1.000 EURO)	2015	2014	2013
VERWACHTE VRIJVAL VOORZIENING	-6.257	-5.060	-4.844
FEITELIJKE VRIJVAL DOOR OVERLIJDEN (LANGLEVEN)	4.803	3.232	4.874
RESULTAAT LANGLEVEN	-1.454	-1.828	30
BESCHIKBARE RISICOPREMIE VOORZIENING	2.776	2.434	2.485
BESCHIKBARE RISICOKOOPSOM	462	151	176
FEITELIJKE VRIJVAL VOORZIENING LATENT PARTNERPENSIOEN	2.065	983	1.533
TOENAME VOORZIENING A.G.V. TOEKENNING PARTNERPENSIOEN	-3.483	-2.282	-5.071
RESULTAAT KORTLEVEN	1.820	1.286	-877
TOTAAL STERFTERESULTAAT	366	-542	-847

Op langlevens is het afgelopen jaar een verlies gemaakt. In 2015 zijn acht gepensioneerden, één actieve deelnemer en twee nabestaanden overleden. Op kortleven is een winst gemaakt. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt doordat er zes partners van gepensioneerde deelnemers zijn overleden in 2015. Dit leidt totaal tot een vrijval van het partnerpensioen van 858 (opgenomen in feitelijke vrijval voorziening latent partnerpensioen). In 2015 is voor 10 (ex-)partners een partnerpensioen ingegaan na overlijden van één actieve deelnemer en acht gepensioneerden.

MUTATIES EN CORRECTIES (X 1.000 EURO)

Het resultaat op mutaties en correcties kan worden uitgesplitst naar de volgende oorzaken:

RESULTAAT OP MUTATIES EN CORRECTIES	
CORRECTIE BEGINSTAND	-1.523
WIJZIGING BEREIKBARE AANSPRAKEN ARBEIDSONGESCHIKTEN A.G.V.	
WIJZIGING REGELING	-355
VERVROEGDE PENSIONERING	-533
OVERIGE OORZAKEN	228

CORRECTIE BEGINSTAND

Vanaf 1 januari 2015 is de administratie ondergebracht bij de administrateur PGGM. Bij de overgang naar de nieuwe administrateur zijn een aantal wijzigingen naar boven gekomen, waaronder een correctie van de pensioeningangleeftijd voor 10 deelnemers met een bijzonder partnerpensioen (-555). Daarnaast is in de voorziening rekening gehouden met de daling van het partnerpensioen uit BPL 2004 bij overlijden voor de pensioendatum naar 45 procent als de partner de 65-jarige leeftijd bereikt heeft (-629) en wordt voor gepensioneerden jonger dan 65 rekening gehouden met het bepaald partnerpensioentarief, in plaats van met het onbepaald partnerpensioentarief met gehuwdheid 100 procent (-339).

ACTUARIËLE ANALYSE

WIJZIGING BEREIKBARE AANSPRAKEN

Per 1 januari 2015 is het Pensioenstatuut 2004 gewijzigd naar Pensioenstatuut 2015. Door de wijzigingen in de regeling zijn de bereikbare aanspraken van de arbeidsongeschikten aangepast. Hierdoor is de voorziening met 355 afgenomen.

VERVROEGDE PENSIONERING

In 2015 zijn tien deelnemers met vervroegd pensioen gegaan. Twee van deze deelnemers zijn met vervroegd pensioen gegaan per 1 januari 2015. Derhalve is voor deze deelnemers bij de uitruil van de aanspraken uitgegaan van de flexibiliseringsfactoren 2014. De flexibiliseringsfactoren 2014 zijn gebaseerd op de oude AG prognosetafel 2012-2062 en een rekenrente van 3,5 procent. Het resultaat op pensionering voor deze twee deelnemers bedraagt -164. Voor de overige acht deelnemers is het resultaat op vervroegde pensionering op basis van de flexibiliseringsfactoren 2015 gelijk aan -369. De flexibiliseringsfactoren 2015 zijn gebaseerd op de AG prognosetafel 2014 en een rekenrente van 3,0 procent.

OVERIGE OORZAKEN

De overige oorzaken worden onder meer verklaard door een aantal correctieposten met betrekking tot de primo voorziening. Deze correctieposten leiden tot een negatief resultaat van 228.

AANPASSING ACTUARIËLE GRONDSLAGEN

Per ultimo 2015 is de opslag voor excassokosten verhoogd van 0,75 procent naar 1,50 procent. Tevens is de vaststelling van de leeftijd van de deelnemers gewijzigd. In de ABTN 2015 is vastgelegd dat de leeftijd wordt vastgesteld op de werkelijke leeftijd in plaats van per 1 juli van het geboortjaar. De voorziening pensioenverplichtingen is als gevolg van deze wijzigingen gestegen.

In totaal bedraagt het negatieve resultaat op actuariële grondslagen 7.138. Dit resultaat kan als volgt worden uitgesplitst:

RESULTAAT OP AANPASSING ACTUARIËLE GRONDSLAGEN	
WIJZIGING VASTSTELLING LEEFTIJD	-/- 657
WIJZIGING OPSLAG VOOR EXCASSOKOSTEN	-/- 6.481

PENSION FUND GOVERNANCE

Door de invoering van de Wet verplichte beroepspensioenregeling per 1 januari 2007 zijn de STAR-principes voor goed pensioenfondsbetuur (Pension Fund Governance, 'PFG') verankerd in het wettelijke kader. Deze Principes zijn per 1 januari 2014 vervangen door de Code Pensioenfondsen. In 2007 is een verantwoordingsorgaan en een intern toezichtorgaan (afzonderlijk orgaan) ingesteld. Het intern toezichtorgaan heet vanaf 1 juli 2014 visitatiecommissie.

VISITATIECOMMISSIE

Het intern toezicht wordt uitgeoefend door jaarlijkse visitatie door de visitatiecommissie. De jaarlijkse visitatie vindt plaats door de visitatiecommissie die bestaat uit ten minste drie onafhankelijke leden. De leden van die visitatiecommissie worden benoemd door het bestuur op bindende voordracht van het verantwoordingsorgaan. De leden van de visitatiecommissie worden ontslagen door het bestuur op bindend advies van het verantwoordingsorgaan. Leden van het bestuur en leden van het verantwoordingsorgaan zijn niet benoembaar als lid van de visitatiecommissie. Benoeming als lid van de visitatiecommissie vindt plaats voor een termijn van ten hoogste vier jaren. Na afloop van de benoemingstermijn is eenmaal herbenoeming mogelijk.

De visitatiecommissie heeft tot taak:

- Toezicht te houden op het beleid van het bestuur en de algemene gang van zaken in de Stichting;
- Toe te zien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur

De visitatiecommissie legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag.

Voor de uitoefening van bovengenoemde heeft visitatiecommissie recht op:

- Alle informatie die het nodig acht om zijn taak goed te kunnen uitvoeren;
- Overleg met het bestuur, actuaaris en accountant.

Het bestuur kan de visitatiecommissie verzoeken in het bijzonder aandacht te besteden aan nader te noemen onderwerpen.

VERANTWOORDINGSORGAAN

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop het is uitgevoerd. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het door het bestuur vastgestelde concept van het jaarverslag, de jaarrekening, alsmede andere informatie, waaronder de bevindingen van de visitatiecommissie over het door het bestuur uitgevoerde beleid, alsmede over beleidskeuzes voor de toekomst. Dit oordeel wordt, samen met de reactie van het bestuur daarop, bekend gemaakt en in het jaarverslag van de Stichting opgenomen. Het verantwoordingsorgaan heeft ten minste de volgende rechten:

- Het recht op overleg met het bestuur en de visitatiecommissie;
- Het recht op overleg met de externe accountant en de externe actuaaris;
- Het recht op informatie;
- Het recht op een schriftelijke en beargumenteerde reactie op zijn oordeel over het door het bestuur uitgevoerde beleid

Het verantwoordingsorgaan heeft het recht advies uit te brengen over:

- Het beleid inzake beloningen, waaronder begrepen het vaststellen en wijzigen van de vergoedingsregeling

PENSION FUND GOVERNANCE

voor bestuursleden;

- Het wijzigen van het beleid ten aanzien van het verantwoordingsorgaan;
- De vorm, inrichting en samenstelling van het interne toezicht;
- Het vaststellen en wijzigen van een interne klachten- en geschillenprocedure;
- Vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid;
- Wijzigen van de statuten en reglementen (waaronder begrepen het pensioenreglement of het Pensioenstatuut) van de Stichting;
- Vaststellen van het jaarverslag;
- Verminderen van de verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten;
- Het vaststellen of wijzigen van herstelplan;
- Gehele of gedeeltelijke overdracht van pensioenverplichtingen van de Stichting of de overname van pensioenverplichtingen door de Stichting;
- Liquidatie van de Stichting;
- Samenvoeging van de Stichting met een ander pensioenfonds;
- Premie volgend jaar.

Indien het verantwoordingsorgaan van oordeel is dat het bestuur niet naar behoren functioneert, kan het met twee/derde meerderheid van de stemmen besluiten tot het indienen van een verzoek bij de Ondernemingskamer van het gerechtshof te Amsterdam om:

- Een onderzoek door een of meer onafhankelijke onderzoekers te bevelen naar het beleid van en de gang van zaken bij het pensioenfonds;
- Het functioneren van het bestuur als zodanig te toetsen.

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit zes leden. De deelnemers en gepensioneerden zijn formeel vanaf 1 juli 2014 evenredig op basis van onderlinge getalsverhoudingen in het verantwoordingsorgaan vertegenwoordigd. Deze evenredige samenstelling is, conform afspraken met het verantwoordingsorgaan, in de loop van 2015 gerealiseerd. Het verantwoordingsorgaan bestaat eind 2015 uit 2 leden vanuit de deelnemers, benoemd door de NLc en 4 leden vanuit de gepensioneerden, benoemd door de Vereniging van Nederlandse oud-Loodsen. Het bestuur spreekt 1x per jaar met het verantwoordingsorgaan over acties om de competenties van het verantwoordingsorgaan te behouden en/of te verbeteren.

OOORDEEL VERANTWOORDINGSORGAAN

Het oordeel van het verantwoordingsorgaan over gevoerde beleid in 2015 is opgenomen in bijlage 4 van dit jaarverslag. De reactie daarop van het bestuur is opgenomen in bijlage 5 van dit jaarverslag.

COMPLIANCE

Compliance is het geheel van maatregelen dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, alsmede van interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en integriteit van het wordt aangetast. Met compliance beoogt het BPL de integriteit van de verbonden personen (waaronder het bestuur van het BPL, de manager en medewerker van het BPL), het BPL zelf en de verbonden partijen, evenals de naleving van interne regels en externe wet- en regelgeving, te waarborgen en bij te dragen aan een goede reputatie en betrouwbaarheid. De missie van het BPL is het optimaal behartigen van de belangen van haar deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden. Daarnaast wordt er nadrukkelijk belang gehecht aan een gestructureerde inbedding van compliance. Compliance is volgens BPL een onmisbare schakel daarin. Het BPL heeft dan ook als doelstelling het handhaven van de goede reputatie van het BPL binnen het maatschappelijk verkeer door een adequate beheersing van onder andere

PENSION FUND GOVERNANCE

compliance risico's. Dit brengt specifieke compliance doelstellingen met zich mee voor het bestuur zelf en de externe partijen aan wie het BPL haar primaire processen heeft uitbesteed, mede op het gebied van het voldoen aan interne regelgeving en externe wet- en regelgeving.

BELEID

Het bestuur van het BPL is en blijft eindverantwoordelijk voor het compliant zijn van het BPL, ook voor de onderdelen die zijn uitbesteed. Het bestuur van BPL legt hierover verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Het intern toezichtsorgaan houdt toezicht op de wijze waarop compliance is ingericht en wordt uitgevoerd. Het bestuur stelt alles in het werk om aan de transparantie- en informatieverplichtingen tegenover de deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden te voldoen. Dat betekent dat op verschillende gebieden een aantal waarborgen door het bestuur dient te worden ingebouwd. Het betreft het inregelen van "goed bestuur", inhoudende:

- Het beschikken over voldoende deskundigheid door bestuursleden (aantoonbaar);
- Het waarborgen van de integriteit en de betrouwbaarheid. Dit is bijvoorbeeld het geval indien een screeningsbeleid is ingesteld of bij maatregelen inzake belangenverstrengeling of anti-corruptie, inclusief de controle daarop;
- Het implementeren van het Effectentypisch Gedragstoezicht (ETGT) en de bijbehorende gedragscode (gedragscode);
- Het afleggen van duidelijke en aantoonbare verantwoording aan de deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden middels een verantwoordingsorgaan;
- Het borgen van de complianceaspecten van uitbesteede activiteiten door heldere afspraken ten aanzien van compliance te maken met contractpartijen;
- Het opstellen van beleid en procedures over de communicatie aan deelnemers, gepensioneerden en andere pensioengerechtigden (het inbouwen van kwaliteitswaarborgen).

BELEGGING COMPLIANCE TAKEN

De functie van compliance officer wordt vervuld door het Nederlands Compliance Instituut, in de persoon van A. de Jong.

TAKEN VAN DE COMPLIANCE OFFICER:

Uitbesteding

De compliance officer wordt geraadpleegd bij de totstandkoming van uitbestedingscontracten, betrekking hebbende op de primaire processen.

Ten aanzien van de gedragscode

Er is een gedragscode vastgesteld en ingevoerd. Deze gedragscode is bekend bij alle verbonden personen. De bestuurders verklaren jaarlijks schriftelijk aan de compliance officer de Gedragscode na te leven en informeren hem door middel van een informatieformulier. Overtredingen van de Gedragscode worden gemeld bij de compliance officer.

Uit te voeren acties

De compliance officer dient de volgende documenten te verzamelen en te administreren:

Verklaring + informatieformulier gedragscode (jaarlijks, ondertekend door de verbonden personen);

Namenlijst verbonden personen (jaarlijks of bij in-/uitdiensttreding door de compliance officer te actualiseren). Verklaringen van nevenfuncties (jaarlijks, door middel van bovengenoemd informatieformulier, aan te leveren door de verbonden personen). In de bestuursvergadering van het pensioenfonds wordt het onderwerp nevenfuncties en andere mogelijke belangenverstrengelingsissues regelmatig besproken.

PENSION FUND GOVERNANCE

COMMUNICATIE

Het BPL heeft zijn communicatiebeleid beschreven. Onderdeel van dit beleid is het communicatieplan, waarin gedetailleerd staat beschreven op welke wijze en in welke gevallen met belanghebbenden worden geïnformeerd. Het communicatiebeleid staat op www.bplloodsen.nl. Voor aspirant-registerloodsen wordt in elke regio 1 of meerdere keren per jaar een voorlichtingsbijeenkomst gehouden over het BPL en de inhoud van de pensioenregeling. In 2015 is aan deelnemers en gepensioneerden via meerdere nieuwsbrieven informatie verstrekt over de ontwikkeling van de dekkingsgraad, wijziging van de Pensioenstatuten en de Statuten van het BPL. In de toekomst zal 1x per maand d.m.v. een nieuwsbrief informatie verstrekt worden over de ontwikkeling van de dekkingsgraad van het BPL en bij de achterban levende vragen.

NEVENFUNCTIES

Het BPL dient verantwoording af te leggen over de door bestuursleden vervulde nevenfuncties. Zie blz. 23.

KOSTENTRANSPARANTIE

In navolging van de Aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie - herziene versie 2016 - geeft Het BPL hieronder inzicht in de uitvoeringskosten over het boekjaar 2015. Er wordt in genoemde publicaties onderscheid gemaakt tussen de volgende drie kostensoorten:

- Kosten van pensioenbeheer.
- Kosten van vermogensbeheer: dit betreft de integrale kosten voor vermogensbeheer, inclusief kosten begrepen in onderliggende fondsen, advieskosten en een deel van de algemene kosten verantwoord.
- Transactiekosten: er worden drie categorieën onderscheiden, te weten:
  - In- en uitstapkosten van fondsen;
  - Aan- en verkoopkosten bij directe beleggingen;
  - Acquisitiekosten.

UITVOERINGSKOSTEN	2015	2014
KOSTEN PENSIOENBEHEER IN EURO'S PER DEELNEMER*	539	504
KOSTEN VERMOGENSBEHEER IN % VAN HET GEMIDDELD BELEGD VERMOGEN **	0,57	0,55
KOSTEN VERMOGENSBEHEER IN EURO'S (INCL. KOSTEN BEWAARBANK ***)	5.500.164	4.778.166
TRANSACTIEKOSTEN IN % VAN HET GEMIDDELD BELEGD VERMOGEN **	0,17	0,11
TRANSACTIEKOSTEN IN EURO'S	1.698.311	912.766
TOTAAL KOSTEN VERMOGENSBEHEER IN % VAN GEMIDDELD BELEGD VERMOGEN **	0,75	0,66
TOTAAL KOSTEN VERMOGENSBEHEER IN EURO'S	7.198.475	5.690.932
TOTAAL KOSTEN VERMOGENSBEHEER PER DEELNEMER IN EURO'S	5.645	4.463
TOTAAL KOSTEN VERMOGENSBEHEER IN EURO'S, UITGESPLITST NAAR BELEGGINGSCATEGORIE:		
ZAKELIJKE WAARDEN	3.113.984	2.178.083
VASTRENTENDE WAARDEN	2.757.004	1.407.521
VASTGOED BELEGGINGEN	27.367	176.857
OVERIGE BELEGGINGEN	1.300.120	1.928.471
TOTAAL KOSTEN VERMOGENSBEHEER	7.198.475	5.690.932
RENDEMENT:		
FONDS	1,4%	23,2%
BENCHMARK	2,1%	23,7%

PENSION FUND GOVERNANCE

KOSTEN VERMOGENSBEHEER: VERSCHIL TUSSEN BESTUURSVERSLAG EN JAARREKENING

	2015		2014	
	EURO'S	%*	EURO'S	%*
KOSTEN ZOALS VERMELD IN DE JAARREKENING	2.058.043	0,22	2.372.361	0,27
KOSTEN VERMOGENSBEHEER VERWERKT IN DE WAARDE VAN DE BELEGGINGEN	5.140.432	0,53	3.318.571	0,39
TOTALE KOSTEN VERMOGENSBEHEER, VERMELD IN BESTUURSVERSLAG	7.198.475	0,75	5.690.932	0,66

* VAN GEMIDDELD BELEGD VERMOGEN

TOELICHTING

KOSTEN PENSIOENBEHEER

Het BPL is een klein beroepspensioenfonds met een relatief klein aantal deelnemers en gepensioneerden, waarbij alle kosten pensioenbeheer ten laste komen van het BPL.

KOSTEN VERMOGENSBEHEER

De kosten vermogensbeheer zijn in 2015 gestegen ten opzichte van 2014. Dit is het gevolg van een verdere verbetering in de kostentransparantie. In 2015 zijn namelijk voor het eerst ook schattingen voor de “overige beheerskosten” en directe aan-/verkoopkosten in de onderliggende fondsen gerapporteerd. Indien hiervoor wordt gecorrigeerd zouden in 2015 de totale kosten vermogensbeheer uitkomen op 0,59 procent hetgeen een daling met 0,07 procent ten opzichte van 2014 betekent.

TRANSACTIEKOSTEN

De transactiekosten voor 2015 zijn berekend conform de aanbevelingen van de Pensioenfederatie.

KOSTEN IN RELATIE TOT RENDEMENT

Het fonds streeft naar een goede pensioenvoorziening, met waar mogelijk jaarlijks geïndexeerde uitkeringen. Voor het realiseren van deze doelstelling is het behalen van beleggingsrendement een belangrijke voorwaarde, uiteraard binnen een bij het fonds passend risicoprofiel. Het fonds is zich ervan bewust, dat kosten een drukkend effect hebben op het beleggingsrendement. In de afweging van de verschillende beleggingsalternatieven speelt daarom de hoogte van de bijkomende kosten een belangrijke rol. Tegelijkertijd is het fonds van mening, dat hogere kosten in sommige gevallen acceptabel zijn als daarmee een naar verwachting hoger (netto) rendement kan worden gerealiseerd. Dit is bijvoorbeeld de reden waarom een aanzienlijk deel van de beleggingsportefeuille ‘actief’ wordt beheerd. Over het algemeen resulteert dit weliswaar in hogere vermogensbeheerkosten dan indien de portefeuille geheel ‘passief’ zou worden ingericht, maar daar staat naar verwachting van het bestuur een hoger netto (na kosten) rendement tegenover. Ook kunnen bepaalde beleggingscategorieën uitsluitend tegen relatief hoge kosten worden ingevuld, maar vanuit rendements- en/of diversificatieredenen toch aantrekkelijk zijn. Een voorbeeld hiervan is Private Equity. Ondanks de relatief hoge kosten verwacht het bestuur dat de beleggingen in deze categorie over de hele looptijd een hoge rendement (na kosten) opleveren dan vergelijkbare beleggingsmogelijkheden. Het fonds is van mening, dat er in de portefeuille samenstelling een goede balans is gevonden tussen het verwachte rendement, de risico's en de kosten van vermogensbeheer.

PENSION FUND GOVERNANCE

- * Hierbij is uitgegaan van de kosten pensioenbeheer van € 687.516 over het boekjaar 2015, respectievelijk € 642.773 over boekjaar 2014. Bij de bepaling van de pensioenuitvoeringskosten in Euro's per deelnemer is uitgegaan van de som van deelnemers, gepensioneerden en ex-partners met een ingegaan ouderdomspensioen (2015:1275; 2014:1.275).
- ** Gemiddeld belegd vermogen in 2015: € 959.683.545
Gemiddeld belegd vermogen in 2014: € 863.397.458
- *** Kosten bewaarbank waren in 2015 € 160.164, respectievelijk € 319.577 in 2014.

HOEK VAN HOLLAND, 14 JUNI 2016

ORIGINEEL GETEKEND DOOR:

R. DE JONGE

(VOORZITTER)

P.B. SCHOE

(SECRETARIS/ PENNINGMEESTER)

M. LOUWERENS

P.J.J. VAN DEN BERG

M.A. VAN KUIK

L. KAZEMIER

H.J.T. RUIJTEN

J A A R R E K E N I N G

J A A R R E K E N I N G

BALANS PER 31 DECEMBER 2015 (IN EURO'S) NA BESTEMMING VAN HET SALDO VAN BATEN EN LASTEN

	ACTIVA	2015	2014
4	BELEGGINGEN VOOR RISICO FONDS		
	ZAKELIJKE WAARDEN	422.620.273	417.720.000
	VASTRENTENDE WAARDEN	465.346.053	516.112.000
	DERIVATEN	12.165.492	44.498.000
	OVERIGE BELEGGINGEN	32.492.254	22.696.000
	TOTAAL	932.624.072	1.001.026.000
	LENINGEN AAN LOODSEN	170.167	260.923
	TOTAAL	932.794.239	1.001.286.923
5	BELEGGINGEN VOOR REKENING EN RISICO DEELNEMERS		
	VASTGOEDBELEGGINGEN	5.903	111.633
	ZAKELIJKE WAARDEN	845.125	1.526.276
	VASTRENTENDE WAARDEN	2.585.975	1.687.103
	OVERIGE BELEGGINGEN	300.694	778.364
	TOTAAL	3.737.697	4.103.376
6	VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA	56.726	31.259
7	LIQUIDE MIDDELEN		
	ABN-AMRO BANK	37.794	1.682
	TOTAAL	37.794	1.682
	TOTAAL ACTIVA	936.626.456	1.005.423.240
	PASSIVA		
8	STICHTINGSKAPITAAL EN RESERVES		
	MINIMAAL VEREIST EIGEN VERMOGEN	37.749.000	36.681.000
	ALGEMENE RESERVE	-188.358	34.112.523
	TOTAAL	37.560.642	70.793.523
9	TECHNISCHE VOORZIENINGEN		
	VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTING	877.019.000	852.101.000
	OVERIGE VOORZIENINGEN	84.057	84.057
	TOTAAL	877.103.057	852.185.057
10	VOORZIENING VOOR REKENING EN RISICO DEELNEMERS		
	PREMIE(FLEXIOEN)REGELING	3.737.697	4.103.376
11	OVERIGE VOORZIENINGEN		
	VOORZIENING KAPITAALDEKKING FLP	10.626.060	13.259.239
	TOTAAL	10.626.060	13.259.239
12	OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA	7.599.000	65.082.045
	TOTAAL PASSIVA	936.626.456	1.005.423.240

J A A R R E K E N I N G

STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 2015 (IN EURO'S)

BATEN	2015	2014
15 BELEGGINGSOPBRENGSTEN		
DIRECTE BELEGGINGSOPBRENGSTEN	11.007.200	8.316.124
INDIRECTE BELEGGINGSOPBRENGSTEN	1.939.629	168.797.301
BELEGGINGSKOSTEN	-2.058.043	-2.372.361
OVERIGE BELEGGINGSOPBRENGSTEN	2.694.856	2.728.350
TOTAAL	13.583.642	177.469.414
16 BIJDRAGEN VAN LOODSEN	11.008.609	17.822.625
TOTAAL BATEN	24.592.251	195.292.039
LASTEN		
17 PENSIOENUITKERINGEN	35.167.832	35.173.985
18 PENSIOENBEHEER	687.516	642.773
19 MUTATIE BALANSPOST VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN	24.918.000	125.135.000
20 MUTATIE BALANSPOST OVERIGE VOORZIENINGEN	0	84.057
21 MUTATIE BALANSPOST VOORZIENING VOOR RISICO DEELNEMERS	-365.679	-250.739
22 VOORZIENING KAPITAALDEKKING FLP	-2.633.179	-2.385.610
23 HERVERZEKERINGEN		
PREMIES HERVERZEKERING INCLUSIEF RENTE	50.642	27.059
TOTAAL LASTEN	57.825.132	158.426.525
SALDO LASTEN/BATEN	-33.232.881	36.865.514
BESTEMMING SALDO		
TOEVOEGING MINIMAAL VEREIST EIGEN VERMOGEN	1.068.000	5.378.000
ONTTREKKING/TOEVOEGING ALGEMENE RESERVE	-34.300.881	31.487.514
SALDO LASTEN/BATEN	-33.232.881	36.865.514

J A A R R E K E N I N G

KASSTROOMOVERZICHT 2015 (IN EURO'S)

KASSTROMEN UIT PENSIOENACTIVITEITEN	REF.	2015	2014
ONTVANGEN PREMIES	16	10.565.630	17.282.425
ONTVANGEN I.V.M. OVERDRACHT VAN RECHTEN	16	442.979	540.200
BETAALDE PENSIOENUITKERINGEN	17	-35.226.689	-35.244.021
BETAALDE PENSIOENUITVOERINGSKOSTEN	18	-687.516	-642.773
ONTVANGEN UITKERINGEN VAN HERVERZEKERAARS	17	58.857	70.036
BETAALDE PREMIES HERVERZEKERING	23	-50.642	-27.058
TOTAAL KASSTROOM UIT PENSIOENACTIVITEITEN		-24.897.381	-18.021.191
KASSTROMEN UIT BELEGGINGSACTIVITEITEN			
VERKOPEN BELEGGINGEN		24.577.147	18.349.425
ONTVANGEN DIRECTE BELEGGINGSOPBRENGSTEN		2.414.389	-15.134.009
AANKOPEN BELEGGINGEN		0	0
BETAALDE KOSTEN VERMOGENSBEHEER	15	-2.058.043	-2.372.361
TOTAAL KASSTROOM UIT BELEGGINGSACTIVITEITEN		24.933.493	843.055
NETTO KASSTROOM		36.112	-17.178.136
MUTATIE LIQUIDE MIDDELEN		36.112	-17.178.136
SALDO LIQUIDE MIDDELEN PER 1 JANUARI		1.682	17.179.818
MUTATIE LIQUIDE MIDDELEN		36.112	-17.178.136
SALDO LIQUIDE MIDDELEN PER 31 DECEMBER		37.794	1.682

J A A R R E K E N I N G

ANALYSE VAN HET RESULTAAT (BEDRAGEN IN EURO'S X 1.000)

In het boekjaar 2015 is een negatief resultaat behaald van 33.233. Een uitsplitsing van dit resultaat wordt weergegeven in de onderstaande tabel.

RESULTAAT OP	2015	2014
WIJZIGING RENTETERMIJNSTRUCTUUR	-42.496	-32.502
BELEGGINGSOPBRENGST VERSUS BENODIGDE INTEREST	12.955	72.337
PREMIES	90	-1.069
FLP	-29	-20
FLEXIOEN	-34	-35
WAARDEOVERDRACHT	2	202
KOSTEN	247	339
UITKERINGEN	23	-39
TOESLAGVERLENING	0	-2.210
STERFTE	366	-542
ARBEIDSONGESCHIKTHEID	649	718
HERVERZEKERING	-51	-27
AANPASSING ACTUARIËLE GRONDSLAGEN	-7.138	-1.361
MUTATIES EN CORRECTIES	2.183	1.075
TOTAAL RESULTAAT	-33.233	36.866

Het resultaat is ontstaan door enerzijds de ontwikkeling van de technische voorziening en anderzijds de ontwikkeling van het vermogen.

TOELICHTING OP DE BALANS EN STAAT VAN BATEN EN LASTEN

ALGEMEEN

1.1 Activiteiten

Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen (BPL), statutair gevestigd in Rotterdam, is opgericht op 1 september 1988. De Stichting is ingeschreven bij het stichtingenregister van de Kamer van Koophandel onder nummer 41130603. De statuten zijn laatstelijk gewijzigd op 23 juni 2015. Het pensioenfonds is een beroepspensioenfonds. Op basis van twee uitkeringsregelingen, pensioenstatuut 1988 (geldend vanaf 1 januari 2015) en pensioenstatuut 2015 verwerven de deelnemers een financiële aanspraak ten behoeve van de gevolgen van (vervroegde) pensionering en overlijden. Deze regelingen bieden ook een dekking in geval van arbeidsongeschiktheid. Het pensioenfonds voert tevens een premie(flexioen)regeling uit, welke onderdeel is van pensioenstatuut

J A A R R E K E N I N G

1988. Het fonds draagt zorg voor uitbetaling van het functioneel leeftijdspensioen. Krachtens het Financieel Besluit Loodswezen worden de kosten van de functioneel leeftijdspensioenen ingehouden worden op de loodsgelden.

1.2 Missie, visie en strategie

Het BPL heeft zijn missie, visie en strategie beschreven. Het beleid van het bestuur is hiermee in overeenstemming. Dit beleid is vastgelegd in beleidsdocumenten, waarvan de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) de belangrijkste is. Hierin zijn het te voeren beleid, waaronder de financiële opzet en de grondslagen waarop het beleid berust, gemotiveerd beschreven. Het beleid is erop gericht met een bij het karakter van het BPL passend risico een optimaal resultaat te behalen, mede in aanmerking genomen de voorwaardelijk geïndexeerde verplichtingen van het BPL. De ABTN is het laatst gewijzigd op 14 december 2015.

1.3 Toelichting op het kasstroomoverzicht

Voor de opstelling van het kasstroomoverzicht is de directe methode gehanteerd. Hierbij worden alle ontvangsten en uitgaven als zodanig gepresenteerd. Er wordt onderscheid gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

1.4 Verbonden partijen

Als verbonden partijen worden alle rechtspersonen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partijen. Ook sleutelfunctionarissen in het management van het BPL en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

2. GRONDSLAGEN VOOR WAARDERING VAN ACTIVA EN PASSIVA

2.1 Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving. De jaarrekening is opgesteld in euro's.

De beleggingen worden gewaardeerd op reële waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld, vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen waarmee wordt verwezen naar de toelichting.

2.2 Vergelijking met voorgaand jaar

Het fonds heeft besloten om met ingang van verslagjaar 2015 de financiële verslaglegging te baseren op de direct op de balans staande beleggingen. Het 'look-through' principe zal uitsluitend worden toegepast in de risicoparagraaf. Deze wijziging heeft consequenties voor de openingsbalans 2015. Daarnaast heeft het fonds met ingang van 1 januari 2015 Northern Trust (NT) aangesteld als custodian en administrateur van de beleggingen. De waardering van de obligaties en derivaten door NT op 1 januari 2015 wijkt (licht) af van de waardering door Kasbank op 31 december 2014. Beide effecten (de stelselwijziging en de wijziging van administrateur) leiden tot een negatief effect op de openingsbalans 2015 van € 352.190.

In 2015 is de rentetermijnstructuur gewijzigd door het vervallen van de 3-maandsmiddeling en wijziging

J A A R R E K E N I N G

UFR methodiek. Op grond van de UFR was de rentetermijnstructuur voor looptijden tot 20 jaar gebaseerd op de driemaands gemiddelde marktrente. Voor looptijden vanaf 21 jaar werd de driemaands gemiddelde marktrente geleidelijk aangepast aan de UFR (4,2 procent). Per 1 januari 2015 is de bovengenoemde driemaandsmiddeling van de marktrente vervallen. Op 15 juli 2015 is de wijze waarop de UFR wordt vastgesteld gewijzigd. Vanaf deze datum wordt de UFR vastgesteld als het 120-maand gemiddelde van de 20-jaars forward rate. De voorziening is hierdoor gestegen met € 7.494.000 hetgeen als volgt kan worden uitgesplitst:

VERVALLEN 3-MAANDS MIDDELING	€ -8.759.000
WIJZIGING UFR-METHODIEK	€ 16.253.000

Per ultimo 2015 is de opslag voor excassokosten verhoogd van 0,75 procent naar 1,50 procent. Tevens is de vaststelling van de leeftijd van de deelnemers gewijzigd. In de ABTN 2015 is vastgelegd dat de leeftijd wordt vastgesteld op de werkelijke leeftijd in plaats van per 1 juli van het geboortejaar. De voorziening pensioenverplichtingen is als gevolg van deze wijzigingen gestegen. In totaal bedraagt het negatieve resultaat op actuariële grondslagen door toename van de voorziening pensioenverplichtingen € 7.138.000. Dit resultaat kan als volgt worden uitgesplitst:

WIJZIGING VASTSTELLING LEEFTIJD	€ -657.000
WIJZIGING OPSLAG VOOR EXCASSOKOSTEN	€ -6.481.000
TOTAAL RESULTAAT OP ACTUARIËLE GRONDSLAGEN	€ 7.138.000

2.3 Schattingen en veronderstellingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt het bestuur van het pensioenfonds zich verschillende oordelen en maakt schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het geven van het in artikel 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

2.4 Opname van actief, verplichting, bate of last

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

2.5 Vreemde valuta

De jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van het pensioenfonds. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de koers op transactiedatum. Monetaire activa en passiva in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per

J A A R R E K E N I N G

balansdatum. De uit de afwikkeling en omrekening voortvloeiende koersverschillen komen ten gunste of ten laste van de staat van baten en lasten.

2.6 Beleggingen voor risico pensioenfonds

Vastgoedbeleggingen

Voor beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen is de marktwaarde de per balansdatum geldende beurskoers. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde vastgoedbeleggingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van de niet-beursgenoteerde vastgoedbelegging per balansdatum. Onroerend goed in ontwikkeling wordt gewaardeerd op basis van gedane uitgaven, inclusief bouwrente, waarbij wordt getoetst of die uitgaven tot waardewijzigingen leiden. Na oplevering worden (her) ontwikkelde objecten naar actuele waarde geherwaardeerd.

Zakelijke waarden

Zakelijke waarden zijn gewaardeerd op marktwaarde per balansdatum. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd op marktwaarde, zijnde de beurswaarde per balansdatum. De marktwaarde van niet-beursgenoteerde participaties in beleggingsinstellingen is gebaseerd op het aandeel dat het pensioenfonds heeft in het eigen vermogen van het niet-beursgenoteerde aandeel per balansdatum. De lopende interest op vastrentende waarden wordt gepresenteerd als onderdeel van de marktwaarde van de vastrentende waarden.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde, zijnde herbeleggingen van ontvangen onderpand uit hoofde van uitstaande derivaten.

Derivaten

Derivaten worden in de jaarrekening opgenomen tegen marktwaarde. Indien geen marktwaarde beschikbaar is, wordt de waarde bepaald met behulp van marktconforme en toetsbare waarderingsmodellen. Indien een derivatenpositie negatief is wordt het bedrag onder de schulden verantwoord.

2.7 Beleggingen voor risico deelnemers

De grondslagen voor de waardering van de beleggingen voor risico van deelnemers zijn gelijk aan die voor de beleggingen die voor risico van het pensioenfonds worden aangehouden.

2.8 Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Vorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Als de ontvangst van de vordering is uitgesteld op grond van een verlengde overeengekomen betalingstermijn wordt de reële waarde bepaald aan de hand van de contante waarde van de verwachte ontvangsten en worden er op basis van de effectieve rente rente-inkomsten ten gunste van de winst-en-verliesrekening gebracht. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering.

2.9 Liquide middelen

Onder de liquide middelen zijn opgenomen die kas en banktegoeden die onmiddellijk opeisbaar zijn dan wel

J A A R R E K E N I N G

een looptijd korter dan twaalf maanden hebben. Zij worden onderscheiden van tegoeden in verband met beleggingstransacties. Liquide middelen uit hoofde van beleggingstransacties worden gepresenteerd onder de beleggingen.

2.10 Stichtingskapitaal en reserves

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen is vastgesteld conform artikel II van het Besluit Financieel Toetsingskader. Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen. De statutaire reserves en de overige wettelijke reserves die het pensioenfonds conform artikel 2:389 en artikel 2:390 BW vormt, blijken op grond van artikel 2:373 lid I BW afzonderlijk uit de balans. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de afgelopen 12 maanden.

2.11 Technische voorzieningen

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds (VPV) wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (indexatie)toezeggingen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de marktrente, waarvoor de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB wordt gebruikt. De VPV komt volledig voor risico van het BPL. Er vindt geen herverzekering plaats van in de VPV verwerkte pensioenverplichtingen. Bij de berekening van de VPV is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenregelingen en de opgebouwde en ingegane pensioenen. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of de opgebouwde pensioenen en ingegane pensioenen worden geïndexeerd. Alle per balansdatum doorgevoerde indexaties zijn in de berekening begrepen. Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met beroepsongeschiktheid. Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De voor de VPV geldende technische grondslagen staan vermeld in paragraaf 9.2.

Voorziening pensioenverplichtingen risico deelnemers

Dit betreft de verplichtingen uit hoofde van de premieregeling. Het beleggingsrisico ligt bij de deelnemers. De voorziening voor rekening en risico deelnemers is gewaardeerd volgens dezelfde grondslagen die gelden voor de waardering van de corresponderende beleggingen risico deelnemers.

Overige voorzieningen

Hieronder valt de voorziening kapitaaldekking FLP.

2.12 Overige schulden en overlopende passiva

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij eerste verwerking opgenomen. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, zijnde het ontvangen bedrag rekening houdend met agio of disagio en onder aftrek van transactiekosten. Het verschil tussen de bepaalde boekwaarde en de uiteindelijke aflossingswaarde wordt op basis van de effectieve rente gedurende de geschatte looptijd van de schulden in de winst-en-verliesrekening als interestlast verwerkt.

J A A R R E K E N I N G

3. GRONDSLAGEN VOOR BEPALING VAN HET RESULTAAT

3.1 Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorzieningen pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

3.2 Premiebijdragen

Onder premiebijdragen wordt verstaan de aan deelnemers in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.3 Premiebijdragen risico deelnemers

Dit betreft ontvangen (vrijwillige spaar)bijdragen van deelnemers in het kader van de beschikbare (flexioen) premieregeling. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.4 Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder de indirecte beleggingsopbrengsten worden verstaan de gerealiseerde en ongerealiseerde waardewijzigingen en valutaresultaten. In de jaarrekening wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen. (In) directe beleggingsresultaten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan rentebaten en -lasten, dividenden, huuropbrengsten en soortgelijke opbrengsten.

Dividend wordt verantwoord op het moment van betaalbaarstelling.

Beleggingskosten

Onder beleggingskosten worden de externe kosten verstaan die direct zijn afgerekend en niet zijn betaald via de beleggingsfondsen.

Verrekening van kosten

Met de directe en indirecte beleggingsopbrengsten zijn verrekend de aan de opbrengsten gerelateerde transactiekosten, provisies, valutaverschillen e.d.

3.5 Beleggingsresultaten risico deelnemers

De grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico deelnemers zijn gelijk aan de grondslagen voor bepaling van het resultaat betreffende beleggingsresultaten risico pensioenfonds.

3.6 Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan de pensioengerechtigden uitgekeerde bedragen. De pensioenuitkeringen zijn berekend op actuariële grondslagen en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

J A A R R E K E N I N G

3.7 Pensioenuitvoeringskosten

De pensioenuitvoeringskosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

3.8 Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening.

3.9 Mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De mutatie pensioenverplichtingen voor risico deelnemers betreft de wijzigingen in de waarde van de technische voorziening voor risico deelnemers.

4. BELEGGINGEN VOOR RISICO FONDS

IN EURO'S	VASTGOED BELEGGINGEN	ZAKELIJKE WAARDEN	VASTRENTEN- DE WAARDEN	DERIVATEN	OVERIGE	TOTAAL
STAND PER 1 JANUARI 2014	40.803.000	280.336.000	423.460.000	37.352.000	-2.972.000	778.979.000
AANKOPEN	0	128.641.186	183.664.900	0	0	312.306.086
VERKOPEN	-46.900.239	-42.427.911	-205.424.491	-17.078.948	0	-311.831.589
OVERIGE MUTATIES	0	0	4.731.346	-1.173.000	0	3.558.346
WAARDEONTWIKKELING	6.097.239	51.170.725	109.680.245	25.397.948	25.668.000	218.014.15
STAND PER 31 DECEMBER 2014	0	417.720.000	516.112.000	44.498.000	22.696.000	1.001.026.000
CORRECTIE BEGINBALANS	0	7.665.594	-46.259.695	-368.876	38.610.787	-352.190
VERSCHIL NEGATIEVE WAARDERING	0	0	0	-8.889.611	-19.120.065	-28.009.675
STAND 1 JANUARI 2015	0	425.385.594	469.852.305	53.018.735	42.186.722	990.443.356
AANKOPEN	0	7.783.280	330.247.734	100.195.953	266.894.203	705.121.170
VERKOPEN	0	-51.904.669	-277.292.740	-97.721.062	-263.758.443	-690.676.914
OVERIGE MUTATIES	0	9.210	-50.240.357	-11.770.759	-12.201.263	-74.203.169
WAARDEONTWIKKELING	0	41.346.858	-7.220.889	-31.557.375	-628.965	1.939.629
STAND PER 31 DECEMBER 2015	0	422.620.273	465.346.053	12.165.492	32.492.254	932.624.072

Het fonds heeft besloten om met ingang van verslagjaar 2015 de financiële verslaglegging te baseren op de direct op de balans staande beleggingen. Het 'look-through' principe zal uitsluitend worden toegepast in de risicoparaagraaf. Deze wijziging heeft consequenties voor de openingsbalans 2015. Daarnaast heeft het fonds met ingang van 1 januari 2015 Northern Trust (NT) aangesteld als custodian en administrateur van de beleggingen. De waardering van de obligaties en derivaten door NT op 1 januari 2015 wijkt (licht) af van de waardering door Kasbank op 31 december 2014. Beide effecten (de stelselwijziging en de wijziging van administrateur) zijn in bovenstaande tabel opgenomen als 'correctie beginbalans'.

J A A R R E K E N I N G

ZAKELIJKE WAARDEN (IN EURO'S)	2015	2014
PRIVATE EQUITY AANDELEN	39.619.485	35.546.000
BEURSGENOTEERDE EN NIET-BEURSGENOTEERDE AANDELENBELEGGINGSFONDSEN	383.000.788	382.174.000
STAND PER 31 DECEMBER	422.620.273	417.720.000

Het pensioenfonds heeft in totaal € 0 (2014: € 0) aan aandelen uitgeleend. De onderliggende fondsen doen wel aan uitlening.

VASTRENTENDE WAARDEN (IN EURO'S)	2015	2014
OBLIGATIES	210.412.249	231.091.000
NIET-BEURSGENOTEERDE BELEGGINGSINSTELLINGEN	254.933.804	285.021.000
STAND PER 31 DECEMBER	465.346.053	516.112.000

Het pensioenfonds heeft in totaal € 0 (2014: € 0) aan vastrentende waarden uitgeleend.

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 1 januari 2015:

TYPE CONTRACT (IN EURO'S)	CONTRACT-OMVANG	ACTIVA	PASSIVA	NETTO
VALUTADERIVATEN	96.249.790	27.568	-7.483.671	-7.456.103
INTEREST RATE SWAPS	322.730.000	52.706.539	-9.721.940	42.984.599
OVERIGE	0	284.629	0	284.629
STAND PER 1 JANUARI 2015		53.018.736	17.205.611	35.813.124

Onderstaande tabel geeft inzicht in de derivatenposities per 31 december 2015:

TYPE CONTRACT (IN EURO'S)	CONTRACT-OMVANG	ACTIVA	PASSIVA	NETTO
VALUTADERIVATEN	336.185.514	11.064.281	-3.141.345	7.922.936
INTEREST RATE SWAPS	166.200.000	1.101.212	-2.293.506	-1.192.294
STAND PER 31 DECEMBER 2015		12.165.492	-5.434.852	6.730.640

J A A R R E K E N I N G

LENINGEN AAN LOODSEN (IN EURO'S)	2015	AANTAL
LOODSEN NOORD	11.345	1
LOODSEN IJMOND	22.689	2
LOODSEN RIJMOND	113.444	10
LOODSEN SCHELDEMONDEN	22.689	2
STAND PER 31 DECEMBER	170.167	15

Leningen aan loodsen zijn persoonlijke leningen (kapitaal inbreng) die verstrekt zijn aan loodsen, die lid zijn van een van de maatschappen van registerloodsen. De leningen hebben een oorspronkelijke looptijd tot 1 december 1997 en kunnen stilzwijgend telkenmale voor 60 maanden worden verlengd. Indien de betreffende loods uit de associatie treedt is de lening direct opeisbaar. Vanaf 2006 is het ook mogelijk om de lopende lening tussentijds af te lossen. De rente is gelijk aan de eurobasisrente plus 2 procentpunt per 1 januari van elk jaar (2015: 5,9 procent).

LENINGEN AAN LOODSEN (IN EURO'S)	2015	2014
STAND PER 1 JANUARI	260.932	301.763
AFLOSSINGEN	-90.765	-40.840
STAND PER 31 DECEMBER	170.167	260.923

Methodiek bepaling marktwaarde

Voor de meerderheid van de beleggingen van het pensioenfonds kan gebruik worden gemaakt van marktnoteringen (direct of afgeleid). Echter, bepaalde beleggingen zijn gewaardeerd door middel van gebruikmaking van waarderingmodellen en -technieken. Onderstaand een overzicht van de beleggingen, uitgesplitst naar methode van waardebepaling

2015 (IN EURO'S)	GENOTEER- DE MARKT- PRIJZEN	CONTANTE WAARDE BEREKENING	INTRINSIEKE WAARDE BEREKENING	WAARDE- RING O.B.V. MODELLEN	TOTAAL
ZAKELIJKE WAARDEN	383.000.788	0	0	39.619.485	422.620.273
VASTRENTENDE WAARDEN	0-	210.412.249	254.933.804	0	465.346.053
DERIVATEN	0	6.730.640	0	0	6.730.640
OVERIGE			31.742.227		31.742.227
STAND PER 31 DECEMBER	383.000.788	217.142.889	286.676.031	39.619.485	926.439.193

J A A R R E K E N I N G

2015 (IN EURO'S)	GENOTEER- DE MARKT- PRIJZEN	CONTANTE WAARDE BE- REKENING	INTRINSIEKE WAARDE BE- REKENING	WAARDE- RING O.B.V. MODELLEN	TOTAAL
ZAKELIJKE WAARDEN	389.839.911	0	0	35.545.683	425.385.594
VASTRENTENDE WAARDEN	0	227.039.082	242.813.223	0	469.852.305
DERIVATEN	0	35.813.124	0	0	35.813.124
OVERIGE	0	0	5.668.786	0	5.668.786
STAND PER 1 JANUARI	389.839.911	262.852.206	248.482.009	35.545.683	936.719.809

5. BELEGGINGEN VOOR RISICO DEELNEMERS

IN EURO'S	2015	2014
STAND PER 1 JANUARI	4.103.376	4.354.114
STORTINGEN	2.797	6.227
ONTTREKKINGEN	-442.979	-540.082
RESULTAAT	74.503	283.117
STAND PER 31 DECEMBER	3.737.697	4.103.376

De beleggingen - volgens de persoonlijke 'asset-mix' van de loodsen - van hun individuele deel van de pensioenopbouw worden op een aparte totaalrekening van het BPL bijgehouden. Per balansdatum zijn de totaalbedragen:

CATEGORIEËN (IN EURO'S)	2015	2014
NOORD	174.866	173.160
IJMOND	755.776	738.259
RIJNMOND	1.699.365	1.796.792
SCHELDEMONDEN	820.522	1.030.935
FLP- GERECHTIGDEN	104.714	156.097
OVERIGE (VEREVENINGS FLEXIOEN)	212.454	208.133
TOTAAL	3.737.697	4.103.376

Deze beleggingen worden gewaardeerd op de beurswaarde per balansdatum.

J A A R R E K E N I N G

De indeling over de (advies)mixen was eind 2015 als volgt:

INGEDEELD IN:	DEELNEMERS	WAARDE (EURO'S)
MIX 3	1	10.413
MIX 4	2	2.803
MIX 5	1	727
MIX 6	6	26.322
MIX 7	16	224.003
MIX 8	24	569.656
MIX 9	14	453.341
MIX 10	14	812.675
MIX 11	15	672.747
MIX 12	6	269.568
MIX 13	7	170.815
VRIJE MIX	14	524.626
TOTAAL	120	3.737.697

6. VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA

IN EURO'S	2015	2014
DIENSTVERLENING PENSIOENBEHEER	42.350	0
REKENING-COURANT LOODSENORGANISATIES	0	7.936
TE ONTVANGEN DIVIDENDBELASTING	1.886	5.208
OVERIGE VORDERINGEN EN OVERLOPENDE ACTIVA	12.490	18.115
STAND PER 31 DECEMBER	56.726	31.259

Alle overige vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

7. LIQUIDE MIDDELEN

IN EURO'S	2015	2014
KAS- EN BANKSALDI	37.794	1.682
STAND PER 31 DECEMBER	37.794	1.682

J A A R R E K E N I N G

De liquide middelen bestaan uit direct opeisbare kas- en banksaldi ultimo 2015.

8. STICHTINGSKAPITAAL EN RESERVES

STICHTINGSKAPITAAL (IN EURO'S)	2015	2014
MINIMAAL VEREIST EIGEN VERMOGEN	37.749.000	36.681.000
ALGEMENE RESERVE	-188.358	34.112.523
STAND PER 31 DECEMBER	37.560.642	70.793.523

MINIMAAL VEREIST EIGEN VERMOGEN (IN EURO'S)	2015	2014
STAND PER 1 JANUARI	36.681.000	31.303.000
MUTATIE MINIMAAL VEREIST EIGEN VERMOGEN	1.068.000	5.378.000
STAND PER 31 DECEMBER	37.749.000	36.681.000

ALGEMENE RESERVE (IN EURO'S)	2015	2014
STAND PER 1 JANUARI	34.112.523	2.625.009
RESULTAATSBESTEMMING	-34.300.881	31.487.514
STAND PER 31 DECEMBER	-188.358	34.112.523

Minimaal Vereist Eigen Vermogen

Het Minimaal vereist eigen vermogen wordt berekend conform het Besluit Financieel Toetsingskader en bedraagt 4,3 procent van de voorziening pensioenverplichting, te weten € 37.749.000.

Algemene reserve

De algemene reserve is bedoeld als extra waarborg om aan de verplichtingen te kunnen blijven voldoen. Het saldo van de algemene reserve van € -188.358 en het Minimaal Vereist Eigen Vermogen van € 37.749.000, te weten € 37.560.642, ligt lager dan het vereist eigen vermogen van € 185.334.000 per 31-12-2015 (is 21,1 procent van de voorziening pensioenverplichting).

Ontwikkeling dekkingsgraad

IN PROCENTEN	ACTUELE DEKKINGSGRAAD	BELEIDSDEKKINGSGRAAD
EIND 2015	104,3	105,5
BEGIN 2015	108,3	108,4

Herstelplan

In verband met de invoering van het nieuwe FTK is per 1 januari 2015 het lopende herstelplan vervallen. Op 1 juli 2015 is een nieuw herstelplan ingediend, uitgaande van het vermogenstekort eind 2014. Volgens het nieuwe

J A A R R E K E N I N G

plan blijkt dat het BPL binnen 7 jaar een beleidsdekkingsgraad heeft die minimaal gelijk is aan vereist eigen vermogen (VEV). Dit is ruim binnen de geldende herstelperiode van 12 jaar. In 2015 was daarom geen korting van pensioenaanspraken en -rechten nodig. De toeslagverlening zal echter naar verwachting de komende jaren zeer beperkt zijn. Het bestuur verwacht de eerst komende jaren geen toeslag te kunnen verlenen.

9. TECHNISCHE VOORZIENINGEN

9.2 Grondslagen voorziening pensioenverplichtingen risico fonds

TECHNISCHE GRONDSLAGEN PENSIOENFONDS (J601)			
MODIFIED DURATION:			
TOTALE TECHNISCHE VOORZIENING	16,2		
TECHNISCHE VOORZIENING ACTIEVE DEELNEMERS	24,5		
TECHNISCHE VOORZIENING PREMIEVRIJE DEELNEMERS	21,1		
TECHNISCHE VOORZIENING GEPENSIONEERDEN	11,9		
GEBRUIKTE METHODE DISCONTERING	DNB RENTETERMIJNSTRUCTUUR 31-12-2015		
GEHANTEERDE OVERLEVINGSTAFEL	PROGNOSETAFEL AG2014		
GEHANTEERDE STARTKOLOM	STARTJAAR 2016		
GEHANTEERDE LEEFTIJDSCORRECTIES	BIJ HET VASTSTELLEN VAN DE VOORZIENING PER 31 DECEMBER 2015 IS REKENING GEHOUDEN MET DE FONDSSPECIFIEKE STERFTEKANSEN DOOR LEEFTIJDsafhankelijke correctiefactoren te hanteren:		
	LEEFTIJD	MAN	VROUW
	35	63,3%	59,8%
	50	65,9%	60,5%
	65	69,8%	62,7%
	80	73,8%	65,0%
GEHANTEERDE KOSTENOPSLAG VOORZIENING	ULTIMO 2015 IS DE OPSLAG VERHOOGD VAN 0,75% NAAR 1,50%		
ZIJN DE TECHNISCHE GRONDSLAGEN GEWIJZIGD?	JA		
TOELICHTING	ULTIMO 2015 IS DE OPSLAG VOOR EXCASSOKOSTEN VERHOOGD VAN 0,75% NAAR 1,50%. DAARNAAST IS DE VASTSTELLING VAN DE LEEFTIJD GEWIJZIGD. DE WIJZE VAN VASTSTELLEN VAN DE RENTETERMIJNSTRUCTUUR IS GEWIJZIGD.		
OVERIGE RELEVANTE TECHNISCHE GRONDSLAGEN:			
PARTNERSYSTEEM	ONBEPAALD MAN/VROUW		
GEHUWDHEIDSFREQUENTIES	100% TOT DE PENSIOENLEEFTIJD, DAARNA BEPAALDE PARTNER SYSTEEM		
LEEFTIJDVERSCHIL MAN/VROUW	3 JAAR		
BETALINGSWIJZE	CONTINU		
UITKERING VAN WEZENPENSIOEN	TOT 21 JAAR. INDIEN CONFORM REGLEMENT RECHT OP WEZEN- PENSIOEN BLIJFT BESTAAN NA LEEFTIJD 21 TOT 27.		
UITKERING VAN ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSPENSIOEN	TOT LEEFTIJD 55*		
VASTSTELLING LEEFTIJD	WERKELIJKE LEEFTIJD		
UITRUIFACTOREN	SEKSENEUTRAAL, VASTGESTELD O.B.V. GRONDSLAGEN VAN HET BPL		
OPSLAG VOOR UITVOERINGSKOSTEN IN PREMIE	693.000 (2015)		

* IN PENSIOENSTATUUT 2015 TOT LEEFTIJD 60

J A A R R E K E N I N G

9.3. VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN NAAR CATEGORIEËN

(X 1.000 EURO)	2015	2014
ACTIEVE DEELNEMERS	294.123	276.968
ARBEIDSONGESCHIKTE DEELNEMERS	2.648	2.887
GEWEZEN DEELNEMERS	2.278	1.142
PENSIOENGERECHTIGDEN	577.807	571.104
STELPOST ONTBREKENDE MUTATIES	163	
TOTAAL TECHNISCHE VOORZIENINGEN VOOR RISICO FONDS	877.019	852.101
TECHNISCHE VOORZIENINGEN VOOR RISICO DEELNEMERS	3.738	4.103
OVERIGE VOORZIENINGEN	84	84
TOTALE TECHNISCHE VOORZIENINGEN	880.841	856.288
VOORZIENING KAPITAALDEKKING FLP	10.626	13.259
TOTAAL	891.467	869.547

IN AANTALLEN	2015	2014
PER GROEP RISICO FONDS:		
- DEELNEMERS	460	462
- ARBEIDSONGESCHIKTEN	2	2
- GEWEZEN DEELNEMERS	8	5
- PENSIOENGERECHTIGDEN (INCL. EX-PARTNERS MET INGEGAAN PENSIOEN)	805	795
TOTAAL	1.275	1.275
PER GROEP RISICO DEELNEMERS:		
DEELNEMERS	1	2
GEWEZEN DEELNEMERS	119	124
TOTAAL	120	126

J A A R R E K E N I N G

9.4 VERLOOP VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN

(X 1.000 EURO)	2015	2014
TECHNISCHE VOORZIENINGEN VOOR RISICO FONDS BEGIN BOEKJAAR	852.101	726.966
BENODIGDE INTERESTTOEVOEGING (2015: 0,181% EN 2014: 0,379%)	1.525	2.757
ACTUARIEEL BENODIGD VOOR PENSIOENOPBOUW (COMING SERVICE)	9.025	16.631
INKOMENDE WAARDEOVERDRACHTEN	10	248
INKOOP UIT FLEXIOEN	477	575
INKOOP UIT FLP	0	601
VERLEENDE TOESLAGEN	0	2.210
UITGAANDE WAARDEOVERDRACHTEN EN AFKOPEN	0	0
UITKERINGEN	-32.309	-30.565
VRIJVAL EXCASSOKOSTEN UIT VOORZIENING	-242	-153
VERVALLEN 3-MAANDSMIDDELING	-8.759	0
WIJZIGING UFR METHODIEK	16.253	0
WIJZIGING RENTETERMIJNSTRUCTUUR	33.887	131.852
OVERLIJDEN	96	693
ARBEIDSONGESCHIKTHEID	0	0
MUTATIES EN CORRECTIES		
- KORTEN UITKERING I.V.M. NIEUW AANGEGAAN HUWELIJK		-297
- CORRECTIE BEGINSTAND	-1.523	0
- WIJZIGING BEREIKBARE AANSPRAKEN ARBEIDSONGESCHIKTEN A.G.V. WIJZIGING REGELING	-355	0
- VERVROEGDE PENSIONERING	-533	-275
- OVERIGE OORZAKEN	228	-503
WIJZIGING ACTUARIËLE (STERFTE)GRONDSLAGEN	0	-749
WIJZIGING VASTSTELLING LEEFTIJD	657	0
WIJZIGING OPSLAG VOOR EXCASSOKOSTEN	6.481	2.110
TECHNISCHE VOORZIENINGEN VOOR RISICO FONDS EINDE BOEKJAAR	877.019	852.101

De technische voorzieningen voor risico fonds zijn toegenomen met 24.918.

J A A R R E K E N I N G

9.5. OVERIGE VOORZIENINGEN

OVERIGE VOORZIENINGEN (X 1.000 EURO)	2015	2014
STAND PER 1 JANUARI	84	0
STORTINGEN	0	84
ONTTREKKINGEN	0	0
STAND PER 31 DECEMBER	84	84

De overige voorzieningen betreft de door het pensioenfonds overgenomen verplichting van de NLBV voor de betaling van een FLP uitkering na 2018.

10. VOORZIENING VOOR RISICO DEELNEMERS

VOORZIENING VOOR RISICO DEELNEMERS (X 1.000 EURO)	2015	2014
STAND PER 1 JANUARI	4.103	4.354
SPAARBIJDRAGEN	0	0
STORTINGEN	3	6
BELEGGINGSOPBRENGSTEN	75	283
OVERGENOMEN PENSIOENVERPLICHTINGEN	0	0
UITKERINGEN	-443	-540
STAND PER 31 DECEMBER	3.738	4.103

De voorziening voor risico deelnemers is gelijk aan de waarde van de beleggingen voor rekening risico deelnemers.

11. OVERIGE VOORZIENINGEN

VOORZIENING KAPITAALDEKKING FLP (X 1.000 EURO)	2015	2014
STAND PER 1 JANUARI	13.259	15.645
ONTTREKKING LOODSEN	-2.852	-4.550
UITRUIL FLP VOOR PENSIOENEN	0	-861
JURIDISCHE KOSTEN	0	-167
RENDEMENTSBIJSCHRIJVING	219	3.192
STAND PER 31 DECEMBER	10.626	13.259

J A A R R E K E N I N G

Vanaf 2014 zijn door de NLBV geen stortingen meer gedaan en worden de lopende uitkeringen en kosten ten laste gebracht van de voorziening. Per 31-12-2015 bedraagt de voorziening kapitaaldekking FLP € 10.626.060.

12. OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA

(IN EURO'S)	2015	2014
REKENING-COURANT LOODSENORGANISATIES	82.620	53.862
CREDITEUREN	107.745	73.215
AF TE DRAGEN LOONBELASTING EN SOCIALE LASTEN	1.047.973	943.918
TE BETALEN ACTUARISKOSTEN	14.423	6.800
DERIVATEN MET EEN NEGATIEVE WAARDE	5.434.852	8.316.000
ONTVANGEN ONDERPANDEN DERIVATENPOSITIES*	750.027	55.638.000
OVERIGE SCHULDEN EN OVERLOPENDE PASSIVA	161.360	50.250
STAND PER 31 DECEMBER	7.599.000	65.082.045

Alle overige schulden hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar. Ter dekking van de waarde van de derivatenposities heeft het fonds onderpanden ontvangen in de vorm van contanten. Deze onderpanden kunnen bij verkoop of waardedaling van de posities worden teruggevraagd door de tegenpartij.

13. RISICOBEBEER

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de verschillende financiële risico's die het fonds loopt en de beheersing daarvan. Dit is een aanvulling op het hoofdstuk risicobeleid.

J A A R R E K E N I N G

Solvabiliteitstoets (bedragen x 1.000 Euro)

In onderstaande tabellen zijn de voor de vaststelling van het Vereist Eigen Vermogen gehanteerde basisgegevens weergegeven. De strategische mix 2015 is als basis genomen voor het strategisch Vereist Eigen Vermogen.

BELEGINGSMIX PER 31-12-2015 (IN PROCENTEN)	FEITELIJK	STRATEGISCH
AANDELEN ONTWIKKELDE MARKTEN	38,0	32,5
NIET-BEURSGENOTEERDE AANDELEN, INCL. HEDGEFUNDS / PRIVATE EQUITY	4,3	5,0
AANDELEN OPKOMENDE MARKTEN	3,4	5,0
INDIRECT VASTGOED	0,0	0,0
DIRECT VASTGOED	0,0	0,0
COMMODITIES	0,0	0,0
TOTAAL ZAKELIJKE WAARDEN	45,7	42,5
STAATSOBLIGATIES	32,2	22,5
CREDITS (INCL. DE POSITIES IN HIGH YIELD OBLGATIES EN EMERGING MARKET DEBT)	27,5	30,0
SWAPS	0,0	5,0
LIQUIDE MIDDELEN (INCLUSIEF DE POSITIES IN VALUTADERIVATEN)	3,6	0,0
TOTAAL VASTRENTENDE WAARDEN	54,3	57,5
TOTAAL	100	100

Berekening

In het standaard model wordt de evenwichtssituatie van het BPL vastgesteld door middel van een iteratief proces, waarbij het Vereist Eigen Vermogen gelijk wordt gesteld aan de zogenaamde wortelformule:

$$\sqrt{(S_1^2 + S_2^2 + 2 \cdot 0,4 \cdot S_1 (S_2 + S_3) + 2 \cdot 0,5 \cdot S_2 S_3 + S_3^2 + S_4^2 + S_5^2 + S_6^2 + S_7^2 + S_8^2 + S_9^2 + S_{10}^2)}.$$

Hierbij staat:

S1 voor het renterisico

S2 voor het risico zakelijke waarden

S3 voor het valutarisico

S4 voor het grondstoffenrisico

S5 voor het kredietrisico

S6 voor het verzekeringstechnisch risico

S8 voor het concentratierisico

S9 voor het operationeel risico

S10 voor het Actief beheer risico

In het standaardmodel geldt dat het liquiditeitsrisico (S7), het concentratierisico (S8) en het operationeel risico (S9) 0 procent bedraagt.

J A A R R E K E N I N G

Het fonds heeft vastgesteld dat er geen reden is om af te wijken van het standaard model voor het VEV. Het standaardmodel van het VEV past voldoende bij het risicoprofiel van het BPL.

In het navolgende worden de diverse risico's vastgesteld.

S1, renterisico

In de onderstaande tabel is de waardeinstijging van de voorziening en beleggingen weergegeven, die volgt wanneer de in de standaardmethode beschreven schokken op de rentetermijnstructuur worden toegepast. Hierbij is uitgegaan van de kasstroom van zowel de beleggingen als de verplichtingen.

RENTERISICO PER 31 DECEMBER 2015		
GEVOLGEN RENTEDALING	FEITELIJK	STRATEGISCH
TOENAME TECHNISCHE VOORZIENING (UFR)	59.450	59.450
TOENAME VASTRENTENDE WAARDEN	25.802	26.277
SI, TOTAAL	33.648	33.173

Het strategisch renterisico is wat lager dan het feitelijke renterisico. De strategische renteafdekking is namelijk gelijk aan 40,0 procent (op basis van de zuivere rente). De feitelijke renteafdekking (op basis van de zuivere rente) is gelijk aan 37,4 procent.

S2, risico zakelijke waarden

In de onderstaande tabel is het totale risico voor zakelijke waarden weergegeven.

RISICO ZAKELIJKE WAARDEN PER 31 DECEMBER 2015			
CATEGORIE	DALING	FEITELIJK	STRATEGISCH
AANDELEN ONTWIKKELDE MARKTEN	30,0%	122.557	102.361
NIET-BEURSGENOTEERDE AANDELEN (PRIVATE EQUITY)	40,0%	18.405	20.997
AANDELEN OPKOMENDE MARKTEN	40,0%	14.508	20.997
BEURSGENOTEERD VASTGOED	30,0%	0	0
NIET-BEURSGENOTEERD VASTGOED	15,0%	0	0
S2, TOTAAL		148.393	135.899

S3, valutarisico

In de onderstaande tabel is het totale valutarisico weergegeven. De daling is vastgesteld op basis van de voorgeschreven methodiek van DNB, waarbij onderscheid gemaakt wordt tussen valuta's uit ontwikkelde landen (schok 20 procent) en opkomende landen (schok 35 procent). Daarbij wordt rekening gehouden met correlaties tussen de verschillende valuta exposures.

J A A R R E K E N I N G

VALUTARISICO PER 31 DECEMBER 2015

	FEITELIJK	STRATEGISCH
S3, TOTAAL VALUTARISICO	16.739	20.361

S4, grondstoffenrisico

Het fonds belegt niet in grondstoffen, derhalve is S4 gelijk aan 0.

S5, kredietrisico

Het kredietrisico wordt vastgesteld door de daling van de waarde van de bedrijfsobligaties vast te stellen als gevolg van de toename van de credit spread. Deze toename in de credit spread is afhankelijk van de rating. In de onderstaande tabel is de waardedaling als gevolg van de veronderstelde toegenomen creditspread weergegeven.

KREDIETRISICO PER 31 DECEMBER 2015

	FEITELIJK	STRATEGISCH
S5, TOTAAL KREDIETRISICO	27.907	26.966

S6, verzekeringstechnisch risico

Het verzekeringstechnisch risico is vastgesteld conform de handreiking van DNB. Hierbij is de volgende onderverdeling aangehouden:

VERZEKERINGSTECHNISCH RISICO PER 31 DECEMBER 2015

	AANTAL	VPV GEWOGEN LEEFTIJD	VPV
ALLEEN LEVENSLANG PENSIOEN	129	67	46.719
PP O.B.V. OPGEBOUWD OP, OPBOUW	686	67	536.167
PP O.B.V. UITZICHT OP, OPBOUW	460	50	294.133
PP O.B.V. OPGEBOUWD OP, RISICO	-	-	-
PP O.B.V. UITZICHT OP, RISICO	-	-	-
TOTAAL	1.275	61	877.019

Het verzekeringstechnisch risico bedraagt 29.179.

S10, Actief beheer risico

Het actief beheer risico is vastgesteld conform de handreiking van DNB. Hierbij is rekening gehouden met actief beheer bij beursgenoteerde aandelen met een tracking error van meer dan 1 procent. In de onder-

J A A R R E K E N I N G

staande tabel is de waardedaling als gevolg van de veronderstelde tracking errors en TER's weergegeven.

ACTIEF BEHEER RISICO PER 31 DECEMBER 2015		
	FEITELIJK	STRATEGISCH
S10, TOTAAL ACTIEF BEHEER RISICO	19.625	18.023

Totaal Vereist Eigen Vermogen

Het VEV ultimo 2015 bedraagt 19,7 procent op basis van het strategische beleggingsbeleid en 21,1 procent op basis van de feitelijke beleggingsmix per 31 december 2015 en bestaat uit de volgende componenten:

VEREIST EIGEN VERMOGEN PER 31 DECEMBER 2015		
	FEITELIJK	STRATEGISCH
S1 RENTERISICO	33.648	33.173
S2 RISICO ZAKELIJKE WAARDEN	148.393	135.899
S3 VALUTARISICO	16.739	20.361
S4 GRONDSTOFFENRISICO	0	0
S5 KREDIETRISICO	27.907	26.966
S6 VERZEKERINGSTECHNISCH RISICO	29.179	29.179
S10 ACTIEF BEHEER RISICO	19.625	18.023
TOTAAL, REKENING HOUDEND MET DE WORTELFORMULE	185.297	172.840
GESPAARDE KAPITAAL	0	0
TOTAAL	185.297	172.840
VOORZIENING	877.019	877.019
VEREIST EIGEN VERMOGEN	21,1%	19,7%

Beleggingsrisico

Het BPL voldoet aan de eisen die de Wet verplichte beroepspensioenregeling stelt aan beleggingen. De risicobeheersing bestaat uit de kaders die volgen uit het Asset Liability Management(ALM) model. Hier wordt de verdeling tussen zakelijke en vastrentende waarden gekozen die past bij het karakter van het BPL. Tevens wordt dan bezien welke risico's het fonds wil uitsluiten of beperken (de-risiken). Dit resulteert in vaststelling van de strategische benchmark en de opstelling van de beleggingsrichtlijnen van het BPL. Op basis van de richtlijnen zal de vermogensbeheerder overgaan tot implementatie van de portefeuille. De resultaten van beleggingen worden gemonitord op basis van periodieke rapportages. De bepaling van de strategische benchmark wordt minimaal eenmaal per jaar opnieuw bezien.

J A A R R E K E N I N G

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen veranderen als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. Maatstaf voor het meten van rentegevoeligheid is de duration. De duration is de gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren van de kasstromen.

MODIFIED DURATION	
VASTRENTENDE WAARDEN (ZONDER DERIVATEN)	10,0
VASTRENTENDE WAARDEN (MET DERIVATEN)	12,1
TOTALE BELEGGINGEN	6,5
(NOMINALE) PENSIOENVERPLICHTINGEN	16,2

Bij de berekening van de modified duration van de totale beleggingen is aan equities en private equity duration van "0" toegekend.

Het BPL heeft het renterisico eind 2015 strategisch voor 40 procent afgedekt door gebruikmaking van investmentgrade bedrijfsobligaties, Euro Staatsobligaties (AAA en AA) en swaps.

OBLIGATIES NAAR LOOPTIJD (IN EURO'S)	2015	2014
RESTERENDE LOOPTIJD ≤ 1 JAAR	1.761.761	12.457.928
RESTERENDE LOOPTIJD > 1 JAAR EN < 5 JAAR	55.853.939	87.043.092
RESTERENDE LOOPTIJD ≥ 5 JAAR	402.182.749	341.695.123
STAND PER 31 DECEMBER	459.798.449	441.196.143

Valutarisico

Het strategische beleid van de Stichting richt zich eind 2015 op het voor 100 procent afdekken naar de euro van volgende valuta: de US Dollar (USD), de Australische Dollar (AUD), Hong Kong Dollar (HKD), Japanse Yen (JPY), Britse Pond (GBP) en de Zwitserse Frank (CHF). Eind 2015 wordt er voor circa 41,1 procent (2014: 51,8 procent) van de beleggingsportefeuille belegd buiten de euro zone, met name in de USD. Hier van is 82,3 procent (2014: 66,6 procent) afgedekt naar de euro. De waarde van de per het einde van het verslagjaar uitstaande valutatermijncontracten bedroeg € 7,9 miljoen positief (2014: € 7,5 miljoen negatief).

VALUTAPOSITIE EIND 2015 VOOR EN NA AFDEKKING (IN EURO'S)	VOOR AFDEKKING	VALUTA-DERIVATEN	NETTO POSITIE (NA)
USD	260.084.005	-242.282.880	17.801.125
BRITSE POND	25.347.572	-23.185.134	2.162.438
JAPANSE YEN	27.743.709	-31.066.149	-3.322.440
OVERIGE	81.667.574	-31.728.416	49.939.158

J A A R R E K E N I N G

Prijsrisico

Prijsrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen waardewijzigingen plaatsvinden. Het prijsrisico wordt gedempt door spreiding binnen de portefeuille (diversificatie). Het prijsrisico kan ook afgedekt worden door gebruik te maken van afgeleide financiële instrumenten (derivaten), zoals opties en futures.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het fonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het fonds (potentiële) vorderingen heeft. Beheersing vindt plaats door het stellen van limieten aan tegenpartijen op totaalniveau, dat wil zeggen met inachtneming van alle posities die een tegenpartij heeft jegens het fonds. Er wordt door de vermogensbeheerder enkel belegd in markten waar een voldoende betrouwbaar clearing- en settlementsysteem functioneert. Posities van het BPL worden adequaat afgedekt door onderpand. Monitoring van dit risico vindt plaats door regelmatig te kijken naar de partijen met wie het BPL zaken doet en de daaraan verbonden risico's in kaart te brengen. Zo kan het BPL, waar nodig, tijdig actie ondernemen.

De verdeling van de beleggingen naar sector

(De doorkijk geldt niet voor beleggingen in private equity, swap, swaptions en liquiditeiten.)

IN PROCENTEN	2015	2014
OVERHEIDSINSTELLINGEN	29,7	26,6
FINANCIËLE INSTELLINGEN	25,1	23,7
HANDELS- EN INDUSTRIËLE BEDRIJVEN	45,2	18,4
SERVICEORGANISATIES	0	22,0
ANDERE INSTELLINGEN	0	9,3
STAND PER 31 DECEMBER	100	100

De verdeling van de beleggingen naar regio

(De doorkijk geldt niet voor beleggingen in private equity, swap, swaptions en liquiditeiten.)

IN PROCENTEN	2015	2014
MATURE MARKETS	92,3	85,0
BRIC-LANDEN	1,9	4,0
ANDERE OPKOMENDE MARKTEN	2,7	6,0
ANDERE	3,1	5,0
STAND PER 31 DECEMBER	100	100

J A A R R E K E N I N G

VERDELING VASTRENTENDE WAARDEN (IN EURO'S)	2015	2014
AAA	223.995.151	202.122.000
AA	43.772.386	40.916.000
A	47.594.106	69.852.000
BBB	24.792.514	118.809.000
LAGER DAN BBB	99.981.093	55.795.000
GEEN RATING	19.663.198	28.618.000
STAND PER 31 DECEMBER	459.798.449	516.112.000

Bron: S&P, Moody's, Fitch (in volgorde van beschikbaarheid).

Concentratierisico

BPL hanteert bij beleggen een verdeling over verschillende assetcategorieën en vervolgens worden de beleggingen verdeeld over verschillende fondsen die bepaalde limieten aanhouden. Op deze wijze wordt het concentratierisico binnen verantwoorde grenzen gehouden.

Systeemrisico

Systeemrisico betreft het risico dat het mondiale financiële systeem (de internationale markten) niet langer naar behoren functioneert, waardoor beleggingen van het BPL niet langer verhandelbaar zijn en zelfs, al dan niet tijdelijk, hun waarde kunnen verliezen. Net als voor andere marktpartijen, is dit risico voor het fonds niet beheersbaar.

Specifieke financiële instrumenten (derivaten)

Voor zover dat binnen de grenzen van het beleggingsbeleid van het BPL past maakt het fonds ook gebruik van financiële derivaten, voornamelijk bij het afdekken van het marktrisico. Het gebruik van derivaten brengt in veel gevallen kredietrisico met zich mee (het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen). Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met goed te boek staande partijen en te werken met onderpand.

Liquiditeitsrisico

In het verslagjaar 2015 waren de inkomende gelden lager dan het totaal van de betalingen (uitkeringen en kosten), waardoor elk maand beleggingen te gelde moesten worden gemaakt.

Beleggingsrisico alternatieve beleggingen

Het BPL belegt strategisch 5 procent van de totale beleggingen in private equity. Het risico wordt beperkt door niet rechtstreeks in ondernemingen te beleggen maar in vijf "fund of funds".

J A A R R E K E N I N G

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De actuariële risico's zijn het langlevens-, overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico.

Langlevensrisico

Het fonds hanteert de Prognosetafel AG2014. Bij het vaststellen van de voorziening wordt rekening gehouden met de fondsspecifieke sterftekanen door leeftijdsafhankelijke correctiefactoren te hanteren.

Overlijdens- en het arbeidsongeschiktheidsrisico

Het overlijdensrisico betekent dat het fonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor het fonds geen voorzieningen heeft getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen. Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een beroepsongeschiktheidspensioen ('schadereserve'). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien. Het fonds heeft het arbeidsongeschiktheids- en overlijdensrisico op stop-loss basis verzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande verzekeringsmaatschappij. Het eigen behoud is 125% van de premie bij volledige herverzekering. Deze verzekering expireert eind 2019.

Risico's met betrekking tot premie, dekkingsgraad en indexatie komende 15 jaar

In 2015 heeft het bestuur door de actuaris een nieuwe ALM-studie laten maken om de effecten voor het fonds van het nieuw FTK en de nieuwe pensioenregeling per 1 januari 2015 zichtbaar te maken. Doel van deze studie is een beeld te krijgen van de te verwachten ontwikkelingen en risico's m.b.t. indexatie, premie en dekkingsgraad over 15 jaar bij verschillende economische scenario's (circa 1.000). Tevens heeft het bestuur in 2015 een haalbaarheidstoets uitgevoerd. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de effecten van de financiële opzet van het BPL en de haalbaarheid van het beleid. De verwachtingen uit deze analyses zijn meegenomen in het te voeren financiële beleid.

Operationeel risico

De operationele risico's zijn de risico's van onder andere een onjuiste afwikkeling van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, het opstellen van onjuiste rapportages en fraude. Het BPL beheerst deze risico's door het stellen van eisen aan de eigen organisatie, uitgebreid beschreven in de ABTN, en aan andere organisaties, waarmee het BPL zaken doet. Overeenkomsten met andere organisaties worden periodiek geëvalueerd. Bij uitbesteding worden de richtlijnen van De Nederlandsche Bank in acht genomen.

14. NIET UIT DE BALANS BLIJKENDE VERPLICHTINGEN

Commitments Private Equity

In onderstaande tabel staan de per 31-12-2015 nog openstaande commitments:

J A A R R E K E N I N G

PE-FONDSEN	AANGEGAAN	BEDRAG	OPGEROEPEN	RESTANT COMMITMENT	
ROBECO INST. EUROPEAN PRIVATE EQUITY FUND I	29-4-2003	16.000.000	10.738.645	5.261.355	EUR
ROBECO INST. EUROPEAN PRIVATE EQUITY FUND II	25-2-2005	16.000.000	16.000.000	0	EUR
ROBECO CLEAN TECH PRIVATE EQUITY II	22-12-2006	12.000.000	12.000.000	0	USD
ROBECO RESPONSIBLE PRIVATE EQUITY II	26-5-2009	20.000.000	16.410.508	3.589.492	EUR
ROBECO EUROPEAN MIDCAP PE IV	4-6-2015	20.000.000 *	1.129.625	18.870.375	EUR
* INDIEN HET FONDS EEN OMVANG BEREIKT VAN > € 100 MILJOEN WORDT EEN ADDITIONEEL COMMITMENT AANGEGAAN VAN € 10 MILJOEN.					

In 2015 heeft het BPL een commitment afgegeven in het particuliere hypotheekfonds van Syntrus Achmea ter grootte van € 50.000.000. Eind 2015 stond dit commitment nog volledig open.

15. BELEGGINGSOPBRENGSTEN RISICO PENSIOENFONDS

BELEGGINGSOPBRENGSTEN RISICO PENSIOENFONDS (EURO'S)	2015	2014
INTEREST, DIVIDEND, ETC. (DIRECT)	11.007.200	8.316.124
KOERSRESULTATEN (INDIRECT)	1.939.629	168.797.301
BELEGGINGSKOSTEN	2.058.043	-2.372.361
OVERIGE BELEGGINGSOPBRENGSTEN	2.694.856	2.728.350
TOTAAL	13.583.642	177.469.414

KOERSRESULTATEN (INDIRECT) IN EURO'S	2015	2014
GEREALISEERD BELEGGINGSOPBRENGST	9.842.858	51.354.122
ONGEREALISEERD BELEGGINGSOPBRENGST	-7.903.229	117.443.179
TOTAAL	1.939.629	168.797.301

BELEGGINGSKOSTEN (EURO'S)	2015	2014
FIDUCIAIRE KOSTEN EN MANAGERSFEE	1.399.531	1.557.250
NORTHERN TRUST (BEWAARLOON, FTK RAPPORTAGE EN ACCOUNTING)	160.164	319.577
BELEGGINGSADVIESKOSTEN S&V	51.540	91.319
ALGEMENE KOSTEN VERMOGENSBEHEER	446.808	404.215
TOTAAL	2.058.043	2.372.361

J A A R R E K E N I N G

De uitsplitsing van de beleggingskosten over de verschillende beleggingscategorieën is als volgt:

IN EURO'S	2015	2014
ZAKELIJKE WAARDEN	890.287	907.970
VASTRENTENDE WAARDEN	788.227	586.749
VASTGOED BELEGGINGEN	7.824	73.726
OVERIGE BELEGGINGEN	371.705	803.916
TOTAAL	2.058.043	2.372.361

IN EURO'S	2015	2014
BEHEERSKOSTEN	2.058.043	2.372.361
PERFORMANCE FEE	0	0
TRANSACTIEKOSTEN	0	0
TOTAAL	2.058.043	2.372.361

OVERIGE BELEGGINGSOPBRENGSTEN (IN EURO'S)	2015	2014
RENTE LENING LOODSEN	12.443	17.093
RENTELASTEN BANK	-6	-6
KORTING OP VERMOGENSBEHEERSKOSTEN	2.682.413	2.711.263
TOTAAL	2.694.856	2.728.350

16. BIJDRAGEN VAN LOODSEN

IN EURO'S	2015	2014
PREMIES REGISTERLOODSEN	10.856.670	17.107.848
PREMIES ASPIRANTEN	12.499	80.276
PREMIES VAN FLP GERECHTIGDEN	50.140	71.440
TOTAAL PREMIES	10.919.309	17.259.564
MUTATIE VOORZIENING FLEXIOENSPAARREGELING	-365.679	-250.739
FLEXIOEN ONTVANGSTEN	442.979	540.200
INKOMENDE WAARDEOVERDRACHTEN	11.999	273.600
TOTAAL	11.008.609	17.822.625

J A A R R E K E N I N G

PREMIES (X 1.000 EURO)	2015	2014
ONTVANGEN PREMIE	10.919	17.260
GEDEMPTE KOSTENDEKKENDE PREMIE	8.773	16.981
ZUIVERE KOSTENDEKKENDE PREMIE	12.335	21.286

SAMENSTELLING KOSTENDEKKENDE PREMIE (X 1.000 EURO)	ZUIVER	GEDEMP
ACTUARIEEL BENODIGD VOOR INKOOP NIEUWE AANSPRAKEN	9.021	6.029
RISICO PREMIE OVERLIJDEN	462	354
RISICOPREMIE AOP	649	649
OPSLAG VOOR VEREIST VERMOGEN	1.510	1.048
OPSLAG VOOR UITVOERINGSKOSTEN	693	693
RESULTAAT OP KOSTEN	0	0
TOTALE KOSTENDEKKENDE PREMIE	12.335	8.773

Over het boekjaar 2015 is in totaal € 10.919.309 aan premie ontvangen (exclusief flexioenpremie). De feitelijk ontvangen premie is hoger dan de gedemppte premie en lager dan de zuiver kostendekkende premie.

17. PENSIOENUITKERINGEN

PENSIOENUITKERINGEN (EURO'S)	2015	2014
PENSIOENUITKERINGEN FLP	2.881.191	4.569.609
OUDERDOMSPENSIOEN	22.738.107	16.148.806
NABESTAANDENPENSIOEN	2.223.179	2.039.354
WEZENPENSIOEN	44.778	49.689
OVERBRUGGINGSPENSIOEN	5.505.184	10.453.355
ARBEIDSONGESCHIKTHEIDSPENSIOEN	80.017	79.809
UITKERING ANW-HIAAT	153.076	166.992
FLEXIOENUITKERING	1.064.153	1.309.385
BIJZONDER NABESTAANDENPENSIOEN	285.380	175.574
UITKERING 30+ REGELING	192.768	176.827
FLEXIOENPREMIE INVALIDITEITSPENSIOEN	0	4.585
TOTAAL	35.167.832	35.173.985

J A A R R E K E N I N G

18. PENSIOENBEHEER

PENSIOENBEHEER (EURO'S)	2015	2014
1. MANAGEMENT/SECRETARIAAT	63.456	60.046
2. ADVIESKOSTEN ACTUARIS	42.882	36.503
3. JAARWERK ACTUARIS	19.059	17.043
4. CERTIFICERING	4.598	4.674
5. PROJECTKOSTEN	16.100	38.637
6. (JURIDISCHE) ADVIESKOSTEN	101.068	130.204
7. DRUKWERK/ PUBLICATIE	6.180	16.657
8. ACCOUNTANT	17.545	17.545
9. HUISVESTINGS- EN KANTOORKOSTEN	20.033	22.575
10. AUTOMATISERINGSKOSTEN	15.000	15.000
11. KOSTEN FINANCIËLE ADMINISTRATIE	5.000	5.000
12. DEELNEMERSADMINISTRATIE	206.301	135.962
13. DE NEDERLANDSCHE BANK	10.612	10.330
14. BESTUURSKOSTEN	94.784	74.698
15. SCHOLING BESTUUR	31.227	31.915
16. DIVERSE KOSTEN	33.671	25.984
TOTAAL	687.516	642.773

Volgens bovenstaande tabel bedragen de totale kosten voor pensioenbeheer € 687.516.

In het boekjaar zijn de volgende bedragen aan accountantshonoraria ten laste van het resultaat gebracht:

IN EURO'S	2015	2014
CONTROLE VAN DE JAARREKENING	35.090	35.090
ANDERE CONTROLE WERKZAAMHEDEN	0	0
FISCALE ADVISERING	45.089	33.838
ANDERE NIET-CONTROLEDIENSTEN	0	0
TOTAAL	80.179	68.928

J A A R R E K E N I N G

Toelichting

- 2 De hoogte van deze post is afhankelijk van de mate van ondersteuning aan het AB en DB en de gevraagde adviezen en kan daarom van jaar tot jaar verschillen.
- 5 Onder de projectkosten zijn opgenomen de advieskosten in het kader van aanvangshaalbaarheidstoets, risicoherverzekering en ABTN.
- 6 De (juridische) advieskosten betreft de inzet van Brauw Blackstone Westbroek voor advies inzake Governance. Tevens is hieronder de inzet van PWC voor advies over BTW opgenomen en de inzet van een advocaat van Clifford Chance voor advies in het kader van een gerechtelijke procedure.
- 8 Betreft alleen de kosten voor controle van de jaarrekening en de jaarstaten. Geen advieskosten.
- 11 In 2014 en 2015 is er sprake van een coulancekorting (€ 4.000 per jaar, t/m 2015).
- 12 Dit zijn de kosten van de deelnemers- en uitkeringenadministratie. Per 1 juli 2015 is de administratie overgegaan naar PGGM, waarvoor extra transitiekosten zijn gemaakt.
- 14 Onder deze post vallen de kosten voor AB- en DB-vergaderingen (vacatievergoeding, reiskosten en overige kosten).
- 15 Onder deze post vallen de kosten van het opleidingsinstituut plus de vacatievergoeding en reiskosten voor scholingsdagen.
- 16 Onder de diverse kosten vallen onder andere de kosten voor het verantwoordingsorgaan, intern toezicht, heffing AFM, en de gecombineerde bestuurders- en beroepsaansprakelijkheidsverzekering.

19. MUTATIE BALANSPOST VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN

MUTATIE BALANSPOST VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN (X1000 EURO)	2015	2014
TECHNISCHE VOORZIENINGEN VOOR RISICO FONDS BEGIN BOEKJAAR	852.101	726.966
BENODIGDE INTERESTTOEVOEGING (2015: 0,181% EN 2014: 0,379%)	1.525	2.757
ACTUARIEEL BENODIGD VOOR PENSIOENOPBOUW (COMING SERVICE)	9.025	16.631
INKOMENDE WAARDEOVERDRACHTEN	10	248
INKOOP UIT FLEXIOEN	477	575
INKOOP UIT FLP	0	601
VERLEENDE TOESLAGEN	0	2.210
UITGAANDE WAARDEOVERDRACHTEN EN AFKOPEN	0	0
UITKERINGEN	-32.309	-30.565
VRIJVAL EXCASSOKOSTEN UIT VOORZIENING	-242	-153
VERVALLEN 3-MAANDSMIDDELING	-8.759	0
WIJZIGING UFR METHODIEK	16.253	0
WIJZIGING RENTETERMIJNSTRUCTUUR	33.887	131.852
OVERLIJDEN	96	693
ARBEIDSONGESCHIKTHEID	0	0
MUTATIES EN CORRECTIES:		
- KORTEN UITKERING I.V.M. NIEUW AANGEGAAN HUWELIJK	0	-297

J A A R R E K E N I N G

(Vervolg tabel blz. 110)

- CORRECTIE BEGINSTAND	-1.523	0
- WIJZIGING BEREIKBARE AANSPRAKEN ARBEIDSONGESCHIKTEN A.G.V. WIJZIGING REGELING	-355	0
- VERVROEGDE PENSIONERING	-533	-275
- OVERIGE OORZAKEN	228	-503
WIJZIGING ACTUARIËLE (STERFTE)GRONDSLAGEN	0	-749
WIJZIGING VASTSTELLING LEEFTIJD	657	0
WIJZIGING OPSLAG VOOR EXCASSOKOSTEN	6.481	2.110
TECHNISCHE VOORZIENINGEN VOOR RISICO FONDS EINDE BOEKJAAR	877.019	852.101

De technische voorzieningen voor risico fonds zijn in 2015 gestegen met 24.918.

20. MUTATIE BALANSPOST OVERIGE VOORZIENINGEN

MUTATIE BALANSPOST OVERIGE VOORZIENINGEN (X 1.000 EURO)	2015	2014
OVERGENOMEN FLP VERPLICHTING	0	84
TOTAAL	0	84

21. MUTATIE BALANSPOST VOORZIENING VOOR REKENING EN RISICO DEELNEMERS

MUTATIE BALANSPOST VOORZIENING VOOR REKENING EN RISICO DEELNEMERS (X 1.000 EURO)	2015	2014
STORTINGEN	3	6
BELEGGINGSOPBRENGSTEN	75	283
UITKERINGEN	-443	-540
TOTAAL	-365	-251

22. MUTATIES VAN BALANSPOST VOORZIENING KAPITAALDEKKING FLP

MUTATIES VAN BALANSPOST VOORZIENING KAPITAALDEKKING FLP (X 1.000 EURO)	2015	2014
UITRUIL FLP VOOR PENSIOENEN	0	-861
JURIDISCHE KOSTEN	0	-167
ONTTREKKING / DOTATIE LOODSEN	-2.852	-4.550
RENDEMENT	219	3.192
TOTAAL	-2.633	-2.386

J A A R R E K E N I N G

23. HERVERZEKERINGEN

Het overlijdensrisico voortvloeiende uit het reglementaire nabestaandenpensioen, alsmede uit het wezen- en arbeidsongeschiktheidspensioen en de eenmalige uitkering bij overlijden van een deelnemer of een pensioen-trekkende, indien van toepassing, wordt op stop-loss basis gedekt bij een herverzekeraar. De met ingang van 1 januari 2015 van toepassing zijnde contractuele afspraak dienaangaande komt er op neer dat indien de totale schade tijdens de (5-jarige) contractperiode 125 procent van de totale risicopremie over genoemde periode bij volledige herverzekering zou overschrijden, het meerdere door de herverzekeraar aan het pensioenfonds wordt uitbetaald. Deze verzekering expireert eind 2019.

IN EURO'S	2015	2014
PREMIES HERVERZEKERING	50.545	27.000
RENTE HERVERZEKERING	97	58
TOTAAL	50.642	27.058

Vergoeding bestuurders

NAAM/FUNCTIE	PRESENTIE- GELDEN *	KM-VERGOE- DING *	OVERIGE **
R. DE JONGE, VOORZITTER VANAF 1/1/2016	42.000	7.280	1.100
J.W. DUYZER, VOORZITTER TOT 1/1/2016	61.875	10.477	1.400
P.B. SCHOE, SECRETARIS/ PENNINGMEESTER VANAF 1/1/2016	27.000	7.711	560
P.J.J. VAN DEN BERG, LID	19.125	9.204	560
H.J.T. RUIJTEN, LID	13.500	2.184	560
L. KAZEMIER, LID	18.375	9.236	560
M. VAN KUIK, LID	22.125	2.607	560
M. LOUWERENS, LID	15.000	1.649	560
A.N.B. EGGINK (ASPIRANT LID)	7.500	1.622	140
TOTAAL	226.500	51.970	6.000

* IN HET BPL ALS KOSTEN OPGENOMEN

** VERGOEDING VOOR HET GEBRUIK VAN EEN LAPTOP, COMPUTER- KANTOORBENODIGDHEDEN.

Presentiegelden van registerloodsen worden vergoed aan de betreffende maatschap. KM-vergoedingen worden vergoed aan de desbetreffende bestuursleden zelf.

OVERIGE GEGEVENS

RESULTAAT BESTEMMING

Het bestuur heeft besloten het negatieve resultaat voor het jaar 2015 ten laste te brengen van de algemene reserve.

HERSTELPLAN

Het BPL verkeert eind 2015 in een situatie van vermogenstekort en heeft daarom voor 1 april 2016 een herstelplan ingediend bij De Nederlandsche Bank. Uit dit plan blijkt dat het BPL binnen 6 jaar een beleidsdekkingsgraad heeft die minimaal gelijk is aan het vereist eigen vermogen (VEV). Dit is ruim binnen de geldende herstelperiode van 11 jaar. Dit betekent dat in 2016 geen korting van pensioenaanspraken en -rechten nodig is.

In een brief aan alle deelnemers, gepensioneerden en andere aanspraak- en pensioengerechtigden is t.a.v. de toeslagverlening vermeld dat deze naar verwachting de komende jaren zeer beperkt zal zijn. Het bestuur verwacht de eerst komende jaren geen toeslag te kunnen verlenen. Tevens is in deze brief vermeld dat de financiële positie van fonds vanaf juni 2015 aanzienlijk is verslechterd, waardoor, als de actuele dekkingsgraad niet verbeterd, in het herstelplan 2017 mogelijk een korting moet worden opgenomen.

OVERIGE GEGEVENS

ACTUARIËLE VERKLARING CERTIFICEREND ACTUARIS

Opdracht

Door de Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen te Rotterdam is aan Ruigrok Actuariële Consultancy BV de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Wet verplichte beroepspensioenregeling over het boekjaar 2015.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van de Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen, zoals vereist conform artikel 143 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 4.384.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 219.000 te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 142 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling.

De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

OVERIGE GEGEVENS

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij er van overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 121 tot en met 135 van de Wet verplichte beroepspensioenregeling, met uitzondering van artikel 127. Daarbij is bepalend de mate van waarschijnlijkheid dat het pensioenfonds zal kunnen voldoen aan de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, in aanmerking nemend het streven inzake toeslagen, zoals aan verzekerden meegedeeld en de in wet- en regelgeving opgenomen criteria.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch ten minste gelijk aan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van de Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

WIERINGERWAARD, 21 JUNI 2016.

ORIGINEEL GETEKEND DOOR DRS. P.J.G. RUIGROK AAG.

OVERIGE GEGEVENS

CONTROLE VERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Verlaring over de jaarrekening 2015

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het stichtingskapitaal en de reserves van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen per 31 december 2015 en van het saldo van baten en lasten over 2015 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat hebben wij gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2015 van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen te Rotterdam ('de stichting') gecontroleerd. De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2015;
- de staat van baten en lasten over 2015; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Verantwoordelijkheden van het bestuur

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening en voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheid voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee

OVERIGE GEGEVENS

voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel. Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken. Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Verklaring betreffende het bestuursverslag en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het bestuursverslag en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;
- dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

AMSTERDAM, 21 JUNI 2016.

PRICEWATERHOUSECOOPERS ACCOUNTANTS N.V.

ORIGINEEL GETEKEND DOOR DRS. H.C. VAN DER RIJST RA

BIJLAGE BIJ ONZE CONTROLEVERKLARING OVER DE JAARREKENING 2015

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het

OVERIGE GEGEVENS

evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaet zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.
- Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

BEGRIPPEN

STERFTETAFEL/OVERLEVINGSTAFEL

Een sterftetafel geeft aan wat de levens- en sterftetekansen zijn, afhankelijk van de reeds bereikte leeftijd. Aan de hand van de sterftetafels kan men de gemiddelde levensduur berekenen. Dit is het aantal jaren dat men statistisch volgens de gegeven tafel nog zal blijven leven. De ontwikkeling van deze gemiddelde levensduur voor 65-jarige mannen respectievelijk vrouwen is na de 2e wereldoorlog als volgt geweest:

WAARNEMINGSPERIODE	GEMIDDELDE LEVENSDUUR IN JAREN VAN EEN 65-JARIGE	
STERFTETAFEL	MAN	VROUW
1947-1949	13,9	14,4
1951-1955	14,1	14,9
1956-1960	14,1	15,4
1961-1965	14,0	16,0
1966-1970	13,7	16,4
1971-1975	13,6	16,9
1976-1980	13,8	18,0
1981-1985	14,1	18,5
1985-1990	14,3	18,9
1990-1995	14,7	19,0
1995-2000	15,0	19,1
2000-2005	15,8	19,5
OVERLEVINGSTAFEL		
2005-2050 (STARTJAAR 2010) *	19,0	21,1
2010-2060 (STARTJAAR 2012) *	22,0	24,7
2012-2062 (STARTJAAR 2014) *	22,6	24,9
AG2014 (STARTJAAR 2015) *	22,0	25,4
AG2014* (STARTJAAR 2016)	22,1	25,5

* VOOR IEMAND DIE 65 JAAR WORDT IN HET BETREFFENDE STARTJAAR, INCLUSIEF FONDSSPECIEKE CORRECTIEFACTOREN.

ACTUARIEEL

Aanduiding van berekeningen ten aanzien van pensioen of financiering, waarbij (wiskundige) rekentechniek, levenskansen, rekenrente, inschattingen van toestroom beroepsgenoten en dergelijke een rol spelen.

ALGEMENE RESERVE

De algemene reserve wordt gevormd in gunstige jaren als extra waarborg om aan de verplichtingen te kunnen blijven voldoen. Hierbij valt onder meer ook te denken aan indexaties, aanpassing leeftijdsterugstelling en arbeidsongeschiktheidsrisico's.

ASSET LIABILITY MANAGEMENT (ALM)

Asset Liability Management is het aanbrengen en vervolgens bewaken van een optimale samenhang tussen pensioenbeleid, premie- en beleggingsbeleid, waarna de laatste twee zo optimaal mogelijk worden afgestemd op de pensioenverplichtingen.

ASSET-MIX

De vastgestelde “asset-mix” is een procentuele verdeling van het te beleggen vermogen over diverse beleggingscategorieën onder meer aandelen/fondsen, onroerend goed/fondsen, vastrentende waarden en liquide middelen. De mix is vermeld onder Beleggingsbeleid, onderdeel beoogde beleggingsportefeuille en tactische bandbreedte.

BENCHMARK

Een objectieve maatstaf waarmee de eigen prestaties van de belegger kunnen worden gemeten. Een bekende maatstaf is bijvoorbeeld het totaalrendement van de gehele Amsterdamse aandelenmarkt, zoals die wordt gemeten middels de CBS- herbeleggingsindex.

CONTANTE WAARDE

De contante waarde van toekomstige pensioenverplichtingen is het bedrag dat nu nodig is om op de pensioendatum aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Het wordt berekend met behulp van de overlevingstafels en de rekenrente (rentetermijnstructuur van DNB).

De contante waarde van een verzameling pensioenverplichtingen voor een groep deelnemers is voldoende om aan de verplichtingen te voldoen, indien over het vermogen een interest wordt gekweekt gelijk de rekenrente en het sterfte- c.q. overlevingspatroon bij de betreffende groep in overeenstemming is met de overlevingstafels.

DEKKINGSGRAAD

Er zijn verschillende dekkingsgraden:

- Actuele dekkingsgraad: de verhouding tussen het beschikbaar vermogen en de voorziening pensioenverplichtingen
- Beleidsdekkingsgraad: het gemiddelde van de actuele dekkingsgraden over de afgelopen 12 maanden
- Reële dekkingsgraad: de verhouding tussen de beleidsdekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad benodigd voor toekomstbestendige toeslagverlening ter hoogte van de veronderstelde prijsinflatie, berekend met een rentevoet van 6,75 procent.

HAALBAARHEIDSTOETS

Op grond van de Wet moet een pensioenfonds periodiek een haalbaarheidstoets uitvoeren. De haalbaarheidstoets geeft inzicht in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. In artikel 22 van het Besluit FTK wordt beschreven hoe de haalbaarheidstoets moet

worden uitgevoerd, waarbij in de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling nadere voorschriften zijn opgenomen over berekeningswijze, wijze van uitvoering en de te hanteren normen.

KAPITAALDEKKINGSSTELSEL

Dit is het financieringssysteem waarbij reserves worden gevormd voor de pensioenverplichtingen. De berekening van de voorziening pensioenverplichtingen vindt plaats op basis van de actuariële grondslagen. Alle levensverzekeringsmaatschappijen en vrijwel alle pensioenfondsden werken op basis van het kapitaaldekkingssysteem.

KORTINGSMAATREGEL

Een kortingsmaatregel betreft een gelijke procentuele vermindering van alle opgebouwde en ingegane pensioenen. Het BPL zal pas tot een kortingsmaatregel overgaan als alle sturingsmiddelen, inclusief de mogelijkheid van een extra premiestorting, zijn uitgeput. Een extra premiestorting zal alleen in het herstelplan worden opgenomen als de NLc deze schriftelijk heeft toegezegd. Het bestuur zal de mogelijkheid van een extra premiestorting tijdig met de NLc bespreken.

LEEFTIJDSCORRECTIE HOGER OPGELEIDEN

Uit onderzoek, o.a. door het CBS, is gebleken dat de sterftekans voor hoger opgeleiden lager ligt dan de sterftekans voor een gemiddelde Nederlander. Onder hoger opgeleiden wordt verstaan personen met een HBO of universitaire opleiding. BPL-deelnemers hebben tenminste een HBO-opleiding genoten. Bij berekening van de voorziening dient het BPL hiermee rekening te houden. Dit gebeurt door de gemiddelde sterftekans, die volgt uit de geldende prognosetabels, te vermenigvuldigen met een correctiefactor, welke is afgeleid van de levensverwachting van hoger opgeleiden ten opzichte van de gemiddelde Nederlander. Voorbeeld: De gemiddelde sterftekans van een 35-jarige mannelijke deelnemer op basis van de geldende prognosetabels bedraagt: 0,05994 procent. De correctiefactor voor een 35-jarige man bedraagt: 64,23 procent. Bij berekening van de voorziening wordt dan gerekend met een sterftekans van 0,03850 procent (0,05994 procent x 64,23 procent).

OMSLAGSTELSEL

Hierbij worden de binnenkomende gelden terstond aangewend voor pensioenuitkeringen. Het belangrijkste voorbeeld van dit systeem vormt de AOW.

OVERBRUGGINGSPENSIOEN

Een overbruggingspensioen wordt uitgekeerd boven op het levenslange ouderdomspensioen, tot aan de 67-jarige leeftijd. De overbrugging dient als compensatie voor de AOW-uitkering die immers pas op 67-jarige leeftijd ingaat. In deze situatie gaat het levenslange ouderdomspensioen dus al vóór de 67-jarige leeftijd in. Het BPL kent een overbruggingspensioen in het Pensioenstatuut 2015.

PENSION FUND GOVERNANCE

Pension Fund Governance (PFG) is een systeem van checks and balances dat de kwaliteit van het pensioenbestuur moet stimuleren en transparant maken. Dit moet leiden tot meer vertrouwen in de pensioensector.

PERFORMANCE

Performance is de procentuele waardeverandering van het gemiddeld belegd vermogen.

PREMIE

- Feitelijke premie: de op jaarbasis van de deelnemers totaal ontvangen premies.
- Zuivere kostendekkende premie: de op jaarbasis benodigde premie, berekend op basis van de rentetermijnstructuur (marktrente) en is daardoor gevoelig voor renteveranderingen met een opslag voor

solvabiliteit op basis van het vereist eigen vermogen.

- Gedempte kostendeekkende premie: de op jaarbasis benodigde premie, berekend op basis van een disconteringsvoet, welke wordt ontleend aan het te verwachten rendement op beleggingen met een afslag voor toeslagverlening.

Pensioenfondsen zijn verplicht genoemde premies in het jaarverslag te publiceren.

VOORZIENING PENSIOENVERPLICHTINGEN

De voorziening pensioenverplichtingen het bedrag dat op de balans van de verzekeringsinstelling of het pensioenfonds wordt opgenomen ter dekking van de reeds gefinancierde pensioengedeelten.

Een andere (oudere) term hiervoor is wiskundige reserve of premiereserve.

Onder FTK wordt dit de technische voorzieningen genoemd.

REKENRENTE

De rekenrente is de rentevoet waarmee bij het vaststellen van tarieven en voorziening pensioenverplichtingen rekening wordt gehouden. Hiermee wordt geanticipeerd op het rendement dat naar verwachting op premies en reserves zal worden gemaakt. De voorziening pensioenverplichtingen dient contant gemaakt te worden tegen een door De Nederlandsche Bank voorgeschreven rentetermijnstructuur. Het uitgangspunt daarbij is de marktrente. Vanaf ultimo 2011 geldt voor de berekening van de voorziening ultimo maand de driemaands gemiddelde marktrente over de afgelopen periode. Vanaf september 2012 heeft De Nederlandsche Bank de UFR (ultimate forward rate) verwerkt in de door pensioenfondsen te hanteren rentetermijnstructuur. Op grond van de UFR is de rentetermijnstructuur voor looptijden tot 20 jaar nog gebaseerd op de driemaands gemiddelde marktrente. Voor looptijden vanaf 21 jaar wordt de driemaands gemiddelde marktrente geleidelijk aangepast aan de UFR, die eind september 2012 is vastgesteld op 4,2 procent. Per 1 januari 2015 is de bovengenoemde driemaandsmiddeling van de marktrente vervallen. Op 15 juli 2015 is de wijze waarop de Ultimate Forward Rate wordt vastgesteld gewijzigd. Vanaf deze datum wordt de Ultimate Forward Rate vastgesteld als het 120-maand gemiddelde van de 20-jaars forward rate.

REËLE RENTE

Onder reële rente wordt verstaan de rente die op de kapitaalmarkt bereikt wordt, verminderd met het inflatiepercentage.

RIJPINGSGRAAD

Verhouding premievrijen en gepensioneerden t.o.v. actieve deelnemers. Als de rijpingsgraad stijgt neemt het gereserveerde pensioenvermogen in verhouding tot de premiesom toe. Daardoor wordt de bijdrage van de beleggingsrendementen belangrijker voor de financiële positie van een fonds en wordt het moeilijker om een ongewenste ontwikkeling van de dekkingsgraad bij te sturen door premie-aanpassing.

STOP-LOSS

Dit slaat op een verzekeringsvorm waarbij het deel van de schade dat boven een afgesproken maximum uitgaat door de herverzekeraar wordt vergoed.

TRACKING ERROR

Met de tracking error wordt een indicatie gegeven van de mate van afwijking tussen het rendement van een beleggingsportefeuille en de waardeontwikkeling van een benchmark.

De achtergrond van dit begrip is dat er verschillende stijlen voor vermogensbeheer bestaan. Aan het ene uiterste staat passief vermogensbeheer, waarbij gepoogd wordt een benchmark zo nauwkeurig mogelijk te volgen. Aan het andere uiterste staat actief vermogensbeheer, waarbij op basis van een (visie op toekomstige

koersontwikkelingen met enige regelmaat aan- en verkoopbeslissingen genomen worden. In het eerste geval zal het rendement van de portefeuille nagenoeg overeenkomen met dat van de benchmark. In het tweede geval zullen de maandelijkse verschillen veel groter zijn, en kan het heel goed zijn dat er afwijkingen van een procentpunt of meer bestaan. Over een langere periode beschouwd, is het uiteraard de bedoeling dat actief vermogensbeheer meer oplevert dan de benchmark. De grotere onzekerheid behoort immers beloond te worden met extra rendement.

Bij het meten van de tracking error wordt per beschouwde periode (meestal een maand) gekeken wat het rendement van de portefeuille en het rendement van de gevolgde benchmark is. Het verschil wordt gekwadeerd. De waarnemingen over een aantal perioden (variërend van 12 tot 36 maanden) worden opgeteld, en gedeeld door het aantal waarnemingen. Uit dit resultaat wordt de wortel getrokken (om de eerdere kwadratering te elimineren). Het hieruit resulterende getal is de tracking error over deze periode. Aangezien de rendementsverschillen in procenten luiden, luidt de tracking error ook in procenten.

In de afspraken met de vermogensbeheerder wordt zoveel mogelijk een maximale na te streven tracking error opgenomen. Hoe lager de tracking error, hoe meer erop vertrouwd kan worden dat het rendement is gekoppeld aan de waardeontwikkeling van de benchmark. Bij een hogere tracking error heeft de vermogensbeheerder een grotere vrijheid om van de benchmark af te wijken, met zowel de kans op een beter resultaat dan de benchmark als de kans op een lager resultaat.

SWAP

Een swap is een derivaat dat in de financiële wereld wordt gebruikt om het renterisico af te dekken, waarbij de lange rente wordt geruild voor de korte rente.

SWAPTION

Een swaption is een optie op een swap.

AFDEKKEN (HEDGEN) VALUTA RISICO

Pensioenfondsen in Nederland beleggen over in het algemeen ook in niet Euro genoteerde waardepapieren. Als de valuta van deze waardepapieren daalt ten opzichte van de Euro betekent dit voor een fonds, dat zijn verplichtingen in Euro's heeft vastgesteld, een vermindering van zijn vermogen en daardoor een lagere dekingsgraad. Dit risico kan worden afgedekt door middel van hedging naar de Euro.

De kosten van hedging zijn vrij beperkt. Het indekken gebeurt via valuta termijncontracten. Deze kosten niets. Het enige "kostenaspect" is het feit dat de koers waartegen op termijn verkocht/gekocht wordt, bepaald wordt door het renteververschil tussen beide valuta.

RAPPORT VISITATIECOMMISSIE PENSION FUND GOVERNANCE OVER STICHTING BEROEPSPENSIOENFONDS LOODSEN 2015

PENSIOENFONDS	BEROEPSPENSIOENFONDS LOODSEN (BPL)
AANWEZIGE BESTUURSLEDEN	J.W. DUYZER (VOORZITTER) P.B. SCHOE P.J.J. VAN DEN BERG H.J.T. RUIJTEN M.A. VAN KUIK L. KAZEMIER M. LOUWERENS (ASPIRANT) A.N.B. EGGINK (ASPIRANT) TH. A. WITTKAMPF (MANAGER PENSIOENEN)
AFWEZIG MET BERICHT	R. DE JONGE (SECRETARIS / PENNINGMEESTER)
COMMISSIE INTERN TOEZICHT	H.R.C. GOSTELIE (VOORZITTER), K.J. VAN DOLDER EN R. BASTIAN
TYPE INTERN TOEZICHT:	VISITATIECOMMISSIE
DATUM / TIJD OVERLEG	25 SEPTEMBER 2015 VAN 14.00 – 17.00 UUR
BIJLAGEN	TRANSPARANTIE-DOCUMENT PFG UITWERKING BEOORDELEINGSKWALIFICATIES

DE TAAK VAN HET INTERN TOEZICHT

Het intern toezicht heeft volgens artikel 110a, lid 8 Wet verplichte beroepspensioenregeling tot taak:

- het houden van toezicht op het beleid van het bestuur,
- het houden van toezicht op de algemene gang van zaken in het pensioenfonds,
- het houden van toezicht op een adequate risicobeheersing en
- het houden van toezicht op een evenwichtige belangenafweging door het bestuur

De visitatiecommissie legt verantwoording af over de uitvoering van de taken aan het verantwoordingsorgaan en in het jaarverslag.

DE WERKWIJZE

De werkwijze van het intern toezicht staat beschreven in document SDB-I3-010 en kent als stappen:

- Vullen van het transparantiedocument door het pensioenfonds (zie bijlage I)
- Onderzoek van het transparantiedocument door het intern toezicht
- Overleg van het intern toezicht met het fondsbestuur
- Verslaglegging van het overleg
- Evaluatie van het gesprek en oordeelsvorming door het intern toezicht
- Rapportage door het intern toezicht aan het verantwoordingsorgaan

HET ONDERZOEK

Het intern toezicht heeft ten aanzien van de gevraagde documenten onderzocht of ze zijn aangeleverd en of ze actueel zijn. De resultaten van dat onderzoek zijn aangegeven in bijlage I.

HET OVERLEG

Het intern toezicht heeft de volgende onderwerpen met het bestuur besproken.

- Acties naar aanleiding van de vorige PFG-ronde
- De financiële opzet van het BPL
- Risicomanagement en Vermogensbeheer
- Governance, Compliance, Deskundigheidsbevordering en Communicatie
- Actuarial, Pensioenzaken en Wet- & regelgeving

HET GESPREKSVERSLAG**Acties naar aanleiding van de vorige visitatie.**

Het Intern Toezicht informeert welke maatregelen het bestuur heeft genomen naar aanleiding van het PFG-rapport 2014. Verschillende aanbevelingen van het Intern Toezicht worden kort langsgelopen. De meeste punten komen in dit gesprek nog nader aan de orde.

Financiële opzet van het pensioenfonds.

Het Intern Toezicht informeert naar de pensioenspaarrekeningen waar in de ABTN over wordt gesproken. Het bestuur licht toe dat het gaat om rekeningen uit de Flexioen-regeling, die is opgezet na de afbouw van de ambtelijke status van de loodsen in 1988. Deze regeling is in 2004 gestopt en kent nu nog circa 100 rechthebbenden.

Het Intern Toezicht vraagt toelichting op een passage uit de ABTN: 'De marktwaarde van niet beurs genoteerde assets is gebaseerd op het aandeel dat het BPL heeft in het eigen vermogen van de niet beurs genoteerde aandeel per balansdatum'. Het bestuur licht toe dat het hier gaat om waardering van onroerend goed. Met een rekenvoorbeeld illustreert het hoe de methode werkt wanneer het bestuur een belang heeft in een winkelcentrum.

In de ABTN staat dat het fonds zichzelf typeert als een 'eigen beheer' fonds. Het Intern Toezicht vraagt hier uitleg over aangezien alle operationele activiteiten zijn uitbesteed. Het bestuur geeft hiermee aan dat het bestuur 'van, voor en door' loodsen gebeurt en dat in de uitvoering niets is herverzekerd. Het bevestigt dat de uitvoering inderdaad volledig is uitbesteed.

Wat betreft de valuta-afdekking leest het Intern Toezicht dat het bestuur de dollar beleidsmatig voor 75% afdekt, maar dat het de managers ruimte laat op actief beleid te voeren. Dat betekent dat de valuta-afdekking in de praktijk wel eens veel lager of hoger kan uitpakken dan beleidsmatig wordt gewenst. Het Intern Toezicht vraagt hoe het bestuur tegen dit risico aankijkt. Het bestuur geeft aan dat er een bandbreedte van plus of min 5% wordt aangehouden en dat de fiduciaire manager Robeco hierop toeziet.

Het Intern Toezicht vraagt naar de achtergrond van de kostentoedeling aan Pensioenbeheer en Vermogensbeheer. Het bestuur licht toe dat de kostentoedeling is gebaseerd op het tijdsbeslag van het bestuur en de adviseurs aan beide gebieden. De verdeling komt daarmee uit op 50/50.

Risicomanagement, Vermogensbeheer en Uitbesteding

Het Intern Toezicht wil weten hoe het bestuur zich heeft voorbereid op een ICT-calamiteit, zoals een hack. Daarbij licht het toe dat uit onderzoek blijkt dat in circa 60% van de systemen in de wereld wel eens is ingebroken. Het bestuur realiseert zich dat het zelf verantwoordelijk is voor het functioneren van de ICT-systemen, en ook voor het functioneren van de ICT bij uitbestede diensten. In de praktijk voert de uitvoerder PGGM het beheer over de ICT. Het bestuur is hierover met PGGM in gesprek in het kader van de ISAE 3402-verklaring. Afgesproken is dat PGGM ieder incident aan het bestuur meldt. Hierop vraagt het Intern Toezicht wat het bestuur vindt van het niveau van beveiliging dat PGGM aanhoudt. Daar heeft het bestuur geen goed zicht op. Wel geeft het aan dat het Loodswezen, waar ook enkele systemen draaien waar het BPL gebruik van maakt, werkt op het hoogste niveau van beveiliging. Het Intern Toezicht adviseert het bestuur om met PGGM in overleg te treden over het te voeren beleid wanneer iemand met succes heeft ingebroken. Het bestuur moet hierin proactief optreden. Ook adviseert het Intern Toezicht het bestuur om zich hierin bij te laten staan door een onafhankelijke deskundige adviseur.

In de ABTN staat dat de Manager Pensioenen op de goede naleving van contracten door derden toeziet. Het Intern Toezicht informeert hoe dit in de praktijk werkt. Het bestuur licht toe dat dit steekproefsgewijs op detailniveau gebeurt. Jaarlijks wordt de naleving van de SLA's (Service Level Agreements) met derden beoordeeld. De kwartaalrapportages worden ook beoordeeld op onregelmatigheden. In voorkomend geval informeert de Manager Pensioenen het Dagelijks Bestuur, dat indien nodig het Algemeen Bestuur hierbij betreft.

Het bestuur heeft het gebruik van swaptions afgeschaft en het Intern Toezicht vraagt toelichting op de beweegredenen. Daarop vertelt het bestuur dat de kosten te hoog werden. De waarde van de swaptions was door de gedaalde rente gestegen. Daardoor was het een goed moment om deze te verkopen, tegelijk met het verlagen van de renteafdekking. Toen is ook de dynamische rentestafel geïntroduceerd op advies van de eigen financiële adviseur en de fiduciaire manager Robeco.

Het Intern Toezicht stelt vast dat het bestuur een voorkeur heeft voor actief beleid en vraagt wat maakt dat het bestuur denkt dat Corestone structureel de outperforming managers kan selecteren. Het bestuur heeft Corestone in Zwitserland bezocht en terplekke gezien hoe het de managersselectie doet. Dat geeft vertrouwen. Hierop informeert het Intern Toezicht of het bestuur een performance fee aan Corestone betaalt. Het bestuur geeft aan dat zij dat niet doet. Robeco betaalt Corestone als onderdeel van het fiduciaire management-contract.

Het Intern Toezicht informeert hoe het staat met de kostentransparantie van de fondsmanagers. Het bestuur antwoordt dat het thans een goed inzicht heeft en dat het afscheid heeft genomen van enkele fondsmanagers die onvoldoende look through konden bieden. Hierop informeert Intern Toezicht naar de kostenstructuur van de PE-fondsen. Het bestuur antwoordt dat dit Robeco fondsen zijn. Robeco verstrekt hierover voldoende informatie, naar het oordeel van het bestuur.

Het Intern Toezicht vraagt waarom het bestuur zich heeft teruggetrokken uit commodities en beursgenoteerde hypotheke. Het bestuur licht toe dat uit de financiële crisis bleek dat deze assets een andere correlatie met aandelen hadden dan verwacht. Ze brachten dus niet de gewenste risicospreiding, maar wel complexiteit. Daarom zijn ze verlaten. Het bestuur is overigens van plan om in Nederlandse hypotheke te gaan beleggen, vanwege het gunstige te verwachten rendement t.o.v. staatsobligaties en hypotheke in dezelfde risicocategorie vallen als staatsobligaties. Hiermee zou ook een grotere diversificatie worden bereikt.

Het Intern Toezicht wil weten of het bestuur gebruik maakt van asset backed securities. Dat is niet het geval vanwege het hoge risico.

Het Intern Toezicht informeert naar de gebruikswaarde van de kwartaalrapportage van Robeco. Het heeft namelijk de indruk dat er veel aan data geleverd wordt, maar dat het informatieniveau wat achter blijft. Het bestuur deelt deze mening niet. De huidige rapportage is customer made voor het BPL. Daarnaast beschikt het bestuur over het dashboard dat veel praktische informatie geeft.

Het Intern Toezicht vraagt toelichting op de Investment beliefs, Met name op de gemaakte keuze tussen actief en passief beleid. Het bestuur vindt dat de criteria voor de keuze passief of actief voldoende duidelijk zijn beschreven. Corestone adviseert op basis van deze criteria over de selectie van een assetmanager.

Het Intern Toezicht refereert aan de correspondentie met DNB over de vraag of het BPL een kwetsbaar fonds is en vraagt wat er zou moeten gebeuren wil het BPL zich wel als kwetsbaar fonds typeren. Het bestuur antwoordt dat dit bijvoorbeeld aan de orde zou kunnen zijn wanneer de pensioengrondslag zou halveren en de kosten daardoor relatief te hoog zouden worden. Desgevraagd geeft het bestuur aan dat het als vergrijzend fonds natuurlijk al een risico loopt, maar dat dit periodiek met de deelnemers wordt afgestemd. Hierop vraagt het Intern Toezicht wat het bestuur zou overwegen wanneer dit risico zich realiseert. Opties die dan in beeld komen zijn: voortgaan als gesloten (slapend) fonds of een APF aangaan met andere beroepspensioenfondsen.

Vervolgens merkt het Intern Toezicht op dat ook een A-merk als PGGM in de fout kan gaan en vraagt of dat risico is onderzocht. Het bestuur antwoordt dat het dat risico niet uitgebreid heeft onderzocht omdat daar niet de tijd beschikbaar voor was. Het bestuur heeft een site visit aan PGGM gebracht en in vervolg bijeenkomsten met DB en actuaris zijn de details besproken. Een pre voor PGGM was dat het ervaring heeft met beroepspensioenfondsen. Wat sterk meespeelde is dat bij de toenmalige uitvoerder, AON Hewitt, het contract afliep en diens grootste klant daar vertrok. Juist uit risicobesef is het BPL daar weggegaan.

Het Intern Toezicht staat erbij stil dat het BPL in 2015 verschillende uitbestedingstrajecten heeft doorlopen en informeert in hoeverre het zich nu aan zijn eigen uitbestedingsprocedure heeft gehouden. Het bestuur licht toe dat het dat in zeer redelijke mate heeft gedaan. Enkele van die trajecten werden overigens door de fiduciaire manager gedaan.

Het Intern Toezicht heeft de uitbestedingscontracten bekeken en informeert in hoeverre het bestuur nu op de hoogte is van de governance van de partij waarmee het een contract heeft gesloten. Zo contracteerde het met PGGM UFO BV. Het Intern Toezicht vraagt wie dat is en hoe deze entiteit zich verhoudt tot PGGM Beheer BV. Het bestuur heeft dit toen laten uitzoeken maar heeft het antwoord nu niet paraat. Ook las het Intern Toezicht in artikel 10 van het contract met PGGM: 'rechten en plichten kunnen niet worden overgedragen, maar PGGM mag wel overdragen aan een verbonden persoon.' Wat wordt hier nu precies bedoeld en waarom staat dit in het contract? Het bestuur vermoedt dat PGGM wel eens derden inzet om werkzaamheden te verrichten en dat dit artikel daarnaar verwijst.

Governance, Compliance, Deskundigheid en Communicatie

Het Intern Toezicht weet dat het bestuur een uniform functieprofiel kent voor alle bestuurders en dat er voor de voorzitter een specifiek functieprofiel is. Daarop vraagt het Intern Toezicht hoe nu de selectie van die aankomende secretaris/penningmeester is verlopen. Het bestuur antwoordt dat het gekeken heeft wie belangstelling voor deze functie heeft en er verder gelet is op geschiktheid, een goed spreiding in leeftijd en anciënniteit binnen het DB. Tot slot hebben de bestuurders hun voorkeur kunnen bepalen. Daarop vraagt het Intern Toezicht hoe het inwerken van de nieuwe secretaris/ penningmeester verloopt. Het bestuur vertelt dat het aankomend DB een assessment heeft gedaan waar een opleidingsbehoefte uit volgde, die inmiddels opgevolgd is.

Verder loopt de aankomende secretaris/ penningmeester een jaar mee met het huidige DB om zich zo in te werken.

Het Intern Toezicht las dat er over geheimhouding wat te doen is geweest binnen het bestuur en vraagt hoe het komt dat dit op een toch wat robuuste wijze opgelost is. Het bestuur wijt dit aan de cultuur van de beroepsgroep. Inmiddels is er een bestuursreglement opgesteld om met elkaar spelregels te hebben voor het geval er weer iets dergelijks aan de orde is.

Het Intern Toezicht las van de individuele evaluaties en informeert of er ook een evaluatie van het bestuurlijk functioneren is geweest. Dat is het geval, echter die was begin 2015 en ontbreekt dus in de stukken die het Intern Toezicht nu heeft bestudeerd. Het Intern Toezicht memoreert dat de Code Pensioenfondsen verlangt dat er jaarlijks wordt geëvalueerd. Het bestuur antwoordt dat vanwege de vele werkzaamheden in 2014 is besloten is om de bestuursevaluatie begin 2015 te doen.

Het Intern Toezicht vraagt hoe de inbreng van de adviseurs is. Het bestuur geeft aan dat de adviseurs vaak de beleidsnotities inbrengen en toelichten in de vergadering. Hun functioneren wordt jaarlijks geëvalueerd door het bestuur en ook let het bestuur goed op de kosten. Zo wordt er bijvoorbeeld op gelet dat verschillende adviseurs geen afstemming onderling doen buiten het zicht van het bestuur, omdat dat onbeheersbaar is.

Gezien de rol van de adviseurs informeert het Intern Toezicht hoe het staat met de countervailing power van het bestuur tegenover de eigen adviseurs. Het bestuur neemt de notities niet zonder meer over. Vaak zijn daar serieuze discussies aan verbonden of wordt een behandeling in twee instanties gedaan. Kortom, het bestuur vindt zijn countervailing power voldoende.

Het Intern Toezicht trof verschillende decision papers in de stukken en informeert naar het gebruik daarvan. Het bestuur licht toe dat deze decision papers meestal voorafgaand aan de discussie en besluitvorming worden opgemaakt. Het komt ook voor dat wanneer de discussie divers was, dat ze achteraf worden opgemaakt. In dat geval dienen ze dan vooral als naslagwerk om de overwegingen bij een besluit nog eens na te kunnen lezen.

Het valt het Intern Toezicht op dat de verslaglegging over vermogensbeheer zeer uitgebreid is, maar dat het relatief weinig tegen komt over andere onderwerpen, die je ook zou verwachten, zoals nFTK, ALM, ABTN, communicatie en geschiktheid. Heeft het bestuur hier een verklaring voor? Deze onderwerpen zijn wel besproken door het bestuur, echter soms in andere verbanden waardoor ze niet in de bestuursverslagen genoemd zijn.

Vervolgens informeert het Intern Toezicht naar de evenwichtige belangenafweging. In de nieuwe pensioenregeling gaan de jongeren bijvoorbeeld meer betalen voor minder pensioen. Hoe is deze regeling tot stand gekomen? Het bestuur geeft aan dat er een werkgroep is geweest met een brede samenstelling die de nieuwe regeling heeft voorbereid. Hierin waren de beroepspensioenvereniging (NLc), het bestuur en verschillende leeftijdsgroepen vertegenwoordigd. Het bestuur heeft de nieuwe regeling ook persoonlijk toegelicht aan de deelnemers in grote bijeenkomsten waarmee het circa 75% van de deelnemers heeft bereikt. Alhoewel deze regeling anders uitpakt dan de vorige, heeft de werkgroep wel het maximale weten te bereiken van wat er binnen de nieuwe wettelijke kaders mogelijk is. Kortom, er was ruim aandacht voor evenwichtige belangenafweging in de optiek van het bestuur. Het Intern Toezicht vraagt of het bestuur voortaan in de verslaglegging nadrukkelijker kan laten zien dat het bepaalde vragen overwogen heeft, zodat het zich een beter beeld kan vormen van de evenwichtige belangenafweging.

Het Intern Toezicht stelt vast dat de terminologie van het geschiktheidsplan nog niet overal is aangepast. Dat heeft het bestuur ook onderkend. Het bestuur heeft het geschiktheidsplan inmiddels geactualiseerd. Vervolgens informeert het Intern Toezicht naar de achtergrond van deelname aan opleidingen aangezien dat per bestuurslid verschilt. Dat gebeurt op basis van individuele behoefte. Indien er onvoldoende in opleiding wordt geïnvesteerd, komt dat bij de individuele evaluatie aan de orde.

Het Intern Toezicht informeert in hoeverre het bestuur zich ervan vergewist dat de partijen waaraan wordt 'door-uitbested' beschikken over een klokkenluidersregeling. Bij die partijen ligt namelijk vaak het grootste risico dat iets fout gaat. Het bestuur zegt dat het bij PGGM daarop heeft gelet. Daarop adviseert het Intern Toezicht om dit expliciet op te nemen bij de uitbestedingscriteria.

Wat betreft de compliance en met name de vraag of het bestuur voldoet aan alle gewijzigde wet- en regelgeving, merkt het bestuur op dat dit in ontwikkeling is. Volgend jaar zal het bestuur meer inzicht kunnen geven in de mate waarin zij compliant is. De gedragscode en de bijbehorende verklaringen van de bestuursleden zijn reeds lang goed ingeregeld.

Wat betreft de statuten noemt het Intern Toezicht een punt van aandacht. In art. 13, lid 1 staat nu dat de Visitatiecommissie rapporteert aan het bestuur en het Verantwoordingsorgaan. Dat is onjuist. De Visitatiecommissie rapporteert aan het Verantwoordingsorgaan.

Actuarial, Pensioenzaken en Wet- en Regelgeving

Het Intern Toezicht las dat het bestuur nu met twee pensioenregelingen te maken heeft; de oude gesloten regeling en de nieuwe. Waarom is niet gekozen voor één geïntegreerde regeling? Het bestuur geeft aan dat dit niet mogelijk is omdat de regelingen teveel verschillen.

DE BEVINDINGEN

In dit onderdeel geeft het Intern Toezicht aan wat is opgevallen in het voorgaande, plaatst daarbij kanttekeningen en doet aanbevelingen. Het Intern Toezicht memoreert dat de bevindingen en de beoordeling van het Intern Toezicht in het jaarverslag van het BPL moeten worden vermeld.

Het SDB-bestuur heeft op advies van de SDB-pool besloten dat wanneer een bezocht pensioenfonds niet besluit dit rapport integraal in zijn jaarverslag op te nemen, dat dan de samenvatting van de bevindingen, zoals aangegeven op pag. 11, samen met de beoordeling in het jaarverslag zal worden geplaatst.

Algemeen

Het Intern Toezicht heeft na dit onderzoek wederom een positieve indruk van het functioneren van het BPL-bestuur. Het bestuur reageert adequaat op de aangeronde punten en maakt een solide indruk. Het overleg verliep in een constructieve sfeer. Zoals steeds toont het bestuur zich goed geïnformeerd en geeft het blijkt van een grote betrokkenheid bij het pensioenfonds. Het Intern Toezicht constateert echter wel dat sommige bestuurders weinig aan het woord zijn geweest. Daarbij heeft het ook de indruk dat het bestuur ruim gebruik maakt van de expertise van de voorzitter en de manager pensioenen. Met het aanstaande vertrek van de voorzitter per einde van dit jaar is een goede borging van de continuïteit van de deskundigheid in het gehele bestuur nodig. Het Intern Toezicht ziet met tevredenheid dat dit onderwerp voldoende aandacht van het bestuur heeft en ziet graag dat dit zo voortgezet wordt. Tevens vraagt het Intern Toezicht aandacht voor een regelmatige reflectie op de kwetsbaarheid van het BPL, onder meer door de toenemende vergrijzing. Tot slot adviseert het Intern Toezicht om de beheersingsmaatregelen van de ICT-risico's aan de eisen van de huidige tijd te actualiseren.

Het Intern Toezicht stelt met tevredenheid vast dat zijn aanbevelingen uit de voorgaande PFG-ronde serieuze aandacht van het bestuur hebben gekregen. Op een aantal gebieden ziet het Intern Toezicht nog mogelijkheden voor verdere ontwikkeling. Dit wordt in het volgende toegelicht.

Het Intern Toezicht vat zijn taak aldus op, dat het een spiegel voor wil houden aan het bestuur opdat dit zijn functioneren hierdoor verder kan versterken vanuit de vraag: 'is het bestuur in control?'. Het Intern Toezicht heeft een kritische roloppvatting. Daarnaast vraagt ook DNB een kritische opstelling van het Intern Toezicht om zo de Pension Fund Governance daadwerkelijk een toegevoegde waarde te laten hebben.

Het onderzoek

Alle gevraagde documenten zijn tijdig aangeleverd. De documenten zijn actueel, en volgens een duidelijk systematiek gestructureerd.

De vorige PFG-ronde

Het Intern Toezicht is positief over de reactie van het bestuur op het vorige PFG-rapport. De aanbevelingen zijn serieus overwogen en opgepakt.

Financiële opzet van het pensioenfonds.

Wat betreft de valuta-afdekking deelt het Intern Toezicht niet de visie van het bestuur. Het Intern Toezicht vindt dat het bestuur niet overtuigend heeft kunnen onderbouwen waarom het wenselijk zou zijn om bij een bestuurlijke strategische keuze voor een valuta-afdekking van 75% aan de managers ruimte te laten, met een zekere bandbreedte, om afwijkende posities in te nemen. Hoewel de fiduciaire manager hierop toeziet, werkt deze aanpak naar de mening van het Intern Toezicht, onnodig risico-verhogend. Het Intern Toezicht adviseert daarom deze ruimte voor de managers te schrappen.

Risicomanagement en Vermogensbeheer

Wat betreft het ICT-risico volgt het bestuur een vertrouwde koers, zoals zoveel pensioenfonds. Het volstaat echter niet meer erop te vertrouwen dat de uitvoerder waaraan is uitbesteed het wel goed geregeld zal hebben. Het is goed te zien dat het bestuur zich realiseert dat het verantwoordelijk is voor de ICT. Echter, een paragraaf in de ISAE-3402-verklaring geeft naar de mening van het Intern Toezicht onvoldoende uitdrukking aan het grote afbreukrisico van een hack en de echt gevoelde verantwoordelijkheid van het bestuur met bijbehorende sense of urgency. Het Intern Toezicht vindt dat het bestuur zelf moet kunnen beoordelen of er voldoende waarborgen zijn, en daarbij niet hoeven te vertrouwen op geruststellende geluiden van de uitvoerder. Het Intern Toezicht adviseert daarom dat het bestuur hierin een meer proactieve aanpak kiest en zich daarin laat bijstaan door een onafhankelijke deskundige adviseur.

Wat betreft het toezien op de goede naleving van de contracten door derden door de manager pensioenen verwacht het Intern Toezicht volgend jaar meer informatie in de stukken aan te treffen waaruit die check blijkt. Het Intern Toezicht adviseert dat het bestuur in zijn jaaragenda een vaste datum opneemt waarop de manager pensioenen zijn rapportage inbrengt. Daaruit moet blijken welke contracten zijn beoordeeld, wat in de naleving is opgevallen, waar actie van het bestuur wordt verlangd en eventuele voorstellen voor verbetering.

Het Intern Toezicht stelt vast dat het bestuur een groot vertrouwen heeft in het vermogen van Corestone om structureel outperforming managers te selecteren. Dit vertrouwen wordt echter niet geboekstaafd door de kwartaalrapportages. Het Intern Toezicht heeft hier dus zijn aarzelingen bij en adviseert het bestuur

om kritisch te onderzoeken wat nu maakt dat Corestone deze outperformance-claim structureel waar zou kunnen maken. Hierbij merkt het Intern Toezicht op dat het nuttig is om te onderzoeken of de benchmark waaraan getoetst wordt de performance vóór of na belasting toont.

Ten aanzien van de kostentransparantie van private equity-fondsen is het bestuur van mening dat Robeco voldoende informatie verstrekt. Het Intern Toezicht zet hier vraagtekens bij omdat PE-fondsen nooit volledig transparant zijn. Het begrijpt dat PE-fondsen uit rendementsoptiek interessant kunnen zijn maar vraagt ook aandacht voor het risicoprofiel. Daarbij had het ook wat meer nuancering of terughoudendheid van het bestuur verwacht ten aanzien van de gestelde look through.

Het Intern Toezicht begrijpt dat het bestuur van mening is dat het in de investment beliefs de criteria duidelijk heeft beschreven om een keuze te maken tussen actief of passief beleid. Het kan het bestuur hierin volgen. Echter, een belief moet een visie uitdrukken en niet slechts een indicator zijn voor een te maken keuze. Het Intern Toezicht adviseert de investment beliefs meer scherp te geven, en daarmee effectiever te maken, door er een overtuiging in door te laten klinken die als ijkpunt dient voor te nemen bestuursbesluiten.

Het bestuur heeft de vraag van DNB, of het BPL een kwetsbaar pensioenfonds is, gepareerd. Echter, niet valt te ontkennen dat het fonds kwetsbare plekken heeft, zoals het vergrijzende deelnemers-bestand. Er is nu evenwel geen urgente problematiek die van het BPL een kwetsbaar fonds zou maken. Het Intern Toezicht adviseert om juist in deze periode een aantal scenario's uit te werken en daarna een voorkeur uit te spreken in welke richting het fonds zich zou willen ontwikkelen als dat aan de orde is. Het slechts benoemen van enkele opties volstaat in deze niet.

Het bestuur heeft een helder uitbestedingsbeleid geformuleerd. Het Intern Toezicht heeft echter de indruk dat dit in de praktijk niet altijd toegepast wordt. Althans het heeft geen stukken aangetroffen waaruit dat zou kunnen blijken. Het adviseert daarom te borgen dat dit in een nieuw geval wel gebeurt.

Governance, Compliance, Deskundigheid en Communicatie

Wat betreft de handhaving van de geheimhouding ziet het Intern Toezicht daarin de doortastende cultuur die deze beroepsgroep eigen is. Van een pensioenfondsbestuur wordt verwacht dat het met boardroom dynamics weet om te gaan. Dat betekent dat er binnen het bestuur een cultuur moet heersen waarin iedere mening er mag zijn en dat men zich vrij voelt die te uiten, ook wanneer die voor de anderen onwelgevallig is. Er mag op vertrouwd worden dat er een zinnige discussie wordt gevoerd, die tot een redelijke uitkomst leidt en dus door een ieder aanvaard kan worden, ook al ziet men liever anders. Wat binnen het bestuur hoort, blijft dus binnen het bestuur. Wanneer iemand een fout maakt, verlangt het proportionaliteitsbeginsel dat een maatregel getroffen wordt die zich in redelijkheid verhoudt tot het gebeurde. Het Intern Toezicht adviseert het bestuur op zijn boardroom dynamics te reflecteren. De praktijk heeft aangetoond dat goed werkende boardroom dynamics leiden tot beter bestuur en betere besluiten.

Het bestuur kan zich gelukkig prijzen met zijn adviseurs. Zij brengen goede inzichten en notities in. Hun rol is ook om onafhankelijk te zijn en het bestuur een spiegel voor te houden. Uit de verslagen krijgt het Intern Toezicht hier evenwel onvoldoende beeld van. Ook blijkt uit de verslagen onvoldoende de dynamiek van de bestuursvergadering en de dilemma's waar het bestuur zich voor gesteld ziet. Op die punten zou de evenwichtige belangenafweging beter in beeld kunnen komen. Tot slot vindt het Intern Toezicht het wenselijk dat thema's die buiten een vergadering besproken worden, maar daar eigenlijk wel in thuis horen, in de verslagen gememoreerd worden.

Het Intern Toezicht adviseert uit de verslagen meer te laten blijken wat de inbreng van de adviseurs in de gedachtewisseling is en welke dilemma's en afwegingen het bestuur onder ogen heeft gezien en een volledig beeld te geven van de bestuursagenda.

Het Intern Toezicht heeft nog niet kennis genomen van het meest recente geschiktheidsplan. Op basis van het voorgaande plan en de uitvoering ervan adviseert het Intern Toezicht om meer structuur te brengen in de te volgen opleidingen. Nu gebeurt dat nog naar individueel inzicht. Het lijkt het Intern Toezicht nuttig om dit meer planmatig te benaderen vanuit het bestuur. Ook adviseert het Intern Toezicht om een toetsing te zoeken van de aanwezige competenties en de boardroom dynamics en daar eventueel ook de opleidingsbehoefte op aan te passen.

Het Intern Toezicht bevestigt de toezegging van het bestuur dat het volgend jaar meer inzicht zal geven in de mate waarin het compliant is aan wet- en regelgeving en hoe het tot dat inzicht komt. In die context verwijst het Intern Toezicht naar zijn opmerking over artikel 13, lid 1 Statuten van het BPL.

DE BEOORDELING

De Stichting Dienstverlening Beroepspensioenfondsen heeft een eenduidige beoordelingsstandaard vastgesteld. Het oordeel van het Intern Toezicht kan zijn: Goed, Voldoende, Matig of Onvoldoende. In bijlage 2 staat een toelichting op de onderbouwing van de kwalificatie.

Het Intern Toezicht is met inachtneming van het voorgaande in zijn algemeenheid van mening dat het functioneren van het bestuur **Goed** is.

- Vanuit de taak zoals beschreven op pagina 3 geeft het Intern Toezicht het volgende oordeel:
- Het beleid van het bestuur kwalificeert het Intern Toezicht als **goed**.
- De algemene gang van zaken binnen het pensioenfonds typeert het Intern Toezicht als **goed**. Aandachtspunt is de verdere versterking van de verslaglegging.
- De risicobeheersing vindt het Intern Toezicht **goed**. Aandachtspunt is de ICT.
- De evenwichtige belangenafweging vindt het Intern Toezicht eveneens **goed**.

DE SAMENVATTING

Vanaf de start van de Pension Fund Governance in 2007 heeft het BPL-bestuur gekozen voor een jaarlijkse visitatie. In al die jaren heeft het bestuur steeds een constante kwaliteit laten zien. Dit jaar kwalificeert het Intern Toezicht het functioneren van het bestuur wederom als 'goed'. Dit is de beste kwalificatie die het Intern Toezicht kan geven op een schaal van vier waarderingen. Het Intern Toezicht heeft het BPL-bestuur in september 2015 over de volle breedte van het bestuurlijk domein kritisch bevraagd. Het Intern Toezicht stelt met waardering vast dat de aandachtspunten uit de vorige toezichtsronde goed waren opgepakt door het BPL-bestuur. Tevens werden er ook enkele punten van aandacht genoemd zoals onder andere het ICT-beveiligingsbeleid, potentiële kwetsbaarheden van het BPL, boardroom dynamics en verdere verdieping van de verslaglegging.

DE AANBEVELINGEN

Alhoewel het niet tot de formele taak behoort, meent het Intern Toezicht dat zij het bestuur van dienst kan zijn door een aantal aanbeveling in overweging te geven in het licht van de hiervoor gemaakte kanttekeningen.

- Schrap de ruimte voor asset-managers om af te wijken van het strategische valuta-beleid.

- Laat u door een onafhankelijke deskundige ICT-adviseur bijstaan in het bevragen van de uitvoerders over de ICT-beveiliging, scherp het eigen beleid in deze dus hiermee aan.
- Neem als vast punt in de bestuurlijke jaaragenda op de rapportage over de naleving van contracten door derden.
- Onderzoek kritisch waarom Corestone in staat zou zijn om uitsluitend outperforming managers te selecteren, toets dit aan de praktijk en herzien indien nodig uw opvatting hieromtrent.
- Werk de investment beliefs uit als overtuigingen in plaats van als checkpunten.
- Werk een aantal scenario's uit waardoor het BPL een kwetsbaar fonds zou kunnen worden en reflecteer op de gewenste koers en daarvoor te nemen maatregelen.
- Borg dat het uitbestedingsbeleid in de praktijk ook wordt toegepast.
- Reflecteer op de boardroom dynamics en neem maatregelen om die effectiever te maken.
- Net als voorgaande jaren wordt aandacht gevraagd voor verdere professionalisering van de verslaglegging zodat er meer zicht ontstaat op de behandelde onderwerpen, de discussie en de inbreng van de adviseurs, alsmede de dilemma's, de evenwichtige belangenafweging en de risico-overwegingen.
- Breng meer structuur in het volgen van opleidingen en toets naast de deskundigheid ook de competenties en de boardroom dynamics.
- Maak inzichtelijk in hoeverre het bestuur compliant is aan wet- en regelgeving en hoe het dat vaststelt.

UTRECHT, 26 OKTOBER 2015.

ORIGINEEL GETEKEND DOOR MR R. BASTIAN (SECRETARIS).

BIJLAGE I: TRANSPARANTIE-DOCUMENT PFG

Het intern toezicht heeft onderstaande documenten van het BPL beoordeeld op aanwezigheid, actualiteit en inhoud. Vragen hierover zijn in het overleg met het BPL-bestuur op 25/09/15 aan de orde geweest.

NR.	ONDERWERP	DEELONDERWERPEN	UITWER- KING
BESTUUR			
A1	ALGEMEEN	VORIG PFG-RAPPORT	
A2		REACTIE VAN BESTUUR	
A3		REACTIE VAN VO	
A4	SAMENSTELLING	WIE + WANNEER LID	
A5		FUNCTIEVERDELING	
A6		FUNCTIEPROFIELEN	
A7		DAGELIJKS BESTUUR	
A8		ROOSTER VAN AFTREDEN	
A9		CV	
A10		UITKOMST EVALUATIE	
A11		VACATIEGELDREGELING	
B1	DESKUNDIGHEID	INVENTARISATIE P.P.	
B2		DESKUNDIGHEIDSPLAN	
B3		SCORE DESK-TOETS P.P.	
C1	DIRECTIE	WIE + VERANTWOORDELIJKHEID	
D1	ADVISEURS	ACTUARIS	
D2		ACCOUNTANT	
D3		JURIST	
D4		BESTUURSONDERSTEUNING	
D5		OVERIG	
E1	COMMISSIES	PENSIOEN-CIE	
E2		BELEGGINGS-CIE	
E3		COMMUNICATIE-CIE	
E4		OVERIGE COMMISSIES	
E5		WERKGROEPEN	
F1	VASTE VERGADERING	BESTUUR	
F2		COMMISSIES	
F3		MET BEROEPSPENSIOENVER.	
F4		MET UITVOERDER(S)	
F5		PRIORITEITEN	
F6		PERIODIEKE ONDERWERPEN	
G1	COMPLIANCE	COMPLIANCE OFFICER	
G2		WET- & REGELGEVING	
G3		GEDRAGSCODE	
G4		RISICOMANAGEMENT	

2

BIJLAGE

G5		OPZET AO/IC (A7)	
H1	ABTN	LAATSTE VERSIE	
I1	ALM	LAATSTE VERSIE	
I2		CONTINUÏTEITSANALYSE	
I3		HERSTELPLAN	
J1	UITBESTEDING	WAT	
J2		AAN WIE	
J3		CONTRACT + SLA	
J4		(KWARTAAL)RAPPORTAGES	
K1	NEVENACTIVITEITEN	VERKLARING (A4)	
L1	BELEID (A8)	PREMIEBELEID	
L2		BELEGGINGSBELEID	
L3		INDEXATIEBELEID	
L4		COMMUNICATIEBELEID	
L5		STEMBELEID CORPORATE GOV.	
L6		INVESTMENT BELIEFS	
M1	PROCEDURES (A8)	BESTUUR	
M2		BESLUITVORMING	
M3		BELEID	
M4		KLACHTEN/GESCHILLEN (A6)	
M5		UITBESTEDING (PB,VB)	
N1	FINANCIËLE POSITIE	DEKKINGSGRAAD	
N2		HERSTELPLAN	
O1	TOEZICHTHOUDERS	DNB + AFM	
O2		RAPPORT/AANWIJZINGEN	
P1	DIVERSEN	JAARVERSLAG	
P2		STATUTEN	
P3		PENSIOENREGLEMENT	
P4		HUISHOUDELIJK REGLEMENT	
P5		ACTIEPUNTEN UIT DE CODE PENSIOENFONDSEN	
INTERN TOEZICHT			
Q1	INRICHTING (C1)	INTERN TOEZICHT	
Q2		STATUTAIRE VASTLEGGING	
VERANTWOORDINGSORGaan			
R1	INRICHTING (B1)	SAMENSTELLING	
R2		STATUTAIRE VASTLEGGING	
R3		COMMENTAAR BESTUUR	
R4		COMMENTAAR VERANTW.ORG.	

BIJLAGE 2: UITWERKING BEOORDELINGSKWALIFICATIES, DOOR HET SDB-BESTUUR VASTGESTELD OP 20/06/14

INLEIDING

Het Intern Toezicht moet zich een beeld vormen over de mate waarin een bestuur voldoet aan de criteria die de Wet versterking bestuur noemt:

- A Het beoordelen van het beleid
- B Het beoordelen van de algemene gang van zaken
- C Het beoordelen van de risicobeheersing
- D Het beoordelen van de evenwichtige belangenafweging

De kwalificaties (Goed ... Onvoldoende) drukken de mate uit waarin deze aandachtspunten gezamenlijk gerealiseerd worden.

Goed

- Beleid: volledig actueel, conform wet- en regelgeving en compleet, samenhangend
- Algemene gang van zaken: stabiel, geschiktheid bestuur onderhouden, tevreden deelnemers
- Risicobeheersing: beleidsmatig en operationeel volledig 'state of the art'
- Evenwichtige belangenafweging: volledig zichtbaar en uitlegbaar

Voldoende

- Beleid: redelijk actueel, conform wet- en regelgeving, compleet, en zijn lacunes in samenhang
- Algemene gang van zaken: redelijk stabiel, geschiktheid bestuur redelijk onderhouden, overwegend tevreden deelnemers
- Risicobeheersing: beleidsmatig en operationeel ingericht, maar praktische toepassing is beperkt
- Evenwichtige belangenafweging: beperkt zichtbaar en niet steeds uitlegbaar

Matig

- Beleid: op aantal punten niet actueel, conform wet- en regelgeving of compleet, beperkt samenhangend
- Algemene gang van zaken: incidenten, geschiktheid bestuur niet systematisch onderhouden, meerdere klachten van deelnemers
- Risicobeheersing: beleidsmatig en operationeel niet volledig ingericht of toegepast
- Evenwichtige belangenafweging: nauwelijks zichtbaar en uitlegbaar

Onvoldoende

- Beleid: op meerdere punten niet actueel, conform wet- en regelgeving of compleet, of onsamenvattend
- Algemene gang van zaken: instabiel, geschiktheid bestuur nauwelijks onderhouden, ontevreden deelnemers
- Risicobeheersing: beleidsmatig en operationeel nauwelijks uitgewerkt of toegepast
- Evenwichtige belangenafweging: nauwelijks zichtbaar of uitlegbaar

Toepassing

Op de vier aandachtsgebieden a t/m d worden kwalificaties geïnventariseerd. Wanneer drie niveaus worden bestreken wordt de middelste de eindkwalificatie, met de aantekening dat tussen-kwalificaties zoals 'matig tot voldoende' ook mogelijk zijn.

Voorbeelden

In onderstaande voorbeelden wordt gekeken naar drie aspecten om de methodiek te verduidelijken. In werkelijkheid wordt naar genoemde vier aspecten gekeken. Die uitbreiding is hier echter niet nodig om de werkwijze te illustreren.

- 1 Stel dat bij een fonds het beleid als 'goed' wordt gekwalificeerd, de algemene gang van zaken als 'matig' en de risicobeheersing als 'voldoende', dan wordt de eindkwalificatie 'voldoende'.
- 2 Stel dat bij een fonds het beleid als 'goed' wordt gekwalificeerd, de algemene gang van zaken als 'goed' en de risicobeheersing als 'voldoende', dan wordt de eindkwalificatie 'goed tot voldoende'.
- 3 Stel dat bij een fonds het beleid als 'goed' wordt gekwalificeerd, de algemene gang van zaken als 'voldoende' en de risicobeheersing als 'voldoende', dan wordt de eindkwalificatie 'voldoende tot goed'.
- 4 Stel dat bij een fonds het beleid als 'goed' wordt gekwalificeerd, de algemene gang van zaken als 'matig' en de risicobeheersing als 'matig', dan wordt de eindkwalificatie 'matig tot voldoende'.

Het voorgaande laat onverlet dat het Intern Toezicht in voorbeeld 4 ook kan zeggen dat de eindkwalificatie 'matig' is, wanneer dat toch het algemene gevoel is bij het totaalbeeld. Logischerwijs zal de argumentatie dit eindoordeel, dat niet op het gemiddelde is gebaseerd, goed moeten onderbouwen.

REACTIE BESTUUR OP RAPPORT VISITATIECOMMISSIE PFG 2015

ALGEMEEN

De rapportage van de visitatiecommissie van oktober 2015 is de achtste ervaring van het bestuur met het intern toezicht.

HET OORDEEL VAN DE VISITATIECOMMISSIE

Het bestuur is uiteraard ingenomen met het positieve oordeel van de visitatiecommissie, te weten Goed.

T.A.V. HET GESPREKSVERSLAG

Het bestuur kan zich vinden in de tekst van het gespreksverslag.

T.A.V. DE BEVINDINGEN EN DAARUIT VOORTVLOEIENDE AANBEVELINGEN

Intern toezicht:

Schrap de ruimte voor asset-managers om af te wijken van het strategische valutabeleid.

Reactie bestuur:

In de beleggingsrichtlijnen aan de Fiduciair Manager staat het volgende:

Er wordt geen actief valutabeleid gevoerd, tenzij dit plaatsvindt binnen de geselecteerde beleggingsfondsen. Er is niet gekozen voor afdekking van de feitelijke exposure omdat daarmee de mogelijke actieve valutapositionen binnen het actieve beheer van de onderliggende managers wordt geneutraliseerd.

Het bestuur gaat hier niet van afwijken. Ter toelichting op dit standpunt merkt het bestuur het volgende op: Het BPL maakt bij de invulling van de beleggingsportefeuille veelal gebruik van fondsen. Daarbij heeft het pensioenfonds bewust gekozen voor de selectie van een aantal 'actief beheerde' beleggingsfondsen. Het totaal actief risico heeft het BPL op portefeuilleniveau gemaximeerd, waarbij gestreefd wordt naar een gebalanceerde inzet van het budget over de verschillende assetcategorieën en managers. De mate waarin het actief risico van een manager voortvloeit uit valutabeleid wordt meegenomen in het selectieproces. In veel gevallen gaat het hierbij om valuta-afwijkingen van de benchmark die het resultaat zijn van andere actieve beslissingen, zoals aandelen- of regio-selectie. Het totale actief risico uit valutabeleid is daarmee vaak moeilijk los te zien van andere actieve beslissingen die managers nemen en bovendien op totaalniveau beperkt.

De keuze voor beleggingsfondsen impliceert overigens, dat als het BPL een andere strategie ten aanzien van valuta-exposure zou willen, dit de selectie van andere fondsen impliceert (met de daarbij behorende transactiekosten). Het bestuur is van mening dat deze kosten niet opwegen tegen de (beperkte) mate van actief valutarisico dat in de portefeuille wordt gelopen.

Intern toezicht:

Laat u door een onafhankelijke deskundige ICT-adviseur bijstaan in het bevragen van de uitvoerders over de ICT-beveiliging, scherp het eigen beleid in deze dus hiermee aan.

Reactie bestuur:

Dit punt wordt opgepakt.

Intern toezicht:

Neem als vast punt in de bestuurlijke jaaragenda op de rapportage over de naleving van contracten door derden.

Reactie bestuur:

Dit gebeurt al.

Intern toezicht:

Onderzoek kritisch waarom Corestone in staat zou zijn om uitsluitend outperforming managers te selecteren, toets dit aan de praktijk en herzie indien nodig uw opvatting hieromtrent.

Reactie bestuur:

Corestone wordt niet ingeschakeld om uitsluitend outperforming managers in te schakelen. Het bestuur maakt voor elke beleggingscategorie een keuze tussen actief of passief beleggen of een combinatie van beiden. Passief beleggen betekent dat een benchmark wordt gevolgd. Actief beleggen betekent dat getracht wordt een benchmark te verslaan. Het fonds heeft geen generieke voorkeur voor actief dan wel passief beleggen omdat de keuze verschilt per beleggingscategorie. Indien passief naar verwachting hetzelfde oplevert tegen lagere kosten dan is passief te prefereren boven actief. Corestone wordt ingeschakeld om het bestuur hierover te adviseren. Het bestuur beslist op basis van dit advies.

Intern toezicht:

Werk de investment beliefs uit als overtuigingen in plaats van als checkpunten.

Reactie bestuur:

Het bestuur herkent zich op dit punt niet in de kritiek van het IT.

Intern toezicht:

Werk een aantal scenario's uit waardoor BPL een kwetsbaar fonds zou kunnen worden en reflecteer op de gewenste koers en daarvoor te nemen maatregelen.

Reactie bestuur:

Het bestuur zal de consequenties van verschillende scenario's in kaart gaan brengen.

Intern toezicht:

Borg dat het uitbestedingsbeleid in de praktijk ook wordt toegepast.

Reactie bestuur:

Voor 2016 staat een nieuwe analyse van de niet financiële risico's op de agenda. Dit punt wordt daarbij meegenomen.

Intern toezicht:

Reflecteer op de boardroom dynamics en neem maatregelen om die effectiever te maken.

Reactie bestuur:

Dit punt zal worden toegevoegd aan de jaarlijkse evaluatie van het bestuur.

Intern toezicht:

Net als voorgaande jaren wordt aandacht gevraagd voor verdere professionalisering van de verslaglegging zodat er meer zicht ontstaat op de behandelde onderwerpen, de discussie en de inbreng van de adviseurs, alsmede de dilemma's, de evenwichtige belangenafweging en de risicooverwegingen.

Reactie bestuur:

Het bestuur vindt dat de behandelde onderwerpen, de discussie en de inbreng van de adviseurs, alsmede de dilemma's, de evenwichtige belangenafweging en de risicooverwegingen goed terug te vinden is in de verslagen en bijbehorende stukken.

Intern toezicht:

Breng meer structuur in het volgen van opleidingen en toets naast de deskundigheid ook de competenties en de boardroom dynamics.

Reactie bestuur:

De structuur is naar het oordeel van het bestuur helder. Het bestuur heeft een geschiktheidsplan. Kandidaat AB-leden volgen verplicht de SPO leergang op niveau A en doen aansluitend een toets op niveau A. Na de benoeming tot bestuurslid worden binnen het bestuur afspraken gemaakt over verdere verdieping op niveau B. Uitgangspunt daarbij is dat per kennisgebied tenminste twee bestuursleden niveau B bereiken.

Aan de hand van de het geschiktheidsplan bespreekt het bestuur tenminste 1x per jaar de geschiktheidsontwikkeling van de bestuursleden en van het bestuur als geheel. Daaruit distilleert het bestuur onderwerpen voor collectieve scholing (studiedagen). Voor het overige zijn bestuursleden zelf verantwoordelijk voor het op peil houden van de kennis. Het punt boardroom dynamics zal worden toegevoegd aan de jaarlijkse evaluatie van het bestuur.

Intern toezicht:

Maak inzichtelijk in hoeverre het bestuur compliant is aan wet- en regelgeving en hoe het dat vaststelt.

Reactie bestuur:

Het bestuur heeft in 2014/2015 veel aanpassingen doorgevoerd i.v.m. gewijzigde wet- en regelgeving (Wet versterking bestuur, Code pensioenfondsen, het fiscale kader voor beroepspensioenfondsen en het nieuwe Financiële Toetsingskader). In 2016 zal het bestuur een rapportage opstellen waarin e.e.a. zichtbaar wordt gemaakt.

OOORDEEL VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN OVER HET DOOR HET BPL-BESTUUR GEVOERDE BELEID IN 2015

Het Verantwoordingsorgaan BPL (hierna: VO) is gevraagd om een oordeel te vormen over het gevoerde beleid over het jaar 2015.

In zijn oordeel weegt het VO de volgende zaken mee:

- Aangeleverde stukken die van het BPL zijn ontvangen, waaronder in het bijzonder het jaarverslag over het jaar 2015;
- De verslagen van de vergaderingen van het VO met het (dagelijks) bestuur van het BPL;
- Overige informatie die inzake het jaar 2015 zijn aangeleverd.

Alles overwegende oordeelt het VO positief over het gevoerde beleid van het BPL.

Het VO spreekt de wens uit dat de vruchtbare samenwerking die in het jaar 2015 tot stand is gekomen ook in 2016 zal worden voortgezet.

HOEK VAN HOLLAND, 30 MEI 2015

NAMENS HET VO,

GUIDO VAN ROOIJ
VOORZITTER

HERMAN BROERS
SECRETARIS

REACTIE VAN HET BESTUUR OP HET OORDEEL VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN OVER HET GEVOERDE BELEID IN 2015

Het bestuur heeft kennisgenomen van het positieve oordeel van het Verantwoordingsorgaan (VO) over het gevoerde beleid in 2015.

FINANCIËLE VOORUITZICHTEN 2015 (VISIE ROBECO INSTITUTIONAL ASSET MANAGEMENT)

ECONOMISCHE VOORUITZICHTEN; KORTE EN LANGERE TERMIJN

Wie een positieve draai wil geven aan de economische ontwikkelingen gedurende 2015, zou de aandacht kunnen vestigen op het feit dat het een jaar was waarbij de groeiverschillen wereldwijd verder zijn teruggelopen. Vooral het groeierherstel van de Europese economie was hierbij krachtiger dan verwacht, waarbij een voortrekkersrol was weggelegd voor de Duitse en Britse economieën. Niet alleen ontwikkelden de binnenlandse bestedingen zich sterker dan verwacht, maar daarnaast kreeg de Europese economie een duwtje in de rug van de lagere euro en de lagere olieprijsen. Het verder wegebben van de eurocrisis –ondanks de aanhoudende ‘schermutselingen’ rond het Griekse dossier– zorgde voor hernieuwde rust op de financiële markten, wat het vertrouwen in de perifere landen eveneens ten goede kwam.

Veel verder kom je wat de positieve draai betreft echter niet. De groei convergeerde weliswaar, maar niet op het hogere niveau waarop was gehoopt, maar op een lager niveau. Volgens de schatting van het IMF zal de groei dit jaar op 3,1 procent uitkomen, de laagste groeivoet sinds het crisisjaar 2009. Deels komt dat door de tegenvallende Amerikaanse economie. Waar de Amerikaanse economie eind vorig jaar goed gepositioneerd leek voor een groeiversnelling, kreeg de grootste economie van de wereld last van de negatieve gevolgen van de sterk gedaalde olieprijsen (wat de olieproducerende sector hard raakte) en de kracht van de dollar. Met name de industriële sector kwam daarmee onder druk te staan, waarbij de consument een afwachtende houding aannam. De grootste tegenvaller was echter de verdere terugval van de groei in de verschillende opkomende landen, met Brazilië en Rusland als negatieve uitschieters die beide negatieve groeivoeten in 2015 zullen laten zien. Binnen de opkomende landen was er een speciale rol voor de Chinese economie neergelegd, waarbij de nodige twijfel ontstond in hoeverre de officiële groeicijfers de werkelijke groeisituatie weergaven. Ook de onrust op de Chinese beurzen en de devaluatie van de Chinese munt zorgden voor de nodige onzekerheid. Dat de wereldwijde grondstoffenmarkten gedurende een groot deel van het jaar onder druk stonden, leek in elk geval te bevestigen dat de groei van de grootste grondstoffenconsument verder onder druk is komen te staan.

Dat de groei van de wereldeconomie wederom teleurstelt, roept de vraag op of het hier gaat om een eenmalige groei-afzwakking, of dat we hier te maken hebben met een trendmatige ontwikkeling. Er zijn goede redenen om aan te nemen dat het om een tijdelijk fenomeen gaat. Zo zien we in 2015 voornamelijk de negatieve aspecten van de sterke prijsdaling in de oliemarkt: productiebeperkingen, lagere investeringen en opgelopen kredietrisico's, zowel ten aanzien van olieproducerende landen, maar ook bedrijven. Dat deze prijsdaling slachtoffers zal (gaan) maken, daar hoeft ook zeker niet aan getwijfeld te worden. Wat momenteel echter onderbelicht wordt is de positieve kant van de lagere olie- en grondstoffenprijzen: de positieve impuls die er vanuit gaat voor de koopkracht van consumenten en margeverbetering van de producenten. Anders dan de negatieve productiebeperkingen, komen deze positieve aspecten doorgaans pas met een vertraging van een aantal kwartalen door in de economische cijfers. Hier komt nog eens bij dat de lage olieprijs er voor gezorgd heeft dat deflatie wederom is teruggekeerd op de radar van de diverse centrale banken. Mede hierdoor is de ECB aan het begin van dit jaar met een grootschalig kwantitatief verruimingsprogramma van start gegaan, terwijl het momenteel aan het heroverwegen is hoe ze dat programma nog verder kunnen uitbreiden. Ook bij de afweging of de Amerikaanse centrale bank, de Federal Reserve, de rente zal gaan verhogen speelt de afwezigheid van enige prijsdruk een belangrijke rol. Wat dat aangaat hoeven we niet te vrezen voor een al te abrupte wijziging in de huidige situatie van het huidige ruime monetaire beleid dat momenteel overal gevoerd wordt. Als laatste punt kan worden gesteld dat hoewel de zwakke olieprijs zeker een symptoom is geweest van de afzwakking van de wereldeconomie, het daarnaast ook de directe oorzaak is van de revolutie op het gebied van schaliegas en de overeenkomst met Iran, waarmee er structureel meer aanbod van olie op

de markt is gekomen. Een dergelijke verandering leidt altijd tot een eenmalig aanpassingsproces, niet tot een trendmatige verlaging van de groei. Op de korte termijn (2016) kan dat nog voor de nodige onrust en onzekerheid zorgen, maar op de langere termijn heeft het naar verwachting weinig invloed.

Al met al gaan we er dan ook vanuit dat de VS en de economieën in de eurozone groeien in de komende vijf jaar en naar een trendmatig groeipad gaan terugkeren. Dat zal een geleidelijk proces zijn, waarbij de timing vooral afhangt van het herstel van de bankensector en de arbeidsmarkt. Duidelijk is dat de VS op basis van deze twee variabelen als eerste volledig hersteld zal zijn van de Grote Recessie, gevolgd door Europa. De groei van de Amerikaanse economie komt hierbij rond de 3 procent te liggen, in Europa op 2 procent. Deze groeiverschillen geven de verschillende stadia van de demografische ontwikkeling van beide blokken weer. Belangrijk hierbij is dat de centrale banken liever het zekere voor het onzekere zullen nemen om het huidige herstel vrij baan te geven en dus geen preventieve maatregelen zullen nemen om de inflatiedruk al in een vroeg stadium te beteugelen. Vroeg of laat zal de inflatie in de VS en de eurozone daarom wel een keer iets boven het doelniveau van 2,0 procent uitkomen. Natuurlijk mag de zaak niet uit de hand gaan lopen en zullen de centrale banken ongetwijfeld op de rem trappen. Robeco verwacht namelijk dat de Chinese groei aan het einde van deze vijf jaar zal dalen naar een beter houdbaar niveau van 4 procent. De Chinese autoriteiten zullen het lagere groeitempo van de economie geleidelijk aan accepteren, met minder nadruk op investeringen en meer op consumptie. Het proces van liberalisering verloopt voor de Chinese economie voorzichtig en geleidelijk. In onderstaande tabel worden de verwachtingen voor de komende 5 jaar samengevat.

Categorie	Groei*	Inflatie*	Korte rente**	Kapitaalmarktrente**
VS	3%	3%	4%	5%
Europa	2%	2½%	3½%	4%
Japan	1%	2%	1½%	2½%
China	4½%	3%		
Andere opkomende landen	3½%	5%		
* Gemiddeld, ** einde van de periode				

FINANCIËLE MARKTEN

Ten aanzien van de rendementen op de verschillende financiële markten zijn de verwachtingen niet al te hoog gespannen. Hoewel het zeker niet is uit te sluiten dat bepaalde beleggingscategorieën op korte termijn solide rendementen kunnen laten zien, zijn de lange termijn vooruitzichten op zijn best gematigd. Wat dat betreft dient het jaar 2015 als een aardig voorbeeld: wisten de meeste beleggingscategorieën gedurende het eerste kwartaal (sterk) positieve rendementen te laten zien, veel van deze koerswinst moest nadien weer worden ingeleverd. Kijken we bijvoorbeeld naar de Nederlandse AEX, dan zien we dat er van de 20 procent koerswinst die in april op de borden stond in september helemaal niets meer over was. Onrust op de financiële markten, onzekerheid over de kracht van de Chinese economie en twijfels over het beleid van de

6

BIJLAGE

Amerikaanse centrale bank vormden de aanleiding voor de correctie die in het derde kwartaal plaatsvond. Volatiliteit was sowieso een kenmerk voor de financiële markten in 2015. Eerder was er al onrust in de grondstoffenmarkten (olie), de wisselkoersmarkten (de aanzienlijke waardedaling van de euro) en de obligatiemarkten. Met name de Duitse kapitaalmarkt liet dit jaar een opmerkelijk patroon zien. Onder invloed van het opkoopprogramma van de ECB liet de Duitse kapitaalmarktrente in de eerste maanden een continue daling zien, waarbij de tienjaars rente in april het historische dieptepunt van 0,06 procent bereikte. In de twee maanden die volgden steeg de kapitaalmarktrente vervolgens (tijdelijk) weer tot boven de 1 procent, een beweging die met veel volatiliteit gepaard ging. De verwachting dat de ECB later in het jaar met nieuwe maatregelen zou komen, zorgde vervolgens weer tot een hernieuwde daling van de kapitaalmarktrente.

Dergelijke volatiliteit is uiteraard op voorhand moeilijk exact te voorspellen, maar komt tegelijkertijd ook weer niet helemaal uit de lucht vallen. Een belangrijke oorzaak is de overwaardering van de verschillende beleggingscategorieën. Op het moment dat een aandeel of een obligatie goedkoop is, zal een aanpassing van de groeiverwachting doorgaans geen al te grote koerswijziging te laten zien. Op het moment dat alles duur is, of anders gezegd, als de verwachtingen ten aanzien van de toekomst (meer dan) volledig verdisconteerd zijn, is het niet vreemd dat een wijziging in de groeiverwachting tot veel grotere uitslagen op de financiële markten zullen leiden. Waardering is ook gelijk de reden waarom de verwachtingen ten aanzien van de te behalen rendementen voor de komende jaren niet al te hoog gespannen zijn. Traditioneel kan je zeggen dat waardering geen al te grote rol zal spelen op de korte termijn, maar op de langere termijn, en zeker met een horizon van vijf jaar, zal een overgewaardeerde belegging een lager dan gemiddeld rendement genereren.

Categorie	Lange termijn Return	Macro	Waardering	Verwacht rendement
Kas	3½%	+		1½%
AAA obligaties*	4½%	-/-	-/-	-3%
Woninghypotheken**	5½%	+	+	-½%
Investment Grade	5½%	=	=	-1½%
High Yield	6½%	+	-/-	½%
Emerging Market Debt	6%	=	=	½%
Aandelen – ontwikkeld	8%	=	-/-	5½%
Aandelen – opkomend	8½%	-/-	+	6%
* Duitse kapitaalmarktrente				
** Nederlandse woninghypotheken				

Bovenstaande tabel is afkomstig van de Expected Returns 2016-2020 studie van Robeco, waarbij een negatief teken indiceert dat er een afslag van toepassing is, terwijl een positief teken juist een opslag moet opleveren. Het meest opvallende uit deze tabel is zonder enige twijfel de -3 procent per jaar voor Europese staatsobligaties. Zeker als we bedenken dat Duitse staatsobligaties over het algemeen worden gezien als een 'risicovrije' belegging, met een lagere volatiliteit lijkt dit een onwaarschijnlijk laag rendement. Toch is dit een realistische schatting, als je er van uit gaat dat Duitse staatsobligaties (zwaar) overgewaardeerd zijn, waarbij we voor de komende vijf jaar ook nog eens uitgaan van een scenario waarbij de inflatie weer een prominentere rol zal gaan spelen. Doorgaans hangt het rendement op hoogwaardige staatsobligaties af van twee factoren. De eerste factor is de verandering van de prijs. Een stijgende rente op obligaties weerspiegelt een dalende prijs, wat het rendement uitholt. In het gehanteerde scenario verwachten we dat de Duitse 10-jaarsrente zal stijgen van het huidige lage niveau van 0,5 procent naar een piek van 4,0 procent in 2020. Dit klinkt wellicht als een grote stijging, maar bij een groeiverwachting van 2 procent voor de Europese economie en een inflatie van 2,5 procent is de verwachting dat de obligatierente stijgt naar 4,0 procent zeker niet buitensporig. De tweede factor voor het rendement is de couponrente – de rente op het moment van aankoop van de obligatie. Deze rente biedt in feite een stabiel en voorspelbaar rendement en fungeert als een buffer tegen mogelijke prijsbewegingen. Waar de Amerikaanse couponrente in de jaren 60 nog 4 procent was, staat de huidige Duitse 10-jaarsrente op slechts 0,5 procent. Als dat de buffer is waar je koersverlies op de obligaties mee op moet vangen, is het duidelijk dat je niet veel nodig hebt om met een negatief rendement te eindigen. We moeten door deze pijn heen om terug te keren naar historische langetermijnrendementen op obligaties van 4,5 procent.

VERSLAG COMPLIANCE OFFICER 2015

1. INLEIDING

Tot en met 28-2-2015 werd de functie van compliance officer ingevuld door de heer J. Heldoorn. Sinds maart 2015 treedt het Nederlands Compliance Instituut (verder te noemen NCI) op als compliance officer voor Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen (verder te noemen het BPL). In december 2015 heeft de heer B.M. Peters aangekondigd dat deze functie vanaf 1-1-2016 ingevuld zal worden door Albert de Jong en Susan Tjong.

De doelstelling en de reikwijdte van de compliancefunctie en de bevoegdheden van de compliance officer zijn neergelegd in het Compliance Programma van het BPL (voor het laatst vastgesteld op 21 mei 2015). In dit Compliance Programma is compliance gedefinieerd als het geheel van maatregelen dat zich richt op de implementatie, handhaving en naleving van externe wet- en regelgeving, alsmede van interne procedures en gedragsregels om te voorkomen dat de reputatie en integriteit van het BPL wordt aangetast. Met compliance beoogt het BPL de integriteit van de verbonden personen (waaronder het bestuur van het BPL, de manager en medewerker van het BPL), het BPL zelf en de verbonden partijen, evenals de naleving van interne regels en externe wet- en regelgeving, te waarborgen en bij te dragen aan een goede reputatie en betrouwbaarheid.

Het abonnement uit 2015 ziet op het optreden als externe compliance officer van BPL. Aanvullend omvat de dienstverlening het toezicht op:

- De gedragscode (en aanverwante documenten);
- De incidentenregeling;
- De klokkenluidersregeling;
- Het uitbestedingsbeleid.

Onder de gedelegeerde compliancetaken valt verder ondermeer de uitvraag van verklaringen ten aanzien van de Gedragscode, het beoordelen van deze verklaringen, het behandelen van meldingen uit hoofde van de verklaringen, het periodiek reviewen van Gedragscode en Compliance program en het reageren op contacten met toezichthouders inzake de Gedragscode.

2. COMPLIANCE DOCUMENTEN

De volgende documenten zijn door het fonds opgesteld:

- Compliance Programma;
- Integriteitbeleid;
- Gedragscode;
- Screeningsbeleid;
- Uitbestedingsbeleid;
- Incidentenregeling;
- Klokkenluidersregeling;
- Noodprocedure;
- Regeling ongewenst gedrag;
- Regeling relatiegeschenken (geïntegreerd in artikel 5 Gedragscode).

Deze documenten zijn in 2015 allemaal gereviewd en opnieuw vastgesteld.

3. BEVINDINGEN MONITORING

De Gedragscode

Op grond van de Gedragscode dienen de verbonden personen relatiegeschenken van meer dan € 50 ter toetsing voor te leggen. Verbonden personen dienen goedkeuring te vragen voor het aanvaarden van uitnodigingen, het uitoefenen van nevenfuncties, het nemen van financiële belangen in zakelijke relaties van het BPL, het gebruik van zakelijke relaties van het BPL voor privédoeleinden, het gebruik van fondseigendom en voor privé-doeleinden, het signaleren van vormen van oneigenlijke beïnvloeding of andere vormen waarbij zich mogelijk (de schijn van) belangenverstrengeling kan voordoen. In de jaarlijkse uitvraag is hier dit jaar expliciet naar gevraagd.

Naleving Gedragscode

In de Gedragscode is een aantal algemene bepalingen opgenomen met betrekking tot gedragsregels voor bestuursleden, medewerkers en andere verbonden personen van het BPL, inclusief een aantal specifieke bepalingen met betrekking tot persoonlijke transacties door als insider aangewezen personen. Deze regels zijn met name gericht op het voorkomen van belangenverstrengeling, vastleggen van gedragsregels omtrent persoonlijke transacties, voorkomen van misbruik van voorwetenschap en de monitoring op de naleving van deze regels.

Aan de verbonden personen is een 'Verklaring van naleving inzake de Gedragscode' toegezonden met het verzoek om

- Te verklaren dat zij in 2015 de Gedragscode hebben nageleefd;
- informatie over nevenfuncties, relatiegeschenken, uitnodigingen, financiële belangen in zakelijke relaties, persoonlijke transacties en overige situaties van belangenverstrengeling te vermelden.

Wij hebben alle verklaringen van de verbonden personen ontvangen en beoordeeld.

Het BPL heeft in de bestuursvergadering van 21 mei 2015 bevestigd dat er geen insiders zijn, omdat het vermogensbeheer volledig is uitbesteed.

Op basis van de informatie die wij hebben ontvangen, zijn wij van oordeel dat zich in 2015 geen situaties met een (schijn) van belangenverstrengeling hebben voorgedaan.

Incidentenregeling en Klokkenluidersregeling

De Incidentenregeling geeft verbonden personen de gelegenheid om een misstand of incident te melden. De Klokkenluidersregeling geeft verbonden personen de gelegenheid om een misstand of incident anoniem te melden. In 2015 zijn door het NCI geen meldingen ontvangen in het kader van deze regelingen.

Integriteitsrisicoanalyse

Na de self assessment inzake belangenverstrengeling in 2014, verzocht De Nederlandsche Bank (DNB) begin 2015 alle pensioenfondsen de meest recente systematische analyse van de integriteitsrisico's (SIRA) aan te leveren. Daarbij sprak zij de verwachting uit dat uiterlijk 1 januari 2016 een herziene versie gereed zou zijn. Het bestuur heeft aan deze verwachting voldaan en de SIRA is op 18 april 2016 uitgevoerd, met ondersteuning van het NCI. Gezien het systematische karakter van deze analyse dient de SIRA jaarlijks opnieuw uitgevoerd te worden.

4. OVERIGE ZAKEN

Bewustwording

In mei 2015 heeft de compliance officer van het NCI de bestuursvergadering bijgewoond. In deze vergadering

is aandacht besteed aan de verschillende aanpassingen in de compliance documenten van het BPL. Daarnaast heeft het dagelijks bestuur onder begeleiding van de compliance officer in juli 2015 de risicoanalyse belangenverstrengeling uitgevoerd.

Wij hebben kennis genomen van het feit dat Sprenkels en Verschuren opdracht heeft gekregen om i.v.m. het voldoen aan wet- en regelgeving een in control statement op te stellen op basis van een breed onderzoek. Naar verwachting wordt dit opgeleverd in de eerste helft van 2016

5. SLOT

Het Nederlands Compliance Instituut heeft intern maatregelen getroffen inzake integriteit en compliance alsmede het toezicht daarop. Deze maatregelen zijn - voor zover van toepassing - minimaal gelijkwaardig aan die van het BPL.

CAPELLE AAN DEN IJssel, 1 JUNI 2016

ALBERT DE JONG

SUSAN Tjongg

NEDERLANDS COMPLIANCE INSTITUUT

C O N T A C T

Heeft u vragen over uw pensioen of veranderingen die daarop mogelijk van invloed kunnen zijn (bijvoorbeeld uitleg over de pensioenregeling, pensioenberekeningen, uniform pensioenoverzicht (UPO), veranderingen in de burgerlijke staat, klachten over de pensioenuitvoering) neem dan contact op met PGGM.

+31(0)30 277 5660

BPL@PGGM.NL

POSTBUS 707- 3700 AS ZEIST

De afdeling van BPL bij PGGM bereikbaar van maandag tot en met donderdag van 08.00 tot 17.30 en op vrijdag van 08.00 tot 16.00 uur.

Overige vragen:

NORA VAN BEEK (MEDEWERKER PENSIOENEN)

+31 (0)88 900 25 41

BPL@LOODSWEZEN.NL

THEO WITTKAMPF (MANAGER PENSIOENEN)

+31 (0)88 900 25 40

BPL@LOODSWEZEN.NL

• STICHTING BEROEPSPENSIOENFONDS LOODSEN •
BERGHAVEN 16 • 3151 HB HOEK VAN HOLLAND
• POSTBUS 830, 3000 AV ROTTERDAM •

W W W • B P L O O D S E N • N L